

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

**До захисту допустити:
Зав.кафедри**

«__»_____20__р.

**Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
«СИМВОЛІКА ЧИСЕЛ У ГРЕЦЬКОМУ
ФОЛЬКОЛОРНОМУ ДИСКУРСІ»**

Студентки факультету грецької
філології та перекладу
спеціальності «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Філологія. Мова та література
(новогрецька)»
освітнього ступеня «Магістр»
Заводовської Катерини
В`ячеславівни
Науковий керівник:
Кіор Юлія Анатоліївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри грецької філології
та перекладу
Рецензент:
Балабан Олена Олександрівна,
кандидат філологічних наук.,
доцент кафедри загального
мовознавства та германістики
Національного педагогічного
університету імені
М.П. Драгоманова

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__»_____20__р.

Маріуполь – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕН ЧИСЛА.....	5
1.1. Історія розвитку чисел.....	5
1.2. Символіка лексем зі значенням числа.....	8
1.1.1 Символічна природа числа	13
1.1.2 Символіка чисел у міфологічній традиції греків.....	21
1.2. Нумерологія	23
1.3. Піфагорійські числа і їх значення.....	27
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. СИМВОЛІЧНА МОТИВАЦІЯ СЕМАНТИКИ ЧИСЛА У ГРЕЦЬКОМУ ФОЛЬКЛОРНОМУ ДИСКУРСІ.....	39
2.1. Символіка числа у грецьких народних казках.....	39
2.2. Символіка числа у грецьких народних піснях	54
2.3. Символіка чисел у фразеологізмах.....	67
Висновки до розділу 2.....	79
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Фольклор є невід'ємною частиною культури народу. Усна народна творчість являє собою першу сходинку до художньої літератури та несе в собі мудрість багатьох поколінь, яка передається із вуст в уста, із покоління до покоління. І для того щоб, краще і глибше зрозуміти фольклорний твір, необхідно звернути особливу увагу на символи, якими наповнений кожен фольклорний твір, будь-то колискова, казка або приказка.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю узагальнення знань про символіку чисел у грецьких народних казках, піснях та фразеологізмах, яка є важливою для кращого та глибшого розуміння фольклорних творів, які являють собою невід'ємну частину виховання кожного наступного покоління.

Вивченням символіки чисел займався ще давньогрецький вчений Піфагор. Він досяг значних успіхів у цій області.

Дослідженням фольклору займалися, на основі казкового матеріалу займалися : Г. Сухобрус, І. Березовський, В. Бойко, О. Дей, Л. Дунаєвська, М. Грицай, З. Лановик, М. Лановик та інші. Дослідженням ролі числа у фразеологізмах займалися такі вчені, як М. Лотман, Ю. С. Степанова, М. М. Маковський, В. Н. Топоров, В. М. Кирилин, М. М. Шанський, В. М. Телія, В. А. Маслова, В. В. Красних. Дослідженням писемного матеріалу займалися такі науковці: Б. В. Асаф'єв, І. В. Щуров та багато інших.

Актуальність і недостатній ступінь вивчення проблеми, практична доцільність використання досвіду багатьох вчених у цій області зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи «Символіка чисел у грецькому фольклорному дискурсі».

Мета нашого дослідження - проаналізувати дослідження цифрової символіки у грецькому фольклорі.

Досягнення мети нашого дослідження полягає у реалізації таких **завдань:**

- вивчити літературу з теми роботи;
- систематизувати накопичені знання;
- виявити різновиди грецьких народних пісень та казок;
- описати використання символіки чисел у грецькому фольклорі;
- розглянути символіку чисел у народних піснях і казках;
- проаналізувати вживання чисел у фразеологізмах.

Об'єктом дослідження є грецькі народні казки, пісні та фразеологізми з цифровою символікою.

Предметом дослідження є символіка чисел у грецьких народних піснях, казках та фразеологізмах.

У роботі використані такі **методи дослідження:**

- аналіз літератури з метою вивчення стану розробки проблеми;
- наукове спостереження й узагальнення досвіду з метою більш повного вирішення поставлених питань;
- описовий метод з метою пояснення особливостей вживання чисел у фольклорному дискурсі;
- порівняльно-історичний метод з метою порівняння значення чисел в давнину і сьогодні.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше аналізується цифрова символіка в різних видах народної творчості, виявляються закономірності та визначається якому виду притаманні певні числа-символи, їх значення, частота вживання.

Практичне значення роботи полягає в тому, що дані дослідження можуть бути використані під час розробки лекцій з лінгвокультурології, порівняльного мовознавства, можуть стати матеріалом для подальшого дослідження символів.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на засіданнях Декади студентської науки у Маріупольському державному університеті

Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій (Маріуполь, 2020), «Актуальні питання лінгвістики, світової літератури та художнього перекладу» (Львів, 2020).

Публікації. Результати дослідження викладено у 3 тезах.

Матеріалом дослідження були грецькі народні пісні з вживанням в них цифрової символіки: понад 290 пісень, 50 казок а також 250 фразеологізмів.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів та загальних висновків, списку використаних джерел.

У вступі розкрита актуальність дослідження; формулюється мета роботи та конкретні поставлені завдання; визначений об'єкт та предмет дослідження; перераховані використані методи; зазначено у чому полягає новизна роботи; перераховані конференції, на яких були викладені положення роботи; зазначено, що було матеріалом для дослідження.

Розділ 1. Феномен числа розкриває історію розвитку чисел, символічне значення чисел, значення нумерології, внесок давньогрецького вченого Піфагора в розвиток науки; і являє собою теоретичну базу дослідження. Розділ 2. Символіка чисел у грецькому фольклорному дискурсі розкриває символізм числа у грецьких народних казках, у грецьких народних піснях та у фразеологізмах; і є практичною основою дослідження. Повний обсяг роботи становить 115 сторінки, основний зміст викладено на 84 сторінках. У висновках підводяться підсумки дослідження. У додатках наведено приклади грецьких народних пісень числа та фразеологізмів, в яких зустрічаються числа. Список використаних джерел складає 77 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕН ЧИСЛА

1.1. Історія розвитку чисел

Як справедливо зазначають багато дослідників, число це основне поняття математики [21, с.129], що використовується для кількісної характеристики, порівняння, нумерації об'єктів та їх частин.

Письмовими знаками для позначення чисел служать цифри, а також символи математичних операцій. Виникнувши ще в первісному суспільстві з потреб рахунку, поняття числа з розвитком науки значно розширилося.

З давніх часів виникло поняття числа, з практичної потреби людей і розвивалося в процесі розвитку людства. Область людської діяльності розширювалася і відповідно, зростала потреба в кількісному описі і дослідженні.

На думку багатьох дослідників, спочатку поняття числа визначалося тими потребами рахунку і виміру, які виникали в практичній діяльності людини. Пізніше число стає основним поняттям математики, і потреби цієї науки визначають подальший розвиток цього поняття.

За результатами нашого дослідження було виявлено, що рахувати предмети людина вміла ще в давнину, тоді й виникло поняття натурального числа. На перших етапах розвитку поняття абстрактного числа відсутнє.

На думку багатьох дослідників, у ті часи людина могла оцінювати кількості однорідних предметів, названих одним словом, наприклад "три людини". При цьому використовувалися різні слова "один" "два", "три" для понять "одна людина", "дві людини", "три людини". Це показує аналіз мов первісних народностей. Такі числові ряди були дуже короткими і завершувалися неіндивідуалізоване поняттям "багато".

Різні слова для великої кількості предметів різного роду існують і зараз, такі, як "натовп", "стадо", "купа". Примітивний рахунок предметів полягав «в

зіставленні предметів даної конкретної сукупності з предметами деякої певної сукупності, що грала роль еталону» [56, с.82]. Це підтверджується лінгвістичним аналізом назв перших чисел. На цьому ступені поняття числа стає незалежним від якості об'єкта.

Можливості відтворення чисел значно збільшилися з появою писемності. Перший час числа позначалися рисками на матеріалі, який слугує для запису, наприклад папірус, глиняні таблички, пізніше стали застосовуватися спеціальні знаки для деяких чисел (які збереглися до наших днів "римські цифри") і знаки для великих чисел. Про останні свідчать вавилонські клинописні позначення або знаки для запису чисел в кириличній системі числення.

Коли в Індії з'явилася позиційна система числення, що дозволяє записати будь-яке натуральне число за допомогою десяти знаків (цифр), це стало великим досягненням людини.

Усвідомлення нескінченності натурального ряду стало наступним важливим кроком у розвитку поняття натурального числа.

Про це є згадки в працях Евкліда і Архімеда та інших пам'ятках античної математики 3 століття до н. е. В "Началах" Евклід встановлює нескінченність ряду простих чисел. Евклід визначає число, як "безліч, складену з одиниць" [17, с.58]. Архімед в книзі "Псамміт" описує принципи для позначення як безкінечно великих чисел.

Таким чином, з часом починають застосовуватися дії над числами, спочатку додавання і віднімання, пізніше множення і ділення. Отже, потреба у вивченні властивостей чисел проявляється в самому процесі розвитку арифметики, стають зрозумілими складні закономірності та їх взаємозв'язку, обумовлені наявністю дій, виділяються класи парних і непарних чисел, простих і складених чисел і так далі [21, с.65].

1.2. Символіка лексем зі значенням числа

Однією з категорій, які беруть участь у прагматичному відтворенні позамовної дійсності за допомогою лексичних одиниць, є символ. Логіко-семіотичний механізм виникнення символів полягає в тому, що «багато предметів, з якими мовознавці близько і безпосередньо стикаються, мають певну властивість, що сприймається як їхня постійна й особлива ознака. Завдяки цьому співвідношення предмета й ознаки інколи настільки змінюються, що предмет стає символом властивості, вираженої його ознакою» [13].

Вести мову про природу символу як особливого епістемологічного феномену складно, оскільки символи є надзвичайно різноманітними. Аналіз наукової літератури свідчить, що цим питанням займалися: Е. Гаврилук, яка досліджувала рослинну символіку, використовуючи деякі лінгвосеміотичні положення, П. Кретов, який висвітлює філософські засади типології символів, І. Живіцька, яка розглядала символіку в лінгвокультурологічному аспекті, Ю. Тен (філософсько-культурологічні розвідки), О. Кармадонов (філософсько-соціологічний аспект). Слово «символ» у сучасної людини викликає не тільки ряд абстрактних понять чи конкретних уявлень, асоціацій, образів, а й відчуття магічного, загадкового.

Символ – потужна категорія культури, духовного розвитку, повсякденного спілкування [12]. Слова-символи відображають особливості культури: історії, традицій, звичаїв етнічної спільності. Характерною властивістю символу є те, що значення мотивується передусім через фонові знання, а функціонування у мовленні можливе лише за наявності певних фонових знань.

Символічне значення того чи іншого слова виникає на основі важливої соціальної ролі предмета чи явища, які позначені цим словом, у рамках національної культури.

Доцільно зауважити, що проблема вивчення символів є предметом дослідження таких науковців, як В. фон Гумбольдт [16], О. Потебня [48], О. Лосєв [36], С. Аверинцев [1]. Проблема походження, виникнення символу, як і самої етнокультурознавчої лексики, у світовій та вітчизняній теоретичній думці недостатньо досліджена.

Основоположними працями в галузі етнолінгвістики можна вважати доробки мовознавців М. Костомарова, В. Верещагіна, П. Чубинського, І. Нечуя-Левицького, М. Номиса.

Лінгвістика символу представлена роботами в галузі семасіології, теорії мови та фрагментарно в філософії мови. Ідеалістичне розуміння символу спочатку властиво західній думки і йде корінням в середньовічне схоластичне богослов'я, що затверджувало несумісність між символом та реальністю [36].

Реалістичне розуміння символу розроблено В. Івановим, О. Флоренським, О. Лосєвим, М. Мамардашвілі, А. П'ятигорським. Фундаментальне значення має розрізнення реалістичного й ідеалістичного (суб'єктивно-замкнутого, фантазійно-довільного) символізму (терміни ввів В'ячеслав Іванов). На шляхах лінгвістичної інтерпретації окреслено основні диференційні ознаки, які відрізняють символ від метафори, визначено типи символів, форми виявлення їх значення тощо (пор., зокрема, типи символів - універсальні, специфічні, випадкові, міфологічні, первісні, релігійні та ін.; зрозуміло, що така класифікація не є одномірною; більш виправданою в лінгвістичному плані є, очевидно, таксономія, побудована за тематичним принципом) [1, 145]. Разом із тим цілісної теорії символізації в мові з урахуванням походження, розвитку значень, функцій словесних символів у різних мовних структурах з опорою на умови контекстного вживання донині не створено.

Словесні символи, в тому числі в українському мовознавстві, як правило, розглядалися лише принагідно, у зв'язку з дослідженням мовної метафори.

Доречно відмітити, що вчені пропонують таке визначення поняття «символ»: символ – знак, прикмета, признак; знак, який слугував доказом союзу гостинності, укладеного між двома родинами; συμβάλλω - «скидати в одне місце, зливати, з'єднувати» [10].

Символ є не лише стилістичною категорією, але й складовою культурно-історичного розвитку людства, пов'язаною з мовою, світоглядом, пізнанням світу. Власне, символ не тільки явище мови, міфології, але й частина усної художньої творчості в її родово-видових трансформаціях, жанровій специфіці, динаміці:

- 1) *символ*: існує незалежно від нас;
- 2) *символ*: не існує сам по собі поза людини;
- 3) символ – *є з'єднання*, здійснює єдність світобудови, універсальний спосіб зв'язку;
- 4) *символ є діалектична єдність протилежностей*: ідеї та образу, раціонального та ірраціонального, незмінного і змінюваного, кінцевого і нескінченного, відносного і абсолютного, частини і цілого;
- 5) *символ є з'єднання різних планів дійсності*: об'єднує *Я і Світ*, виступаючи посередником між ними;
- 6) *символ*: справді представляє те, що символізує;
- 7) динаміка символу системно-закономірна, творча, нескінченна;
- 8) *символ*, належить особистості, виражає і виявляє її, досягаючи ступеня самосвідомості в слові;
- 9) *символ* – діалектична матеріально-сміслова структура, що здійснюється ієрархічно;
- 10) *символ лежить в основі мови* є особливою символічною формою, пов'язуючи його прояви воедино; мова, таким чином,
- 11) *символ здійснюється ієрархічно в різному ступені повноти*: проявляє його як знак, предмет, поняття, образ, метафору, алегорію,

тип, міф, особистість, певна конфігурація елементів діалектичної структури символу;

- 12) *формула символу є загальна модель всякого знаку, в тому числі мовного: суб'єкту і об'єкту в діалектичну структуру означуваного і того, що означає, здійснюване ієрархічно, мовний знак (слово) – денотативно-сигніфікативне з'єднання (відображення і перетворення з метою спілкування);*

На думку Піфагора: «Всі речі можна представити у вигляді чисел [4, с.34]». Числа являли собою для древніх сферу таємного, сакрального. Вони були символами гармонії світу. У всіх мовах число мало відповідність букві алфавіту.

Число геометричне, матеріальне: це вузел, зарубка, точка, плоска або просторова фігура. Число має вагу, міру довжини [3, с.75]. Числа - найдавніші письмові знаки.

Філософський аспект вчення Піфагора, що вважав, що «світом правлять числа» [4, с.157], останнім часом став особливо актуальним у зв'язку з глобальним оцифруванням, коли звукова та візуальна інформація перетворюється в цифровий код. Потім цей код передається у вигляді послідовності дискретних сигналів (наприклад, електричних імпульсів) і фіксується на різних носіях (магнітних стрічках, оптичних дисках).

Легенди і міфи нумерології пов'язані не тільки з цифрами, а й з різними їх комбінаціями. Так, притаманне первісному міфу абсолютне злиття свідомого і підсвідомого, сакрального і профанного, міфологічного і раціонального, естетичного і інтелектуального робить його унікальним явищем в історії людства.

Поряд із синкретизмом міфологічного мислення виникнення символізації обумовлене специфічним сприйняттям міфологічно мислячої людини часу, що повернутий у минуле: усе минуле моментально

перетворюється на міф, який паралельно існує із реальним життям та не відокремлюється від нього.

Як символічно-нормативна форма соціальної взаємодії міф – це, перед усім «проект», пряма «інструкція до дії». Пояснюючи сутність світобудови, формуючи, і значить, проектуючи образ мислення та сприйняття, міф надає людині первісного суспільства смисл життя, спосіб його відтворення, приклади та норми поведінки, які слід копіювати.

Піфагор стверджував, що в числах криється початок всіх речей і будь-яких явищ у природному, духовному і людському світі. Значить, і про долі людських можна дізнатися за допомогою нумерології [2, с.43].

У багатьох культурах, особливо в вавілонській, індуїстській і піфагорейській, число є фундаментальним принципом, що лежить в основі світу речей. Воно є початком всіх речей і тієї гармонії Всесвіту, що стоїть за їх зовнішнім зв'язком.

Число це основний принцип пропорційності всесвіту в пластичному мистецтві, ритміці, музиці та поезії. В герметичній філософії світ чисел ототожнюється зі світом причин.

У китайців непарні числа - це ян, небо, непорушність і сприятливість; парні числа - це інь, земля, мінливість і несприятливість. У християнстві до навчань святих Августина та Олександра символізм чисел був розвинений слабо. За святим Августином, число це - архетип Абсолюту. «Все розташовується згідно числам» (Піфагор). Для Платона числа - це гармонія всесвіту. Для Аристотеля число було «початком і сутністю речей, їх взаємодією та станом» [6, с.1].

Непарні числа є чоловічими, а парні - жіночими. «Жертви богам небесним - числом непарних, а земним - парних» (Плутарх). Числа Піфагора мають як кількісні, так і якісні риси. В індуїзмі числа є первинна субстанція всесвіту [6, с.1].

1.1.1. Символічна природа числа

Символічна природа чисел дуже багатогранна, розглянемо значення деяких, найчастіше вживаних чисел.

Нуль. Означає неіснування, ніщо, вічне, відсутність якості та кількості. Зображений у вигляді порожнього кола, вказує як на відсутність смерті, так і на абсолютне життя, що знаходиться всередині кола. Нуль має той же символізм, що і коло. Перед одиницею є тільки порожнеча або небуття, думка, абсолютне таїнство, незбагнений Абсолют [4, с.2].

Один - символ Першоджерела буття і світу, основи всього і конкретного виразу всього. Світ, в якому ми живемо, - один, і кожен з нас - також один, тобто загальне - єдине, а кожен з нас – такий один, що також від одиниці. Тож єдине - сукупність одиниць, а одиниця-вираз єдиного.

Першоелемент - водень-усього має по одному - і протона, і електрона. Життя людині дано тільки одне і кожну справу можна здійснити лише один раз [4, с.1].

Одиниця. Означає первинну єдність, початок, Творця, суму всіх можливостей, сутність, центр, нероздільне, зародок, ізоляцію, підйом і здійснення, а також принцип, який дозволяє розвинути якості і таким чином призводить до множинності [6, с.2].

Вона також символізує центр, зокрема, центром такого світу є Сонце, котре одне і неповторне. В ньому - і символіка початку: кажуть, яким видасться перший день Нового року, таким буде і весь рік.

Один – найважливіше число, бо воно єдине і без нього не існує жодного іншого числа: всяке інше число визначається одиницею - воно є таким, скільки в ньому перебуває одиниць[4, с.1]

Два - символ руху, спрямованості до оновлення, протилежних начал і боротьби: Світло і Тьма, Добро і Зло, Життя і Смерть, Плюс і Мінус, Аналіз і Синтез, Краса і Потворність, Гармонія і Дисгармонія, Любов і Ненависть і

так до безкінечності - бо все в світі має своє друге обличчя, свою протилежність.

Кожен відрізок міститься між двома точками - першою і останньою; усе перебуває між двох явищ - початком і кінцем.

Водночас, два символізує двоїстність дроблення-ділення надвоє, а звідси - ослаблення і навіть залежність. В багатьох випадках двійництво пов'язується і з демонічними силами. Донині людям відомий тяжкий, навіть трагічний стан людини, названий «роздвоєнням» особистості... [4, с.1].

Двоїстість, чергування, відмінність, конфлікт, залежність, статичність, вкоріненість; звідси рівновагу, стабільність, віддзеркалення, протилежні полюси, двоїста природа людини, потяг. Все, що проявляється, - двояко і утворює пари протилежностей. Подібно до того, як одиниця уособлює точку, двійка означає протяжність. Двійка - перше число, що походить з єдності, тому вона символізує також гріх, відхиляється від початкового блага.

Пара тварин, навіть різних видів, - але з однаковим символічним значенням, наприклад, два леви або лев і бик (обидва - сонячні), означає подвійну силу. Платон каже, що двійка - це цифра без значення, оскільки має на увазі ставлення, яке вводить третій фактор. За Піфагором діада - розділена земна істота [6, с.3].

Три - символ світової Єдності, формула творення світу та моделі Всесвіту. Бо тільки три приводить до єдності, до органічно єдиної одиниці: протон, нейтрон й електрон - об'єднуються в атом; минуле, теперішнє і майбутнє виражають єдиний час; верх, середина і низ дають світову вертикаль; газ, речовина і тверде тіло виражають стани існування речовини...

Протилежні начала - антиподи - об'єднуються і знаходять свою злагоду в третьому - в синтезі.

З давніх-давен у символіці трійки - сукупність Верхнього, Середнього і Нижнього світів; Неба – Землі - Води; нерозривність дня – ночі - ранку, батька – матері - дитини, дитинства – зрілості - старості. В цій же символіці - глибоке розуміння розвитку всього живого, в тому числі, роду людського, що

висловлене у відомій народній приказці: «Один син - не син, два сина - пів сина, а три сини — ото син». Це означає: два сини - це лише відтворення батька-матері, і тільки третій син дає ріст роду, тобто не лише зберігає родину, а й розширює її [4, с.2].

Означає множинність, творчу силу, зростання, рух вперед, долає подвійність, зовнішнє вираження, синтез. Три - перше число, якому присвоєно слово все, тріада є число цілого, бо містить початок, середину і кінець (Аристотель). Сила трьох універсальна і уособлює потрійну природу світу, мислимого як небо, земля і води. Це людина: тіло, душа і дух; а також народження, життя і смерть; початок, середина і кінець; минуле, сьогодення і майбутнє; три фази Місяця. Трійка - небесне число, яке символізує душу (чотири - тіло); в сумі вони дають сім, утворюючи священну сімку. Їх перемножування дає дванадцять, що символізує знаки Зодіаку, місяці року. Потрійність може бути розділена на подвійність і єдність, сумою яких являється. Один або два рази можуть бути збігом, але три рази дають впевненість і силу.

У фольклорі зустрічаються три бажання, три спроби, три царевича, три відьми, феї (дві добрі, одна зла). Оскільки трійка еквівалентна множині, вона може символізувати велике число, скупчення. Трійка означає також виконання. Триєдині місячні божества і богині зустрічаються в семітській, грецькій, кельтській і древнегерманській релігіях. Основний символ трійки - трикутник. Три зчеплених кільця або трикутника символізують нерозривну єдність трьох ликів трійці. Інші символи: тризуб, геральдична лілія, трилисник, три блискавки, триграми. Місячні тварини часто тринога, уособлюють три фази Місяця. Греко-римська традиція: богині долі Мойри триєдині; Трійкова Геката; Еринії триєдині в Еринії; Горгони - в Медузи. Три Харити, Грації, сирени, Геспериди, Грайи. Цербер трехглав; у Сцилли потрійний хвіст; тіло - Химери складається з трьох частин. Трійка, четвірка і їх сума сімка присвячені Афродіті (Венері) як цариці трьох світів і чотирьох

елементів. Орфична символіка включає тріаду: буття, життя, досягнення Піфагорейство: повнота [6,с.4].

Чотири - символ надійності, могутності, конкретної єдності простору і часу: чотири сторони світу і чотири пори року та чотири пори доби; чотири стіни має будинок і чотири підвалини лежить в його фундаменті; чотири кінці має символ вічності - хрест.

Щаслива та людина, котра повністю пройде всі чотири етапи свого життя - дитинство, молодість, зрілість, старість... [4, с.4].

З чотирьох точок утворюється перша тривимірна фігура. Це просторова структура або порядок прояви; статичне в протилежність динамічному і циклічності. Цілість, сукупність, повнота, солідарність, земля, порядок, раціональне, міра, відносність, справедливість. Чотири сторони світла, пори року, вітру, сторони квадрата. Чотири кінця біля хреста, чотири річки в райському саду і в областях пекла. Чотири моря, священних гори. Чотири чверті Місяця. Тетраморфов.

На Заході налічували чотири елементи (на Сході - п'ять). Четвірка може зображуватися Чотирилисником, а також квадратом або хрестом. В Греції четвірка - священне число Гермеса. В піфагорейства четвірка означає досконалість, гармонійну пропорцію, справедливість, землю. Чотири - число клятви піфагорійців. Четвірка і десятка - божества [6, с.5].

П'ять – символ високої якості: п'ять пальців людської руки творять дива - можуть створити Красу і знищити Потворність.

Відображає цілісність людського буття з його «світлими» і «темними» сторонами: п'ятикутна зірка вершиною вгору - символ духовної цілісності і прагнення до досконалості, а вершиною донизу - символ духовного розладу і прагнення до чародійства [4, с.4].

Число людини, на фігуру якого з витягнутими руками і ногами, схожа пентаграма. Пентаграма, подібна колу, не має кінця і тому символізує досконалість. П'ятірка є циклічним числом, бо при зведенні в ступінь вона відтворює себе в якості останньої цифри. Подібно колу, п'ятірка символізує

ціле, а 5/12, зображені у вигляді Квінкункса, - число центру та точку зустрічі Неба з Землею, а також сторони світу разом з центральним пунктом. П'ятірка - число священного шлюбу, оскільки є сумою жіночої (парної) двійки і чоловічої (непарної) трійки. Символізує медитацію, релігію, активний стан, багатосторонність і, якщо не брати Схід, п'ять почуттів. Рослини з квітками з п'яти пелюсток або з листям з п'яти часткою, наприклад, троянда, лілія та виноград, символізують мікрокосмос. П'ятикутна зірка, як і пентаграма, означає цілісну індивідуальність, натхнення понад та духовне виховання, якщо вона повернена вершиною вгору; якщо ж вершина звернена вниз, то це символ чаклунства і чорної магії.

В греко-римській традиції п'ятірка число одруження, любові, єднання; число Венери, причому роки Венери утворюють групи по п'ять років. Аполлон як бог світла володіє п'ятьма якостями: він всемогутній, всезнаючий, всюдисущий, вічний, єдиний. В піфагорейства п'ятірка означає шлюб Землі і Неба, світло, Аполлона як бога світла з його п'ятьма якостями [6,с.5].

Шість є символом рівноваги та гармонії, що визначається його внутрішньою структурою: і сума цифр (1,2,3), які складають його половину (а злагода та гармонія числа - це рівновага його половин!), однаково дають цю ж саму «шістку» ($1+2+3=1 \times 2 \times 3=6$). Графічний образ «шістки» - два перехрещених трикутники (три кути + три кути), вершиною в різні сторони: вершиною вгору - це символ чоловічого начала, Вогню і Неба; вершиною донизу-символ жіночого начала, Води і Землі. В єдності цих шести елементів - вся життєдайність і найвища гармонія буття [4, с.7].

Означає рівновагу, гармонію. Досконале число в межах десятки: $1 + 2 + 3 = 6$. Саме плідне з усіх чисел (Філон). Символізує єдність полярних сил.

Сім – символ святості.

Сім разів міряють і лише один раз відрізають. Бо сьомий раз - найточніший. Адже він – святий... [4, с.7].

Вісім – символ духовної досконалості, вищий рівень впорядкованості і точності. Зокрема, якщо четвірка вказує на чотири основні сторони світу, то вісімка виокремлює і додаткові напрями між ними: північний схід і північний захід, південний схід і південний захід. Існує вісім основних світлових кольорів: білий (чорний - це не світловий колір, а відсутність світла!) та сім кольорів Веселки, на які розпадається світловий промінь [4, с.7].

Вісім. У духовному сенсі вісімка - мета присвяченого, що пройшов сім ступенів або Небес, і, тим самим, число знову знайденого раю, а також відновлення, відновлення, щастя, вчиненого ритму. Як перший куб двійки, означає тривимірність, а також досконалість шести граней куба. Вісім вітрів і сторін світла разом з проміжними напрямками.

Вісімка символізує також пари протилежностей. Восьмикутник - це початок перетворення квадрата в коло і навпаки. Вісім - магічне число Гермеса. В теології герметизма один головний Бог - Той (Гермес) і вісім другорядних богів. У піфагорійців вісім означає тривимірність і стабільність [6, с.6].

Дев'ять - символ трьох світів - Неба, Землі і Підземелля, в кожному з яких три рівні буття - народження, життя і смерть, котрі існують у трьох вимірах часу - минулому, теперішньому і майбутньому... Тобто тричі по три...

Дев'ять - символ сили, бо в ньому - три «трійки», тобто, потрійна триєдність світу.

Складається з 3х3, що означає всемогутність, і являє собою Потрійну Тριάду. Це повнота, виконання, досягнення, початок і кінець, ціле, число небесне і ангельське, рай на землі. Крім того, дев'ятка - число окружності, звідси розподіл на 90 і 360 градусів. Складається з двох трикутників, що символізує вогнь і воду, гори і печери. У піфагорійців дев'ять - межа всіх чисел, всередині якого існують і звертаються все міцніше. Скельді, північний аналог Персефони, богиня снігу, три місяці живе в своїй горі, а дев'ять місяців - в море Ньорд [6, с.6].

Десять - символ справедливого, ідеального поділу цілого на частини.

Це також священне число Всесвіту, бо має в собі всі інші числа і цим завершує цілісність світу, тобто означає повернення до цілісності на завершених ряді натуральних чисел. Інших цифр, окрім тих, що входять до десятки, немає, а сама вона за формою складається з одиниці, як початку всього, та нуля, як відсутності всього, і цим вказує: якщо перед «ніщо» (0) дати «початок» (1), то розпочнеться «все» (безконечний ряд чисел). [4, с.93]

Число космосу, парадигма творіння. Десятка містить всі числа, а отже, всі речі і можливості, це основа і поворотний пункт всього рахунки. Означає щось всеосяжне, закон, порядок, владу. Тетрактис ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$) символізує божественне; одиниця означає точку, двійка - протяжність, трійка (трикутник) - площа, четвірка - об'ємність або простір. Десять - досконале число, повернення до єдиного. Як число пальців обох рук воно означає повноту і служить підставою числення в цілому.

Десятка - це також число завершення подорожей і повернення у вихідну точку. Одиссей мандрував дев'ять років, а на десятий рік повернувся. Троя була в облозі дев'ять років і на десятий рік пала. Крім того, десятка - це сума дев'ятки як числа окружності і - одиниці-центру, звідси її значення досконалості. Це символізується також стовпом, навколо якого водять хоровод. У піфагорійців десятка - це монада, відновлення ряду, нескінченне поширення, досконалість [6, с.8].

Одинадцять – це порушення цілісності і завершеності, забезпечених числом «десять», і з цього-символ небезпеки, бо всяке порушення несе певну загрозу і відхід від усталених норм та правил.

В той же час, одинадцять розпочинає нову десятку, в чому виражається безкінечність світових процесів і нескінченність числа предметів та об'єктів світу [4, с.7].

Дванадцять – символ Космічного порядку і Зодіаку, завершеності, вічності та повноти. Дванадцять знаків Зодіака владарюють над Землею і дванадцять відміток має часове коло годинника; дванадцять місяців має рік.

Дванадцять особливе тим, що складається з освяченої трійці четвірок: перша четвірка - символ єдності чотирьох сторін вічного простору; друга четвірка - уособлення єдності чотирьох пір року; третя четвірка - вираз єдності чотирьох етапів доби. А сторони світу, пори року та етапи доби — це те, серед чого і завдяки чому проходить наше життя.

Дванадцять - це повнота, що дає силу через єднання простору і часу. Таке єднання робить людину сильною.

Таким чином, дванадцять символізує не тільки Вселенський порядок, а й Вселенський Духовний лад, який виявляється в гармонії світових процесів - від одиничних і малих до глобальних і всеохоплюючих.

Символ лихого, що впливає з порушення повноти дванадцяти чисельного ряду. Дванадцять в минулому вживались в обчисленнях як загальноприйнята і зручна норма виміру, а тринадцять - як порушення цієї норми - створювало значні незручності в обчисленні та розрахунках [6,с.7].

Додекада - це повний цикл, космічний порядок. Будучи рівній 3x4, вона означає духовний і тимчасовий порядок одночасно; езотеричне і екзотеричне. Це число знаків Зодіаку і місяців у році (шість чоловічих і шість жіночих). Дванадцять годин дня і ночі. Дванадцять плодів на Космічному Дереві. Крім того, дванадцять днів повернення до хаосу під час зимового сонцестояння, коли повертаються мертві, відзначалися в Римі під час Сатурналій. За Геродотом, на Олімпі дванадцять богів і богинь. Гесіод згадує дванадцять титанів. Закони дванадцяти таблиць, дванадцять днів і ночей святкування Сатурналій. У єврейській традиції дванадцять плодів Древа Життя [6, с.9].

Тридцять три – символ ідеального віку людини, яка досягає духовної й фізичної зрілості, готовності до самопожертви. В ці роки людина піднімається до розуміння суті й сенсу життя [4, с.7].

Сорок. Означає пробу, випробування, посвяту, смерть. Будучи пов'язано з четвіркою, означає цілісність і сукупність. Особливе значення сорока днів сходиться, мабуть, до Вавилону, де сорокаденний період зникнення Плеяд з небосхилу було часом дощів, бур і повеней і вважався небезпечним.

Повернення Плеяд було часом тріумфу. При цьому спалювалася зв'язка з сорока тростінок, що символізували сорокаднівне панування злих сил. Римляни сорок днів тримали прибуваючы суда в карантині, і саме це слово вироблено від слова сорок [6, с.9].

П'ятдесят – символ середини: «п'ятдесят – на - п'ятдесят» - найсправедливіший розподіл і поділ сил, можливостей та ресурсів. Уособлює також вершину, зеніт людського життя, за яким спостерігається або розпочинається схил віку та спад сил і можливостей [4, с.7].

По завершенні циклу з 7x7 років, п'ятдесятий рік стає Великим роком, Ювілеєм, що символізує повернення до початку, до вихідного стану і новий старт. П'ятдесяти місячним циклам (чотирьом рокам) дорівнює проміжок між Олімпійськими іграми.

Шістдесят. Число часу (60 хвилин і 60 секунд). Як три двадцятки шістдесят - кругле число. Часто зустрічається в сагах. Шість циклів приблизно рівні тропічному році.⁸

Сто - символ простору і часу, історичної епохи. Це - десять разів по десять - ідеальна величина для літочислення та обчислення взагалі [4, с.7].

Шістсот шістдесят шість. Амбівалентне, оскільки означає і число Звіра, і число Хакатріеля - Ангела Діадеми.

У християнстві - знак Звіра, Антихриста. В Каббале 666 - число Сората - сонячного демона, що протистоїть Архангелу Михаїлу. Це сонячне число, сума сонячного квадрата - однієї з основних фігур в сакральній геометрії.

Вісімсот вісімдесят вісім. За числовим значенням єврейських букв, це число Бога на противагу шістсот шістьдесяти шести - числу Звіра [4, с.7].

1.1.2. Символіка чисел у міфоепічній традиції греків.

Міфологічні символи займають окрему нішу: вони є невід'ємною складовою повсякденного життя народу (давньогрецького і слов'янського),

оскільки втілюють різносферове віддзеркалення явищ, предметів, фактів довколишньої дійсності.

Міфи склалися в Давній Греції ще задовго до того, як там поширилося письмо. Один і той самий міф – про якогось бога чи героя – міг існувати в численних варіантах: місцевих (у різних місцевостях), часових (що виникли за різних часів) і авторських (залежно від того, хто опрацював міф). Схожі міфи є у різних племен і народів. Річ тут не лише в тім, що одне плем'я могло запозичити в іншого той чи той міф. Найчастіше це бувало тоді, коли різні племена стояли на однаковому ступені розвитку, жили у подібних умовах.

Улюбленими в переказах і казках, прислів'ях і легендах є цифри 3, 7 і число 12. У давньогрецькій міфології цифра 3 належить Гермесу, який вважався сполучною ланкою між світом Богів, живих людей і царством мертвих. 7 знаходиться в правах Гефеста і Прометей. Гефест перетворює світ, а Прометей протиставляється жорстокості та насильству. Зараз у світі панують якраз ці риси. Число 12 - це так зване дитя цифри 3, оскільки $3 + 3 + 3 + 3 = 12$. Таким чином, 12 уособлює чотириразове змішання всіх трьох світів, які створюють час.

Цифра 6 асоціюється з кількома верховними богами: з Зевсом, Посейдоном, Аїдом, Деметрой і Гестією. Ця цифра уособлює імперський триумф Зевса, буйну вдачу Посейдона, мертве панування Аїда. За переказами ці три брата керують усім світом, символізують лякаюче багатьох число 666. На сьогоднішній день це число перейшло в повне володіння п'ятьми, коли, по суті, воно належить в рівних частках і воді, і землі. Така передача повноважень, скоріш за все, трапилася після того, як людей захлеснула жадібність, злість і кровопролиття [2, с.158].

Гера панує над 4-кою. Вона, на відміну від психологічних втілень богів, формує фізіологію всього живого. Ця цифра зустрічається в побуті у багатьох людей, яким властиві риси втілення мрії чи мети в реальність.

Підступному Аресу належить цифра 1. Йому характерні та розбрат, і войовничість, і навіть істеричність. Аполлон і Діоніс володіють великою 8-

кою. Недарма часто мистецтво не обходиться без вина! Світла Артеміда вказує на подвійність полювання і забирає собі цифру 2. Однак її ділить і Геката, якій підвладні земля і вода.

Краса і любов, як не дивно, у владі цифри 9, яка являє собою зворотну сторону 6. Афродіта недостатньо сильна, щоб дати своїм характеристикам переважити в цьому світі, тому часто 9-ка стає 6-кою.

Класична найкраща оцінка 5 належить Афіні. Неспроста вона вказує на вищий бал. Тим більше що в п'ятикутнику закладені пропорції золоті переваги [2, с.159].

У греків, як ми пам'ятаємо існували циклопи, одноокі велетні (стародавні солярні або лунарні божества). Багатоглазый велет Аргус - прообраз зоряного неба. Ці два полюси "зорової магії" знаходять відображення і в слов'янських казках. Наприклад, про Крихітки-Хаврошечка, де є три сестри: Одноглазка (Лихо, Недоля, Верлиока), Двуглазка (людина) і Трехглазка (Аргус) [10, с.2].

Цифри цікавили людей ще в давнину. З плином часу їх деякі значення змінилися, інші ж залишилися незмінними. Числа використовували в різних областях науки, даючи початок розвитку технології. Цифри міцно увійшли в наше життя і є невід'ємною її частиною, тому дуже важливо знати їх значення [10, с.2].

1.2. Нумерологія

За результатами нашого дослідження було виявлено, що нумерологія є езотеричною наукою про прихований зміст чисел і пов'язаних з ними слів, через які числа проявляються у матеріальному світі. Числа існують, як об'єктивна реальність Всесвіту і присутні у нашому житті незалежно від того, знаємо ми про це, чи ні. Вони є частиною Світового Закону – Логосу, слугують універсальною мовою, через яку можуть порозумітися будь-які мислячі істоти.

Нумерологія дає можливість виявити сутність цієї мови Всесвіту і розкрити її зв'язок з подіями життя кожної людини. Нумерологічний аналіз стосується, як правило, двох основних речей – аналізу певного набору цифр і певних понять чи слів.

Для того, щоб його здійснювати, потрібні дві речі – таблиця відповідності літер алфавіту і цифр від 1 до 9, а також змістовне наповнення езотеричним змістом самих чисел, які отримуються шляхом додавання числових значень кожної літери слова, із наступним теософічним скороченням (додаванням розрядів) отриманої суми до однозначного числа. Таким чином, у нумерологічному аналізі провідну роль відіграють однозначні числа від 1 до 9, хоча існує багато специфічних двозначних чисел, які мають окремий зміст – наприклад, 11, 22, 23, 37, 120, 153 тощо. До цього питання ми ще повернемося у подальших дослідженнях [6, с.5].

У нумерології всі числа можуть бути зведені до одиничних розрядів, які відповідають певним окультним характеристикам, що нібито впливають на життя людини. Тобто в певній нумерологічній системі за кожним однозначним числом закріплені певні властивості, поняття та образи. Нумерологією користуються при аналізі характеру людини, намагаючись таким чином визначити характер, природні обдарування, сильні та слабкі сторони, передбачити майбутнє, вибрати краще місце для життя, роботи, вирахувати найсприятливіший час для прийняття рішень і для дій.

Деякі люди використовують нумерологією, щоб вибрати собі партнерів — у бізнесі, шлюбі, а також в товаристві.

Деякі прихильники теорій змови надають числам особливого значення (значення числа 23 в романах Іллюмінатус) У США нерідко й досі пропускають число 13 при нумерації поверхів, тринадцятий поверх позначається як 12а або зразу 14. Часом опускання «нещасливого» числа 13 можна зауважити і в літаках чи на пароплавах, так само й у лікарнях часто відсутня палата № 13. У столиці Нової Зеландії Веллінгтоні на тринадцятих поверхах будинків часто розташовані адміністративні служби, оскільки

оренда приміщень для фірм чи приватних осіб досить проблематична лише через «нещасливий» номер.

Часом прихильники нумерології висувають твердження, що певні символічні числа відтворюють природні закономірності світобудови чи окремих реальних структур природного світу, чи навіть помножують передбачення і пояснення певних подій. Такі твердження можна перевірити лише науковим шляхом, насамперед за допомогою статистичних методів.

У більшості випадків дані нумерології є надто неточними і не підтверджуються дослідним шляхом. Нумерологія як псевдонаука має наукоподібну форму, але не відповідає критеріям наукової теорії. Так, наприклад, нумерологічні прогнози можуть стосуватися надто великого числа майбутніх подій, отже нумерологічні гіпотези в цьому випадку є надто розпливчастими й неточними, вони мають занадто мало обмежень, які можна було б перевірити емпіричним (дослідним) шляхом.

Нідерландський асторфізик Корнеліс де Ягер виступив з фундаментальною критикою гіпотез, в яких ненауковим чином поєднуються асторфізичні та геофізичні дані і які пропонують висновки про приховану символіку чисел у таких давніх спорудах, як, наприклад, Піраміда Хеопса. Такими є зокрема твердження так званої «пірамідології». За де Ягером, достатньо простої комп'ютерної програми, аби знайти комбінації чисел, що створюватимуть враження своєї не випадковості. Аби проілюструвати свою тезу, де Ягер запропонував пародійний приклад вигаданої ним «велосипедософії», яку він обґрунтовує за допомогою позірних «прихованих відповідностей» між параметрами власного велосипеда (діаметр деяких деталей) та фізичними константами, зокрема, гравітаційною сталою [7, с.56].

В давнину кожна розвинена культура мала свою нумерологічну традицію. Існували нумерологічні системи Індії, Аравії, Персії, Палестини, Фінікії, Халдеї, Вавілона, Єгипту, Китаю... у сучасному світі існують езотерична, піфагорійська (антична або класична), каббалістичеськая і халдейська системи нумерології.

Езотерична нумерологія виявляє приховане значення, ув'язнений в кожному числі і визначає енергетичний потенціал людини відповідно до впливу місяця, зірок, сонячною і інших зоряних систем. Вона є числовим підрозділом езотеріки.

Езотеріки використовують сили розуму, які вони вважають основою життя, і їх тлумачення числових значень частенько не піддаються логічному аналізу. В них немає теорем - одні аксіоми. Існувало немало відкриттів і винаходів езотеріков, які визнавалися суспільством лише тоді, коли знаходили конкретну форму.

Халдейська нумерологія вважається найстарішою з відомих нумерологічних систем. Вона з'явилася у халдеїв. (це народ мешкав в області істоків річок Тигра і Евфрата. Також так називали чаклунів, магів, волхвів і астрологів.)

Халдеї розглядали як однозначні, так і двозначні числа. При цьому однозначні числа характеризують зовнішні аспекти особи, а двозначні — описують внутрішні чинники. Халдейська нумерологія вважається точнішою, ніж проста система Піфагора, проте, вона менш популярна.

Нумерологія Піфагора на сьогоднішній день є найбільш широко використовуваною нумерологічною системою на заході. Частково популярність нумерології Піфагора обумовлена простотою методу визначення значення імені і дати народження. Як і халдейська нумерологія, піфагорійська нумерологія аналізує ім'я і дату народження, а також взаємодію між ними.

Проте, на відміну від халдейської нумерології, в цій системі цифри зіставляються з символами алфавіту в певній послідовності. Для інтерпретації використовуються цифри від 1 до 9. Числа 11, 22 і 33 вважаються провідними вібраціями і застосовуються в незмінному вигляді

Каббалістична нумерологія розглядає числа, як символи світових починань, основних елементів, на яких заснований всесвіт. Каббала - традиції

іудаїзму, направлені на збагнення сенсу природи і людського існування. Нумерологічна система Каббали виникла в івритській містиці.

Сучасна нумерологічна система на основі Каббали була розроблена з врахуванням змін в латинському алфавіті з часом. Вона поєднує традиційну основу — ім'я як основний об'єкт дослідження і методи Піфагора, використовувані для визначення періодів. Основна увага в Нью-каббале приділяється передбаченню подій, а не з'ясуванню психологічних особливостей особи [7, с.57].

1.3. Піфагорійські числа і їх значення

Сучасна теорія комунікації розробляє два різноякісних типи спілкування: перший пов'язаний з передачею інформації і позначається як інформаційний, або діяльнісно-регулятивний, тип спілкування. Другий тип спілкування з передачею інформації і соціальною практикою пов'язаний опосередковано і в першу чергу являє собою передачу «смісловиттєвих установок особистісного буття» [3, с. 3]. Цей тип спілкування називають глибинним.

Глибинний тип спілкування починається там, де закінчується простий обмін інформацією і починається інтенція на суб'єкт. Отже, осмислення є власна і пряма функція людської екзистенції. Екзистенційний підхід означає проблему розуміння, осмислення. Тому «код» людського буття може бути названий екзистенційно-смісловим.

Символ витягує сенс з хаосу внутрішнього буття особистості, творить з нього свідомо-виразні факти. У символі свідомість досягає ступеня самосвідомості. Таким чином, одиницею універсального екзистенційно-сміслового «коду» є символ.

Духовну організацію людини можна назвати «кодом». Під кодом розуміється означування одиниць однієї системи одиницями іншої за певними правилами. У поняття коду входять наступні ознаки: спрямованість

зовні, залежність від предметної дійсності, механічність, статичність і операціональність.

Мережа символів, що визначають внутрішній світ особистості, за самою своєю природою не можуть бути кодом.

Піфагору особливо подобалися числа прості, які діляться тільки на самих себе і на одиницю: 1, 2, 3... В нумерології вважається, що це - вдалі числа для парі на скачках і лотерей. Нумерологія користується всього лише дев'ятьма цифрам які відповідають буквах грецького алфавіту (в подальшому було створено безліч модифікацій, у тому числі латинська і російська). Числове значення слова підсумовується, а розряди складаються, щоб вийшла одна цифра. Нумерологія досліджує числа від 1 до 9, звані "простими", їх вплив на долі людей, їх прихований сенс (значення) і характер осіб, виявляється за їх допомогою. Всі існуючі числа є повторенням цих дев'яти: 10 - це $1 + 0$ (тобто 10 за принципом нумерології відповідає 1), 11 відповідає 2, оскільки $1 + 1 = 2$; 12 відповідає 3 ($1 + 2 = 3$) і так далі. Будь-яке число незалежно від його величини можна привести до однієї цифри за допомогою "природного складання" його розрядів зліва направо. Далі слід короткий опис значення простих чисел. Пифагорейское число 0 Піфагор розглядав знак 0 як праотця одиниці, що містить в собі все існуюче. Нуль - це пустота, таємниця, ніщо - але також і вічність, абсолют або сутність дійсності, загальність, потенція, який породжує проміжок часу. У коментарях до останній сходитці першого вірша четвертої сторінки "Книги Дзіан" ("... все є Єдине Число, що вийде із Не-Числа") Є.П. Блаватська пише: "Те, що абсолютно, звичайно, є Не-Число, але в своєму пізнішому значенні воно має застосування, як у Просторі, так і у Часі. Воно означає, що не тільки кожне наростання часу є частина більшого наростання до самої нескінченно тривалої тривалості, що вміщається людським розумом, але також, що жодна річ не може бути розглянута інакше як частина Цілого; вся сукупність, будучи Єдиної, проявом Всесвіту, що виходить із невиявленого або Абсолюту так званого Не-Буттям або Не-Числа для відмінності еґ0 від буття або Єдиного Числа "

[16, с.78]. Нуль - є прекрасне, дуже багатозначне. В гематрії 0 не розглядається, тому що немає букви, відповідної такому числовому вираженню. Піфагорійське число 1 – Монада, Піфагорійці вважали, що число 1 являє собою Верховного Бога, що вона містить усі і виводиться з усього. Це центр, який знаходиться скрізь, який неподільний і необхідний, так як не існує числа, в якому ми не знайдемо одиниці. Монада символізувала число 1 і відповідала Сонцю. Вона було початком, від якого походили інші дев'ять чисел. Якщо основою всіх чисел є 1, то основою усього життя є Монада.

Це число символізувало все, що є творчим, індивідуальним і позитивним. Людина, що народилася під числом 1 (сума букв в імені при додаванні дає одиницю, або сума цифр року народження дає це число, або ж сума дня народження й місяця, або знака Зодіаку тощо - систем було безліч), є творчою, винахідливою, з вираженою індивідуальністю, певною у своїх поглядах і внаслідок цього більш-менш впевненим і рішучим у всіх своїх починаннях.

Люди з числом 1 є честолюбними, не люблять примусу і завжди йдуть в гору, якими б не були їхні професія чи рід занять. Вони прагнуть стати лідерами і користуються авторитетом і повагою серед підлеглих [17, с.63].

Піфагорійське число 2 - Дуада Монаду, тобто об'єкт, який відображає якусь умовну одиницю, розглядають двояко. Відображаючи властивості одного об'єкта, можна виділити праве і ліве, верхнє і нижнє і т. д., Відображаючи подвійність природи. Іноді парні властивості відображалися досить наочно. Бінарні верх-низ, праве ліве або внутрішнє зовнішнє не потребують особливого пояснення, особливо в тому випадку, якщо одну з половин фігури зафарбовувати чорним, а інша - білим кольором. Знаменита давньосхідна Монада - емблема "Ян-Інь" представляє саме такий знак, таку пару.

Деякі нумерологи вважали, що число 2 символізує Місяць, але ... має жіночі атрибути (властивості) Сонця. "І виключно тому, - пише граф Луїс Хамон (він же Хейро), великий каббаліст, хіромант і нумеролог початку ХХ

століття, - вібрації числа 2 гармоніюють і утворюють хороші поєднання, хоча люди з числом 1 і числом 2 є вкрай протилежними за характером. Люди з числом 2 (хто народився 2, 11, 20, 29 числа і у вівторок) лагідні по натурі, обдаровані уявою, артистичні і романтичні. Як і люди з числом 1, вони винахідливі, але не настільки наполегливі у здійсненні своїх ідей. Дії більше проявляються в розумовій психологічній, ніж у матеріальній сфері, і вони рідко бувають сильні фізично, як люди, що народилися під числом 1.

Люди з числом 2 і числом 1 знаходяться в гармонії один з одним і в меншій мірі з людьми з числом 7 тими хто народився 7, 16 або 25 числа. Головні недоліки, з якими вони повинні боротися, наступні: невгамовність, відсутність сталості у своїх намірах і поглядах, невпевненість в собі, вразливість і пригнічений і меланхолійний стан.

Пифагорійське число 3 – тріада означає, що об'єкти мають не тільки парні ознаки. Існують не тільки бінарні верх-низ, сонце-луна, чоловік-жінка і т. п. Є праве і ліве, але є й середнє, є люди похилого віку і діти, але є і зрілі люди. Є корінь і лист, але є й стебло. Є голова і ноги, але є й тіло. Число 3 символізує Юпітер - планету, яка відіграє важливу роль як в астрології, так і у всіх системах нумерології. Числу три присвоєно слово "все" - "тріада" є число цілого, бо містить початок, середину і кінець (Аристотель). Воно є початком так званого головного ряду: всі числа від 3 до 9.

Ця цифра символізує людину: його тіло, душу і дух; народження, життя і смерть; початок, середину і кінець; минуле, сьогодення і майбутнє. Число 3 уособлює місячний цикл - три фази Місяця [18, с. 345]. "Дві особистості, батько і мати, доповнюються третьою особистістю, яка є їх дитя. Отже, число три має значення як в розділенні світу на частини, так і в самому складі їх. Трійка еквівалентна множині, значить, вона може символізувати велике число, скупчення. Люди з числом 3 є честолюбними, ніколи не будуть задоволені становищем підлеглого, їх мета власна велич, влада над іншими. Вони цінують порядок і дисципліну в усьому; самі з готовністю підкоряються наказам інших, але вимагають також чіткого виконання їх

власних вказівок, часто досягають високого становища в суспільстві, частіше інших досягають успіху у військовій справі і в житті взагалі. На відповідальних посадах надзвичайно сумлінні у виконанні своїх обов'язків. Їх недоліком є те, що вони схильні до диктатури і через це наживають багато ворогів, хоча по натурі дуже миролюбні. Люди ці незвичайно горді, не люблять бути зобов'язаними, а також виключно незалежні і легко дратуються через найменше обмеження їх свободи. Само по собі число 3 - число удачі.

Пифагорейское число 4 – тетрада. Ділення на три вимагало розуміння "золотої середини". Поділ на чотири в цьому сенсі простіше, оскільки передбачало всього лише використання "логічного квадрата", декартових координат, парні протилежності або парного заперечення. Вогонь і Вода, Повітря та Земля - ось одне з тих великих, і воістину "магічний" поділ навколишньої природи, яке проіснувало сотні і тисячі років, і саме воно послужило основою декартових координат, які знайомі кожному школяреві. Люди, народжені під числом 4, мають різні характери. Здається, що вони можуть зрозуміти все, будь-яку точку зору. Вони люблять сперечатися і, хоча не є задиристими, все ж наживають велику кількість таємних і найлютіших ворогів. Ці люди інстинктивно повстають проти встановлених правил і, якщо мають можливість, змінюють встановлений порядок в суспільстві і уряді. "Ці люди часто повстають проти конституційної влади і засновують нові правила як в домашній, так і в суспільному житті. Вони цікавляться соціальними питаннями і реформами будь-яких видів; мають незвичайні погляди на життя. Друзів вони набувають нелегко. Вони рідко досягають успіху в суспільному житті так, як люди, що народилися під іншими числами, і, як правило, більш-менш байдужі до грошей, але якщо до них потрапляють гроші, то дивують усіх їх вмілим використанням.

Головним недоліком таких людей є те, що вони дуже нервові і чутливі, нерідко почуваються самотніми і стають пригніченими і меланхолійними, якщо не досягають успіху; як правило, набувають трохи справжніх друзів,

але для цих небагатьох є найвідданішими друзями; завжди стають на сторону принижених і ображених [18, с.40].

Піфагорійське число 5 – пентода. Люди з числом 5 кмітливі і моторні у рішеннях, імпульсивні в діях; ненавидять роботу, що вимагає посидючості, і прагнуть швидко заробити гроші. Вони дуже винахідливі. Вони схильні до біржових операціях і зазвичай готові ризикувати в усьому, що роблять. Ці особи проявляють гнучкістю характеру, швидко оговтуються від важких ударів. Удари Долі не залишають слідів на їх характері; якщо вони за природою добрі, то залишаються такими, якщо ні – жодна проповідь в світі не змінить їх. Найбільший недолік таких людей полягає в тому, що вони необмежено витрачають енергію, і дуже нервові

Піфагорійське число 6 – гексада. Парні числа 2 і 4 дозволяли внести важливу білатеральну симетрію. В піфагорійській системі 6 - знак удачі або щастя (цей сенс зберігся дотепер для гральних кісток), як і куб, що має 6 граней і символізує стійкість і істину. У них дуже яскраво виражені риси характеру. Вони дуже рішучі у здійсненні своїх планів, уперті і невіддатливою, за винятком випадків, коли стають глибоко прив'язаними, відданими тим, кого люблять. Якщо люди з числом 6 багаті, то найбільше щедрі по відношенню до мистецтва і артистів, люблять розважати своїх друзів і робити всіх щасливими, але є одна річ, яку вони не переносять: розбіжність і ревності. Одержимі гнівом, вони не терплять ніякого протистояння і змагаються за те, що цінують [19, с.124].

В нумерології за допомогою Квадрата Піфагора і психоматриці - можливо скласти детальний психологічний портрет особистості, дізнатися всі вроджені якості, виражені в цифрах і певним чином вписані в квадрат з дев'ятьма клітинками.

Спочатку визначення психоматриці було введено А.Ф. Александровим - творцем системи цифрового аналізу. В основі цієї системи лежить нумерологія Піфагора, тому терміни психоматриці і квадрат Піфагора стали синонімами.

Тим не менш, важливо розрізнити ці поняття, оскільки вони відносяться до різних нумерологічних шкіл, а методики розрахунку та трактування "квадрата" значно відрізняються один від одного.

«Психо» - від греч. "Душа", і «матриця» - «вихідна, материнська форма», згідно зі словниковим визначенням.

Тобто маємо значення «вихідна форма душі», а «форма» передбачає «розміри» - числові параметри. І вже не виникає питань про те, чому відповідають за наші душевні якості цифри вираховуються за датою народження. Тому, що «вихідна» - означає «початкова», «вроджена» [11, с.1].

Квадрат Піфагора і психоматриці будуються на основі дати народження, числа записуються в клітинки таблиці 3x3, на цьому їх схожість закінчується.

Психоматриці це квадратна таблиця (3x3) клітинки якої пронумеровані від 1 до 9, кожна клітинка відповідає за певну якість особистості людини: 1 - характер, воля; 2 - енергія; 3 - інтерес до вивчення нового; 4 - здоров'я; 5 - логіка; 6 - схильність до праці; 7- вдачливість; 8 - терпимість, доброта; 9 - пам'ять.

В клітинках цієї таблиці записуються цифри, з яких складається дата народження, якщо якоїсь цифри немає в даті народження, то клітинка залишається порожньою.

Кожна окрема клітинка квадрата Піфагора є носієм інформації про особистість людини.

Числовому значенню клітинки відповідає цілком певний кількісний і, відповідно, якісний показник ступеня вираженості конкретної особистісної характеристики.

Зіставивши показники клітин, можна отримати вичерпні відомості про те, що представляє собою індивідуум як особистість [11, с.1].

Характер. Цифру «1» традиційно прийнято вважати показником сили характеру людини. І це правильно, оскільки вольові якості дійсно мають першорядне значення для життя у всіх її проявах: особисте, громадське, професійне.

Кількість «одиниць» у клітинках психоматриці - «питальна вага» даної якості, від значення «1» до значення «111111 і більше» [11, с.2].

Енергія. «Двійка» в піфагорейської психоматриці є показником енергії людини. Енергія, про яку говоримо ми, дозволяє, наприклад, проштовхнутися до прилавка без черги. Або - подзвонити «на інший кінець світу» тому, хто сидить поруч з палаючою свічкою і попросити дмухнути на неї.

Іноді від наявності подібної здатності може залежати дуже багато чого. Навіть життя. Навіть те, якою вона буде [11, с.12].

Інтереси. Цифра «3» в психоматриці є показником пізнавального потенціалу людини, його інтересу до різного роду науках, таких як точні - фізика, математика, технічні дисципліни - так і утилітарні, що мають вузько спеціальне застосування.

Які саме інтереси переважають - залежить не тільки від кількості «трійок» в психоматриці, але і від інших її показників - рядків, стовпців і діагоналей. Тому при оцінці впливу даного числа на характер слід враховувати їх всі і бути дуже уважним. Інакше можна вибрати «не ту дорогу» [11, с.2].

Здоров'я. Цифра «4» в психоматриці вважається показником здоров'я людини в потенціалі, спочатку. Мова йдеться про вроджені дані, а не про стан речей на поточний момент.

Але, так чи інакше, а показник четвертої клітинки - це оцінка фізичного стану людини - сили, витривалості, рівня протистояння організму негативним впливам. А також стійкості його психіки по відношенню до зовнішніх подразників.

Отже, цілком можна вважати даний показник "базовим значенням» для реалізації всіх можливостей людини [11, с.2].

Логіка. «П'ятірка є показником сили інтуїції людини та її здатності мислити логічно. Однак, враховуючи положення цієї цифри в психоматриці,

логіка не може розглядатися як така, без урахування впливу інших показників [11, с.2].

Працездатність. Для початку слід розібратися у визначеннях. Канонічно «шістка» є показником здатності до фізичної праці, тобто, просто кажучи - сили, що вимагають виходу. Але яким саме буде цей «вихід», залежить від маси супутніх обставин.

Тому сама по собі цифра «6» виступає скоріше в ролі показника нахилів, а не можливостей [11, с.2].

Удача. Число «7» вважається числом божественного начала в багатьох древніх культурах. Нумерологія визначає цифру «7» у квадраті Піфагора як показник везіння, удачі. Того ж «божого промислу».

З питання щодо «механізму дії» цього фактора висувалося і висувається безліч теорій різного ступеня достовірності. Найбільш «прийнятною» виглядає наступна: у Творіння є якась кінцева мета, а оскільки всі ми - частина Творіння, то кожен з нас наділений певними функціями для її досягнення [11, с.3].

Почуття боргу. Цифра «8» в психоматриці - показник почуття обов'язку. Можна назвати це відповідальністю, можна - порядністю. Але як його не назви, це - першооснова для формування особистості. Саме це почуття є мірою справедливості, відплати за добро і за зло і моральним цензом, що дозволяє відрізнити одне від іншого.

Пам'ять. Цифра «9» в психоматриці вважається показником таких якостей, як розум, пам'ять і здатність до передбачення.

Цифра «9» - це і є індекс здатності до аналізу на основі пам'яті і елементарної розсудливості [11, с.3].

Якщо брати до уваги той факт, що символ не є застиглою схемою, він багатосаровий та змінний, тож його зміст легше зрозуміти у співвідношенні з його подальшими символічними зчепленнями. Тобто символи не ізольовані один від одного, вони можуть існувати і функціонувати сукупно, причому ці сполуки є або епізодичні, або постійні, стійкі, незмінні [52; с.18].

Висновки до розділу 1

Таким чином у першому розділі нами було виявлено, що *Число* - основне поняття математики, що використовується для кількісної характеристики, порівняння, нумерації об'єктів та їх частин.

Розкриття наступного завдання полягало в тому, що письмовими знаками для позначення чисел служать цифри. Поняття числа виникло в глибокій старовині з практичної потреби людей і розвивалося в процесі розвитку людства.

За результатами нашого дослідження було встановлено, що область людської діяльності розширювалася і відповідно, зростала потреба в кількісному описі і дослідженні.

Багато науковців дотримуються думки, що спочатку поняття числа визначалося тими потребами рахунку і виміру, які виникали в практичній діяльності людини. Пізніше число стає основним поняттям математики, і потреби цієї науки визначають подальший розвиток цього поняття.

Згідно з когнітивним підходом до мови, слова-символи багатогранна категорія, властива наукам різної сфери, зокрема історії, лінгвістиці, культурології, літературознавству, етнографії, антропології, народознавству.

І якщо у загальному розумінні символом називають багатозначний предметний образ, який об'єднує між собою різні плани відтворення дійсності, то у художніх текстах символ набуває нових (переносних, умовних) значень на основі спорідненості, подібності між певними явищами дійсності.

Він набуває ознак типового художнього образу, в якому конкретно-чуттєва даність предмета зображення (його чуттєвий образ, водночас із власним) має значення вказівки на такий предмет, явище або ідею, які безпосередньо в зображуване не входять.

Символ завжди до певної міри є атрибутом, розрахованим на взаємопорозуміння:

- символ: існує незалежно від нас;
- символ: його немає самого по собі поза людини;
- символ – є з'єднання, універсальний спосіб зв'язку, здійснює єдність світобудови;
- символ є діалектична єдність протилежностей: ідеї та образу, раціонального та ірраціонального, незмінного і змінюваного, кінцевого і нескінченного, відносного і абсолютного, частини і цілого;
- символ є з'єднання різних планів дійсності: об'єднує Я і Світ, виступаючи посередником між ними;
- символ: справді представляє те, що символізує;
- динаміка символу системно-закономірна, творча, нескінченна;
- символ, належить особистості, виражає і виявляє її, досягаючи ступеня самосвідомості в слові;
- символ – діалектична матеріально-сміслова структура, що здійснюється ієрархічно;
- символ лежить в основі мови є особливою символічною формою, пов'язуючи його прояви воедино; мова, таким чином,
- символ здійснюється ієрархічно в різному ступені повноти: проявляє його як знак, предмет, поняття, образ, метафору, алегорію, тип, міф, особистість, певна конфігурація елементів діалектичної структури символу;
- формула символу є загальна модель всякого знаку, в тому числі мовного: суб'єкту і об'єкту в діалектичну структуру означуваного і того, що означає, здійснюване ієрархічно, мовний знак (слово) – денотативно-сигніфікативне з'єднання (відображення і перетворення з метою спілкування);

Улюбленими в переказах і казках, прислів'ях і легендах є цифри 3, 7 і число 12. У давньогрецькій міфології цифра 3 належить Гермесу. Цифра 6

асоціюється з Зевсом, Посейдоном, Аїдом, Деметрою та Гестією. Гера панує над 4-кою. Артеміда ділить 2 з Гкатою. 9 належить Афродіті, а класична найкраща оцінка 5 належить Афіні.

Нумерологія є езотеричною наукою про прихований зміст чисел.

У нумерології всі числа можуть бути зведені до одиничних розрядів, які відповідають певним окультним характеристикам, що нібито впливають на життя людини.

Тобто в певній нумерологічній системі за кожним однозначним числом закріплені певні властивості, поняття та образи.

Таким чином, можна зробити висновки, що цифри цікавили людей ще в давнину. З плином часу їх деякі значення змінилися, інші ж залишилися незмінними. Числа використовували в різних галузях науки, даючи початок розвитку технології. Цифри міцно увійшли в наше життя і є невід'ємною її частиною, тому дуже важливо знати їх значення.

РОЗДІЛ 2. СИМВОЛІЧНА МОТИВАЦІЯ СЕМАНТИКИ ЧИСЛА У ГРЕЦЬКОМУ ФОЛЬКЛОРНОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Символіка числа у народних казках

Казка – найцікавіший жанр в усній народній творчості. Не існує такого народу, який не має казок, де переплітаються фантазія й дійсність, своєрідно відбивається історія, побут, звичаї, характери людей та багато чого іншого, що складає уяву про ту чи іншу народність. Саме в казках у символічній формі відображено світогляд народу, його мрії та ідеали на всіх етапах його життя [14, с. 6].

Природа та значення чисел здавна привертала увагу людства. Їх вивчали піфагорійці, певні числові коди зафіксовано в Біблійних текстах, у фольклористиці. Своє розуміння і трактування чисел висвітлювали філософи, письменники, поети різних епох [38, с. 71].

Майже у кожній народній казці можна зустріти цифрову символіку, і без розуміння значення чисел дуже складно зрозуміти зміст самої казки. Числа у казках наповнюють їх додатковим, більш глибоким змістом, роблять їх більш виразними та цікавими для читача.

У своєму дослідженні ми аналізували збірки автентичних грецьких казок [66; 67], а також збірки казок, перекладених Василем Степаненком [14] та укладені та перекладені Наталією Самохваловою [15]. У понад 50 казках зустрічаються числа.

Грецькі народні казки є неоднорідними за стилем, тематикою, походженням і художньою цінністю.

Найбільш вдалою спробою класифікувати народні казки за розрядами, на думку В.Я. Проппа, є класифікація, запропонована О.М. Афанасьєвим, в якій він розподілив казки на казки про тварин (а також деякі казки про предмети, про рослини, про природні сили); чудесні / чарівні, міфологічні, фантастичні казки; билинні казки; історичні оповіді; новелістичні або

побутові казки; «бувальщина»; народні анекдоти; надокучливі казки; примовки [19, с.30]. Тобто узагальнено ця класифікація виглядає таким чином:

- 1) казки про тварин;
- 2) соціально-побутові казки;
- 3) чарівні казки [28].

Вони точно передають побут, обставини народного життя, проте містять вигадку, події та дії, яких насправді бути не може. У кожного жанрового різновиду казки є свої особливості, що виникли в результаті творчості народних мас, їх багатовікової художньої практики.

Першу й найдавнішу групу казок становлять **казки про тварин**. Найдавнішу, бо ж наші далекі предки повністю залежали від природи, від того, настільки пощастить їм у полювати для прожиття якусь здобич, причому в полювати так, щоб собі не стати чиеюсь здобиччю. Тварини для людей були теж як люди, а тому легко й невимушено почувалися персонажами таких казок, розмовляючи людською мовою, живучи за людськими законами. Самі ж люди в казках про тварин якщо й з'являються, то хіба що епізодично [45].

Казки про тварин – один із найбільш яскравих поетичних та соціально значущих явищ грецького фольклору. Зазвичай у грецьких народних казках про тварин героями є звірі (ведмідь, вовк, лисиця, заєць тощо), наділені однаковими, загальноприйнятими рисами характеру. Заєць боязливий, лисиця хитра, вовк жадібний, дурний, ведмідь незграбний, добрий. Кожна тварина в них – алегорія на цілий клас або тип людей, відносини між ними. Сміючись над вчинками тварин, автор висміює все суспільство.

Казки про тварин з найдавніших часів посідають важливе місце в системі ідейного, морально-етичного та морально-естетичного виховання покоління, що підростає. Всім своїм існуванням вони стверджують перемогу розуму над грубою фізичною силою, добра над злом, проповідують ідею колективізму й дружби. Вивчення тваринного епосу дає змогу глибше

пізнати історію народу, особливо на ранніх етапах, його побут, морально-етичні норми [25, с.74]. Аналіз ідейного змісту та особливостей поетики казок про тварин дає можливість простежити деякі етапи еволюції фольклорного процесу, а також розкрити ті “закони краси”, за якими створювалися досконалі народнопоетичні твори. До грецьких казок про тварин належать такі: «Ο πετεινός ηγούμενος», «Ο λύκος και η αλεπού», «Ο ποντικός κ' η θυγατέρα του», «Η γάτα κουμπάρα», «Οι μουζικάντες», «Ο βασιλιάς των πουλιών», «Η κουκουβάγια κ' η πέρδικα» та ін. У простих, нехитрих творах цього циклу, які дбайливо й зацікавлено розповідаються дітям у кожній грецькій родині, обстоюється сила та мудрість слабких, відкинутих і приречених, їхня стійкість та витривалість, що ґрунтуються на вірі в добро, на взаємній підтримці й дружбі.

У казках про тварин діти чітко розпізнають межу між гарними і поганими вчинками, добром і злом, дружбою і ворожістю, заздрістю і доброзичливістю, жадністю і щедрістю тощо. Соборність – єдність справи, думки, почуття протистоять у казках егоїзму, жадібності, усьому тому, що робить життя сірим, нудним, прозаїчним. У казці відображаються й інші моральні цінності: доброта як милосивість до слабшого, яка панує над егоїзмом і виявляється в здатності віддати іншому спадщину й пожертвувати за іншого життя; страждання як мотив добродесних вчинків і подвигів; перемога сили духовної над силою фізичною. Втілення цих цінностей робить зміст казки глибшим на противагу наявності її призначення.

У казках про тварин діти засвоюють принцип соціальної ієрархії: сильний завжди вгорі. Це насамперед лев або ведмідь, що зовсім не означає, згідно з казкою, що сильний – найсправедливіший. Казка іноді пропонує дитині поміркувати про те, що таке справедливість і несправедливість.

Сюжет у грецьких народних казках, як і у фольклорних творах про тварин цього жанру більшості етносів, нескладний. Подій у них мало. Найчастіше розробляється мотив зустрічі: лисиці з вовком, людини з

ведмедем, козла та барана з вовком і ведмедем, курочки з півнем тощо. Тривалість дії позначається системою повторів [37, с. 232].

У казці «**Λιοντάρι, λύκος και αλεπού (Лев, Вовк та Лисиця)**» ми зустрічаємо число 1, яке символізує неповторність кожного головного героя та певного дня, роблячи акцент на тому, що саме в цей день, цей Вовк вирішив побачити саме цього Льва: «Στα πρώτα και τα παλιά τα χρόνια όλα τα ζώα μαζεύτηκαν απ' έναν τόπο κι έκαμαν συμβούλιο, για να εκλέξουν βασιλέα. Όλα τα ζώα συμφώνησαν, ότι απ' όλα πιο αντρειωμένο είναι το λιοντάρι και αυτό πρέπει να είναι ο βασιλέας τους. Έβαλαν λοιπόν το στεφάνι στο κεφάλι του λιονταριού και έγινε βασιλέας. Με χρόνια πολλά το λιοντάρι αρρώστησε και κείτονταν στο στρώμα. Όλα τα ζώα πήγαν και είδαν το βασιλέα τους, που ήταν άρρωστος. **Μια** μέρα ο λύκος, **ένας** άσπρος λύκος, πήγαινε να ιδεί το λιοντάρι...». У давні часи всі тварини були зібрані на раду для обрання обрати царя. Всі тварини домовилися, що найвідважнішим є лев, і він повинен бути їх королем. Так вони поклали корону на голову лева, і став він царем. Через багато років лев захворів і лежав. Всі тварини прийшли і побачили свого короля, хворим. Одного разу вовк, білий вовк, вирішив побачити лева на власні очі...

У казці «**Οι μουζικάντες (Музики)**» ми знову ж таки бачимо число один, яке має те ж значення, що і у попередній казці – неповторності: «**Μια** φορά κι **έναν** καιρό ήταν **ένας** γεωργός κι είχεν **ένα** γάιδαρο. Ο γάιδαρος εγέρασε κι ο γεωργός πήγε και τον έδεσε έξω να ψοφήσει. Από κει πέρασεν **ένας** κυνηγός κι είχεν **ένα** σκυλί...». Давним-давно жив селянин і був в нього осел. Осел постарів і вийшовши з дому селянин побачив що осел помер. Потім прийшов мисливець і був в нього собака.

У казці «**Ο γλάρος, τα ψάρια κι ο κάβουρας (Чайка, риби та краб)**» ми також, як і у попередніх казках бачимо число 1, яке означає особливість і неповторність персонажу казки: «**Μια** φορά **ένας** γλάρος επήγε μπροστά στη θάλασσα κι είπε στα ψάρια...» ...одного разу одна чайка прилетіла до моря і сказала риbam...

Слід зазначити, що в багатьох грецьких народних казках використовується однаковий зачин: «*Μια φορά κι έναν καιρό*» (колись, давним давно, яось), число «один» в якому вказує на початок дії, первинність, спільність.

До казок про тварин також можемо віднести і казки про рослини: «**Η Ελιά κι η Καλαμιά (Оливкове дерево та очерет)**» І знову ж таки бачимо число 1, значення якого залишається незміним, як і у попередніх, розглянутих нами казках: «*Μια φορά κι έναν καιρό, δίπλα σε μια ελιά είχε φυτρώσει ένα καλάμι...*» Давним давно поруч з оливковим деревом виріс очерет...; «*...Η ελιά ήταν ένα μεγάλο και δυνατό δέντρο με πολλά κλαδιά που κρατούσαν τα φύλλα τους όλη τη χρονιά και κάθε δυο χρόνια, έγερναν από το βάρος του καρπού...*» ...Оливкове дерево було великим та сильним, з безліччю гілок, листя на яких було зеленим протягом усього року і кожні два роки опустилися під вагою плодів ...»; «*...Το καλάμι, με το πρώτο φύσημα του ανέμου, έγερνε, λυγρό όπως ήτανε, προς το νερό κι έτσι ο άνεμος περνούσε από πάνω του χωρίς να το πειράξει...*» ...Очерет від першого пориву вітру нахилився до води, і так вітер пройшов над ним, не зламавши його...

На основі досліджених казок можемо зробити висновок, що у цьому виді частіше за все вживається число 1 і значення його залишається незміним. Інші числа майже не зустрічаються і не несуть в собі значення, важливого для розуміння казки.

Наступний, не менш цікавий жанр грецької народної казки – **чарівні казки**.

Тут усе незвичайно, фантастично, нереально. У грецьких чарівних казках створено цілий світ фантастичних предметів, речей і явищ. Чарівні казки – конкретні художні твори народного мистецтва. Фантастика казок створена колективними творчими зусиллями грецького народу. Як у дзеркалі, у ній відбилися життя народу, його вдача [25, с. 89].

На відміну від казок про тварин, у чарівних казках герої вже мають власні імена (Ламія, Яннакіс, Маріо, Маноліс та ін.), чітко простежуються

фантастичність подій. Так, у грецькій чарівній казці «Η κόρη της μάγισσας» («Відьмина дочка») [37, с. 233] герої казок, тікаючи від відьми, перетворюються на різні предмети: церкву та дзвіницю, водицю й джерельце, море та качечку. Сама ж відьма стає хмарою. Неживі предмети при цьому стають живими (пташки, яких виліпили з муки, ожили та розмовляли людським голосом). У казці «Το κορίτσι από την γλάστρα (Дівчина з квіtkового горщика)» також знаходимо елемент фантастичності.

Головне в таких казках – боротьба за любов, за правду, за добро, негативні персонажі – фантастичні (відьма, чаклун та ін.).

У казці «Η Ανθούσα, η ξανθούσα, η χρυσομαλλούσα (Анфуса - Золоті коси)» ми зустрічаємо число «7»: «Η κακότυχη **εφτά** χρόνια πεθυμούσε τη φακή και δε μπόρούσε να την πετύχει», «Αχ πια! έτσι που πεθυμούσα εγώ **εφτά** χρόνια τη φακή, έτσι κι εσύ να πεθυμάς την Ανθούσα, την ξανθούσα και τη μακρομαλλούσα» («Сім років мріяла нещасна поїсти сочевичної юшки»; «Так знай же: як я сім років мріяла сочевичної юшки поїсти, так і ти сім років будеш шукати Анфусу з золотим волоссям, довгими косами»).

Сім – символізує таємницю, а також вивчення і знання як шлях дослідження невідомого і невидимого. Також символізує вдачу. Число «7» вважається числом божественного начала. З питання щодо «механізму дії» цього фактора висувалося і висувається безліч теорій різного ступеня достовірності. Найбільш «прийнятною» виглядає така: у Творіння є якась кінцева мета, а оскільки всі ми – частина Творіння, то кожен з нас наділений певними функціями для її досягнення. Сім об'єднує цілісність 1 з ідеальністю 6 і утворює власну симетрію, що робить його дійсно психічним числом. Сім – символ святості.

Сім років стара жінка сподівалася, вірила, молилась. Сім число священне, тому ці роки для неї були священними, і зненацька вона втратила свою надію, свою віру, тому і прокляла молодого королевича.

Для королевича же ці сім років які він мав шукати наречену стали довгою дорогою на шляху до непізнаного, до своєї мрії.

Сім років – дуже довгий термін, але сім означає також і найвищу ціль до якої варто прагнути, і яку необмінно досягне головний герой казки.

Також у цій казці використовується число «3» на позначення часової характеристики перебігу подій (три місяці герой шукав наречену), три кратності дії (три перешкоди створюють герої на шляху відьми).

У казці «**Η κόρη της Μάγισσας (Ведьмина дочка)**» ми зустріли число «3».

Три – означає нестійкість і зображається у вигляді трикутника, який представляє минуле, сьогодення і майбутнє. Воно об'єднує талант і радість, символізує собою адаптацію. Символ світової Єдності. У символіці трійки - сукупність Верхнього, Середнього і Нижнього світів; Неба – Землі – Води; нерозривність дня – ночі – ранку, батька – матері – дитини, дитинства – зрілості – старості. Цифра «3» є показником пізнавального потенціалу людини, його інтересу до різного роду науках.

Трикратність дії (з тенденцією до посилення, наростання) – важлива риса народних казок. Цифра «3» взагалі з-поміж інших чисел одна з найуживаніших, що є ознакою її глибинної символіки в міфічній свідомості всього людства. Триєдність світу, світового дерева за вертикаллю (підземний світ, світ земний і світ небесний), триєдність часу і поколінь (минуле, сучасне, майбутнє), триєдність духовного буття (мікрокосм як світ людської душі, макрокосм як світ довкола нас і світ Біблії), триєдність Бога, триєдність батьківської, материнської і синівської сил — продовжувати цей смисловий ланцюг можна ще довго. У казках зазвичай троє синів, три дочки, троє багатирів, три поради, троє бажань, троє випробувань тощо [Павленко].

Розглядаємо наступну частину цієї казки:

«Тоді взяла вона трохи борошна, змісила тісто і виліпила **трьох** пташок. Дала пташок старій жінці і каже:

- Рушай до царя, туди, де він кучері чеше! Вийшов цар вранці в кімнатку кучері чесати, а там на дзеркалі **три пташки** рядком сидять».

Можна побачити, що для того, щоб переконати головного героя, необхідно саме три пташки, тому що три – це символ єдності. І саме третя пташка змогла таки нагадати головному героєві, що треба зробити. Вона являє собою останню краплину, для того щоб підштовхнути головного героя до дій.

У казці «**Хрост Кладі (Золотий прутик)**», ми виявили такі цифрові символи: 3, 8, 1000.

Трійка символізує єдність. Також вона є символом минулого, сьогодення та майбутнього.

«Жив-був один купець, і було в нього **три дочки**. Ось одного разу зібрався купець в Індію торгувати. Почали його дочки про подарунки просити: одна хоче сукню, інша – шаль, а третя – золотий прутик». В данному контексті «три» означає погляд у майбутнє, прагнення до нового, пошук, спроба передбачити майбутні події та знайти найкращий шлях та зробити правильний вибір. Третя дочка це надія на краще майбутнє.

Наступне розглянуте нами використання числової символіки знаходиться в уривку: «Показав йому селянин дорогу і звелів йти по ній рівно **три години**». І знову ж таки «3» – це надія, надія знайти те, що головний герой шукає, до чого прагне його серце, світле майбутнє.

Далі у цій казці ми зустрічаємо число «8». Вісім – символ духовної досконалості, вищий рівень впорядкованості і точності. Вісім також означає тривимірність і стабільність.

«Пройшла дівчина в палац і, як тільки побачила хворого, сказала:

- Беруся вилікувати цього юнака! Через **вісім** днів буде він здоровий і поїде на полювання!».

Головна героїня казки впевнена в своїх словах. І саме **вісім** днів – строк, який вона відводить, – показують цю впевненість, ті події, які невідмінно відбудуться і ніщо їй не зможе перешкодити.

Також ми зустріли і число «1000»:

«Твоя дочка така ж красуня, як ці? – Питає. Моя в тисячу разів прекрасніша! – Вигукнув купець». «Тисяча» символізує безкінечну кількість, щось що не має кінця, найвищу ступінь.

Розглядаючи грецьку народну казку «**Οι τρεις χρυσές τρίχες του Δράκου (Три золотих волоски дракона)**», ми зустрічаємо число-символ вже у самій назві. Перший волос дракона – це початок складного шляху головного героя, 2й – середина його шляху, тобто він може припинити боротьбу і повернути назад, а може й іти далі, незважаючи ні на що. А 3й волос символізує його перемогу, його щасливе майбутнє, досягнення його цілей, щасливий кінець, перемогу.

В наступному уривку ми також зустрічаємо число «3».

«Το σούρουπο έφτασε στο παλάτι κι έδωσε το γράμμα στη βασίλισσα. Εκείνη το διάβασε κι αμέσως πήρε το παλικάρι και το πάντρεψε με την κόρη τους. Πάνω στις **τρεις** μέρες να σου κι ο βασιλιάς από μακριά, με τους καβαλάρηδες να γυρνούν από το κυνήγι» («У сутінках він прийшов до палацу і передав лист королеві. Вона прочитала і відразу ж віддала заміж за нього свою дочку. Через **три** дні цар повернувся здалеку, з полювання»).

В цьому контексті число «3» також, як в попередніх випадках символізує майбутнє, але зараз не світле і радісне, а навпаки, наповнене тривогами та переживаннями. Через три дні головного героя очікують проблеми та тяжкі випробування, але з іншого боку саме число три показує читачам, що не варто хвилюватися, тому що головний герой неодмінно впорається з усіма випробуваннями, які підготував для нього цар.

Число «40», яке ми зустрічаємо у цій казці, символізує випробування, посвяту, смерть. Також воно має значення цілісності та нерозривності. «Εδώ ζουν οι **σαράντα** κλέφτες. Φύγε, το καλό που σου θέλω, του λέει η γριά» («Тут живуть сорок злодіїв. Не слід очікувати на добре ставлення, каже старенька»). У цьому контексті воно показує читачеві одне із випробувань головного героя на шляху до його призначення – до трону.

У казці «**Τα τρία παλκάρια και τα τρία κορίτσια (Три парубки і три дівчини)**» ми виявили числа два і три. «Три парубки дізналися, що в криниці сидять три дівчини, і вирішили витягти їх звідти. Менший одружиться із меншою дівчиною, середній – із середньою, а старший – із старшою». Число три широко вживане в народних казках і три брати символізують собою минуле, сьогодення та майбутнє.

Далі ми зустрічаємо число «2»: «Будуть пробігати повз **дві** вівці – чорна та біла. Зумієш вскочити на білу – віднесе вона тебе в Верхній світ, світ людей; вскочиш на чорну – потрапиш у Нижній світ, підземний, світ тіней». у цьому уривку двійка символізує два протилежні світи – Світло і Тьму, і головний герой має зробити вибір. І хоча обставини складаються так, що герой потрапляє до підземного світу, завдяки своїм вчинкам, готовністю творити добро, він повертається до світу людей.

Взагалі, цифра «2» часто уособлює в собі дві протилежності: бідний і багатий, розумний і дурень, добрий і лихий (і не завжди «лихим» є старший брат, трапляється і навпаки). Парність, отже, водночас і одвічна боротьба двох протилежностей, і їхня довічна єдність. Власне, саме на вічному протистоянні й твориться плин життя [45].

У казці «**Το μαγικό φάρμακο (Чудодійні ліки)**» ми знову бачимо трьох героїв, і саме третій син всіх повинен врятувати, тому що саме число «три» – це символ надії на майбутнє.

«Жили-були в давні часи цар з царицею, і було у них **три** сини. Старшого і середнього цар дуже любив: і воїни вони мужні, і мисливці удачливі. А ось молодшого цар не любив: дні і ночі проводив юнак за старовинними книгами, ніяких інших утіх знати не хотів».

У казці «**Η γυναίκα του σκύλου (Дружина собаки)**» ми бачимо числа 1 і 3: «...Μία φορά κι έναν καιρό, σε **μια** χώρα μακρινή, ζούσε **ένας** βασιλιάς με **μια** βασίλισσα που είχαν **τρεις** πανέμορφες θυγατέρες...». Колись в одній далекій країні жил цар з царицею і було в них три гарні дочки. Знову ж таки як і у

попередніх казках зустрічаємо число три, яке показує нам кількість головних героїв та число 1, яке символізує єдність та неповторність.

У соціально-побутових казках (які ще називають новелістичними) немає див і фантастичних образів, діють реальні герої: чоловік, дружина, солдат, купець, бояриня та ін. У побутовій казці зображено звичайне життя людей, їх побут. З неї можна дізнатися, яким було селянське господарство, що робили селяни тощо. У них показано реальне життя, соціальний зміст; висміяно негативні людські якості: підлість, лицемірство, брехня, заздрість, жадібність тощо. Високі моральні якості належать не багатіям і людям високого рангу, а представникам із народу (солдатам, старим людям). Численні приклади зі світу казок свідчать про те, що право на щастя мають ті герої казок, хто вірний боргу, працьовитий і прагне добра. Побутові казки вчать виплутуватися з непростих ситуацій, із честю виходити з випробувань, перемагати страх. Побутова казка дає правильну моральну орієнтацію, прищеплюючи любов до праці і повагу до людей, які працюють. Казку цікавлять питання, актуальні не стільки для окремо взятого індивідуума, скільки для тієї чи іншої спільності [25, с. 52].

Грецькі побутові казки короткі за своїм змістом. У центрі сюжету зазвичай один епізод, дія розвивається швидко, немає повторення епізодів, події в них можна визначити як безглузді, смішні, дивні.

У казці «**Ο σοφός χωρικός (Мудрий селянин)**» ми знайшли число-символ «3».

«Σκέφτηκαν, ξανασκέφτηκαν οι σοφοί, δεν τους έκοβε άλλο το μυαλό. Ρίχνουν τελικά τα μούτρα τους και την **тріτη** μέρα πάνε και βρίσκουν το χωρικό» «Мудреці думали, гадали, але нічого не змогли придумати. Врешті решт на третій день пішли і знайшли селянина». У цьому уривку 3 виступає символом єдності. Третій день – це логічний висновок, до якого прийшли мудреці для того щоб дати цареві пораду.

У казці «**Ο σοφός δικαστής (Мудрий суддя)**» числом-символом є число «1». Один – число мети. Означає первинну єдність, початок, суму всіх

можливостей, сутність, центр. Це ми можемо побачити в таких уривках: «Ακούσατε, ακούσατε! Όποιος βρει το πουγκί του αφέντη, θα πάρει **μια** λίρα για τον κόπο του!»; «То ανοίγει ο άρχοντας, μετράει τις λίρες και βρίσκει **μία** λιγότερη»; «Έτσι είναι, δικαστή μου. Αν ήμουν κλέφτης, θα κρατούσα το πουγκί ολόκληρο, δε θα 'παίρνα μονάχα **μια** λίρα». «Слушайте, слушайте! Той, хто знайде гаманець хазяїна, отримає одну ліру за свою працю!»; «Хазяїн відкриває гаманець, перераховує гроші і знаходить, що там на одну ліру менше»; «Так, пане суддя. Якби я був злодієм, я б забрав весь гаманець, я б не брав тільки одну ліру».

Також у розглянутій казці ми знайшли число-символ «3». В цьому випадку воно означає прийняття справедливого рішення після складних роздумів: «...Σκέφτηκε, ξανασκέφτηκε ο δικαστής και σε **τρεις** μέρες τους φώναξε για να τους βοηθήσει να βρουν το δίκιο τους...». «Суддя думав, думав і через три дні їх викликав, щоб допомогти їм віднайти справедливість».

У казці «**Το παραμύθι που δεν είχε τέλος (Нескінченна казка)**» ми знайшли числа 1 і 1001. Це підтверджує уривок: «...Α цар, на біду, любив казки довгі. Особливо ті, що йому по кілька днів розповідали, а то й тижнями. Ось так! **Одна** казка була така довга, що **тисячу і одну** ніч тяглася. Цар, слухаючи її, до того радів, що навіть плакати починав...». Число один показує, що саме ця казка була не така як інші, показує її особливість та неповторність. А число 1001 символізує безкінечність.

У наступному уривку ми зустрічаємо числа 1, 2, 3, 4, 5. Один означає початок, мету, два означає рух, три – майбутнє, чотири – стійкість, а п'ять досягнутий результат: «...Προлізла і взяла **одне** зернятко. **З двома** назад не виповзла б: у шпаринку не пройшли б **два** зернятка. Виповзла сарана назад. А за нею **друга** полізла. Ця теж **одне** зернятко пшениці взяла і назад виповзла. Ну, за другою **третя** в комору пробралася. Тільки вибралася, а за нею – **четверта**. А там – і **п'ята** ... І пішло, і пішло: одна за одною полізли. Однавилізе, інша лізе...».

У третьому уривку числа 100 і 1000 означають тривалий проміжок часу, безкінечність: «...- А от з цим ти, ваша величність, постривай! - Сказав хлопець.- Може, **сто**, а може, **тисяча** років пройде. Тільки спочатку сарана повинна всю пшеницю витягнути, а вже потім буде що буде, тоді й мова про те піде ... А поки ми з тобою так розмовляємо, ще одна сарана в шпаринку пролізла і одне зернятко пшеничне взяла і назад з комори вилізла. А за нею ...».

Казка «**Ενα κορίτσι στον πόλεμο (Дівчина на війні)**» знову ж демонструє нам число 3: «...Жив-був цар, і було в нього **три** дочки. Одного разу прийшло йому послання йти на війну. А був він старий. Ось сів і плаче, і думає, що ж йому робити...».

Розглянувши казку «**Η εξυπνάδα του Διαμαντή (Кметливість Діамантиса)**», ми знайшли цифри 3, 100 і 20: «Θα σου δώσω **εκατό** λίρες δανεικές, χωρίς τόκο, για **τρία** χρόνια. Θέλω να δω τι θα κάνεις μ' αυτές». Я дам тобі сто лір у борг без процентів на три роки. Хочу подивитися, що ти з ними зробиш. «Πέρασαν **είκοσι** χρόνια από τη μέρα. Γέρασε ο άρχοντας, γέρασε κι ο Διαμαντής και πήρε την απόφαση να πάει πίσω στην πατρίδα του. Κανένας δεν τον γνώριζε». Прошло двадцять років з того дня. Богатій постарішав, постарішав і Діамантіс і прийняв рішення і поїхав назад на свою батьківщину. Ніхто його не впізнав. Число сто означає дуже багато, двадцять – випробування, через які прийшлося пройти головному героєві за ці двадцять років, щоб досягти своєї мети – розбагатіти, а трійка означає майбутнє, і тільки від головного героя залежить яким воно буде.

Новелістичні казки мають однакову композицію із чарівними, але якісно відрізняються. У казці цього жанру, на відміну від чарівної, відбуваються справді надзвичайні події (працівник перемагає чорта) [37, с. 234].

У казці «**Ο ναύτης και ο διάβολος (Моряк и чорт)**» ми виявили числосимволи 1, 2 та 3. Один – число мети. Воно означає початок, суму всіх можливостей. Два – число антитези з такими крайностями, як день і ніч. Воно стоїть за рівновагу, контраст і підтримує рівновагу, змішуючи

позитивні і негативні якості. Символ руху, спрямованості до оновлення, протилежних начал і боротьби: Світло і Тьма, Добро і Зло. Три – означає надію на майбутнє, остаточну перемогу. Воно об'єднує талант і радість, символізує собою адаптацію. Ми бачимо символізм цих **чисел** в уривку: «Εριξε μέσα ασβέστη και θειάφι, τ' ανακάτωσε και τα 'κανε αλοιφή. Άλειψε τ' αυτί του άρχοντα **μια, δυο, τρεις** φορές. Την τρίτη φορά έγνεψε στο διάβολο κι εκείνος φραπ! βγήκε από τ' αυτί του βασιλιά. Ο βασιλιάς έγινε περδίκι μεμιάς!». «Кинув всередину вапно та сірку, перемішав та зробив мазь. Намастив вухо панові один раз, двічі, тричі. На третій раз кивнув чортові, щоб вийшов з вуха правителя. Цар став чути відразу!»

Числа 1, 2 та 3 в цьому випадку означають: 1 – початок складного шляху, 2 – це середина шляху і ще невідомо, що чекає героя попереду, одержить він перемогу чи програє. 3 означає перемогу добра на злом, в цій казці – моряка над хитрим дияволом.

Чимало грецьких казок уже в самій назві містять число: «Η αλεπού **δέκα** χρονών και τ' αλεπουδάκι **έντεκα** (Лисиця десяти років та лисеня одинадцяти)», «Τα **δώδεκα** αδέρφια που εγίνονταν πουλιά (Дванадцять братів, що стали птахами)», «Οι **εφτά** κοράκοι (Сім воронів)», «Οι **δυο** γειτόνοι (Два сусіди)», «Οι **τρεις** καλές συμβουλές (Три гарні поради)», «Ο διάβολος που χάλασε **σαράντα** ζευγάρια τσαρούχια (Чорт, що зносив сорок чарухів)», «Ο τσοπάνης κ' οι **τρεις** αρρώστιες (Пастух та три хвороби)», «Τα **τρία** τυχερά αδέρφια (Троє щасливих братів)», «**Ενενήντα εννιά** κόττες κ' ένας κόκορας (Дев'яносто дев'ять куриць та один півень)», «Οι **δώδεκα** μήνες (Дванадцять місяців)», «Ο γέρος και τα **τρία** αδέρφια (Старий та три брати)», «Οι **σαράντα** Γιάννηδες (Сорок Яннісов)», «Τα **τρία** χρυσά παιδιά ή Οι **τρεις** φτωχές (Три золоті дитини, або Три бідні дівчини)», «Οι **τρεις** χρυσές τρίχες του Δράκου (Три золоті волосини дракона)» тощо. Навіть у назвах найчастіше зустрічається число «три».

Проаналізувавши понад 50 грецьких народних казок, ми зробили висновок, що найчастіше числа-символи зустрічаються у чарівних казках,

далі йдуть казки про тварин, побутові та новелістичні. У соціально-побутових казках ми зустріли лише числа 1, 2, 3 і 7. У казках про тварин ми зустріли такі числа: 1, 2, 3, 8, 1000. Але в цьому виді казок числа-символи зустрічаються не так часто, як, наприклад, у чарівних. Частотність використання чисел у різних видах грецьких народних казок ілюструє Таблиця 1.

Таблиця 1

Частотність використання чисел у грецьких народних казках

Види казок	Числа	Значення чисел
Чарівні	7	Святість
	3	Єдність, надія на краще
	8	Надійність, досконалість
	40	Велика кількість
	100	Дуже багато
	1000	Безкінечність
	12	Завершеність, вічність, повнота
Соціально-побутові (новелістичні)	1	Початок всього
	2	Рух, протилежні начала
	3	Єдність, надія на краще
	7	Святість
Про тварин	1	Початок всього
	2	Рух, протилежні начала
	3	Єдність, надія на краще
	8	Надійність, досконалість
	1000	Безкінечність

Найпопулярнішим числом у грецьких народних казках є число «3»: три брати, три красуні, три дороги, які треба обрати, три дні, три ночі тривала подорож, три завдання потрібно виконати тощо. Іноді число не вживається

прямо, але його символізм все одно присутній у казці: у трьох людей герой питає дорогу, три дерева зі скарбами треба було знайти, три випробування довелося пройти героєм тощо. Також часто зустрічаються числа «2», «1» та «40».

Таким чином, світ чисел в народній казці, виконуючи символічну функцію, відображає світогляд народу, який складає певну казку. Періодичність, повторюваність традиційних чисел у прозових жанрах засвідчує те, що вони є закономірними компонентами казкових сюжетів.

2.2. Символіка числа у грецьких народних піснях

Числова символіка – дуже розповсюджене явище у народних піснях. Кожне число у грецьких народних піснях несе у собі символічне значення. Числа зустрічаються як у назвах, так і у самих текстах пісень. Числа можуть позначати кількість головних героїв чи кількість предметів, важливих для розуміння змісту пісні. Жодне число у народних піснях не випадкове і без них не можливо зрозуміти послання, яке передає слухачеві автор, тобто народ.

Народна пісня (*δημοτικό τραγούδι*) – найбільш розповсюджений вид народної музики, продукт колективної усної творчості, що роками складається в пісню.

Відображає характер кожного народу, звичаї, історичні події. Народна пісня як літературний жанр черпає матеріал з усної літературної традиції, яка розвивалася у широкому геополітичному просторі на Балканах і пов'язаних з ним соціальної діяльності цього періоду. Ключовим фактором у формуванні характеру усної літератури є зв'язок з більш ранніми видами [60].

Народна пісня – це усна поезія грецького народу, і її традиції вже більше 1000 років. Головними рисами народної пісні є виразність, стриманий ліризм, органічний зв'язок з природою.

Більшість сільського населення півострова, яке і було творцями народних пісень, жили відокремлено від великих міських центрів та були

відрізані від основних культурних подій. Народ у сільській місцевості був дуже близький до природи, він є спадкоємцем найдавніших фольклорних традицій.

Народна пісня зберегла у собі самобутність грецького народу і не зазнала значного іноземного впливу. Вона зберегла в собі всю мудрість і чутливість простого селянина. Народна пісня дуже важлива, тому що вона показує не тільки розвиток грецької мови, але й спосіб мислення людей, що говорять цією мовою. Народна пісня існувала тільки в усній формі, вона змінювалась, але й залишалась незмінною, не мала ніяких писемних джерел. Народна пісня це – автентичний твір грецької народної культури [60].

Народна творчість греків різноманітна. Пісні можна розділити на:

1. побутові
2. історичні [74, с.25].

Ця класифікація подається у збірці народних пісень Греції, автором якої є Нікос А. Тсурас.

Серед побутових пісень найбільш поширеними є:

- 1) колискові,
- 2) любовні, весільні,
- 3) плачі.

Пісня-плач – це різновид народної пісні та невід'ємна частина народної поезії греків. Панахида – це похоронна пісня, в якій оплакують покійного. Головною особливістю цього виду пісень є незлічені персоніфікації смерті. Плач є формою поетичної імпровізації, в якому розкривається ліризм та жаль за покійним. Плач має декілька етапів:

- 1) підготовчий,
- 2) покладання реліквій у труну покійного,
- 3) ритуал прощання.

на кожному з цих етапів використовується свій особливий вид плачу.

Плач також має спільні риси з іншими видами побутових пісень. Смерть, шлюб, переселення мають спільні елементи, які призводять до розділення родини [77].

Можемо навести такий приклад пісні-плачу, в якому зустрічаються числа:

Η ΛΥΓΕΡΗ ΣΤΟΝ ΑΔΗ

Καλά τό χουνε τα βουνά, καλόμοιρ' ειν' οι κάμποι,
που Χάρο δεν παντέχουνε, Χάρο δεν καρτερούνε,
το καλοκαίρι πρόβατα και το χειμώνα χιόνια.

Τρεις αντρειωμένοι βούλονται να βγουν από τον Άδη.

Ο **ένας** να βγη την άνοιξη, κι' ο **άλλος** το καλοκαίρι,
κι' ο **трίτος** το χινόπωρο, οπού είναι τα σταφύλια.

Μια κόρη τους παρακαλεί, τα χέρια σταυρωμένα.

Για πάρτε με, λεβέντες μου, για τον Απάνου κόσμου.

-Δεν ημπορούμε, λυγερή, δεν ημπορούμε, κόρη...

ΕΙΣ ΑΓΟΥΡΟΝ

Δε σόπρεπε, δε σόμοιαζε 'ς τη γη κρεβατοστρώση,
μόν' σόπρεπε, μόν' σόμοιαζε 'ς του Μάη το περιβόλι,
ανάμεσα σε **δυο** μηλιαίς, σε **τρεις** νεραντζοπούλαις, ...
να πέφτουν τ' άνθ' απάνου σου, τα μήλα 'ς την ποδιά σου,
τα κρεμεζογαρούφαλα τριγύρω 'ς το λαιμό σου.

Μοιρολόγια του Κάτω Κόσμου και του Χάρου

Τώρα 'ς τον αποχωρισμό τρεις ποταμούς διαβαίνω,

ο **ένας** χωρίζει αντρόγενα, κι' ο **άλλος** χωρίζει αδέρφια,

κι' ο **трίτος** ο φαρμακερός τη μάνν' απ' τα παιδιά της...

В цьому виді пісень часто зустрічається число 3. Це пояснюється тим, що у символіці трійки поєднуються три світи: Верхній, Середній і Нижній. Трійка – небесне число, яке символізує душу, тому часто і зустрічається у

πίσнях – плачу. Богині долі – Мойρι – триєдині. І саме в їхніх руках нитки долі кожного.

Пісні про кохання та весілля становлять найбільший масив родинно-побутової лірики. В них передаються усі перипетії відносин двох: і перше несміливе почуття, яке боїться виказати себе навіть поглядом, і відкрите утвердження щастя кохати і бути коханим, і сумніви та образи, і біль розлуки, і невтішне горе зраджених і покинутих, і думки про одруження, про майбутню долю.

Можна навести такі приклади весільних та любовних пісень з використанням чисел:

ΕΓΩ ΠΕΡΝΑΩ ΚΙ' ΑΝΤΙΠΕΡΝΑΩ

Εγώ περνάω κι' αντιπερνάω της Μαρουδής τ' αλώνι,
οπού αλωνίζουν **δώδεκα**, κι' οπού συμπαίζουν **δέκα**,
κι' η Μάρω με τη μάννα της τριγύρω λαγανίζει.
Κ' η μάννα της της έλεγε, κι' η μάννα της της λέγει...

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩ ΘΡΑΝΙΩ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΙΝ (ΤΗΣ ΝΥΜΦΗΣ)

Εις το σκαμνί που κάθισες, ξέρα ήταν τα ξύλα,
κι από την ομορφάδα σου ανθούν και βγαίνουν φύλλα.
Όταν σ' εγγενά η μάνα σου, είχαν τ' αλάφια σκόλη,
και σώδωκαν την ομορφιά οι **δώδεκ'** αποστόλοι.
Απ' όλα τ' άστρια τ' ουρανού ένα είν' οπού σου μοιάζει
ένα που βγαίνει την αυγή όταν γλυκοχαράζει.
Άγγελοι από τους ουραμούς με προσταγή Κυρίου
κατέβηκαν και 'σώδωκαν την λάμψη του ηλίου...

ΕΝ ΤΗ ΣΤΕΨΕΙ (Σ' τούτης τς εκκλησιάς το άγιο δήμα)

Σ' τούτης τς εκκλησιά το άγιο δήμα
στέκουν **δυο** βεργιά περδικλωμένα,
'ς την κορφήν ελιά, 'ς τον πάτο δάφνη,

‘ς τα ξοκλώναρα μαργαριτάρι·
στέκετ’ ο παπάς να τα βλογήσει
κι ο παράνυφος να στεφανώσει.

Частіш за все у цьому виді пісень зустрічається число 12, яке символізує вічність та повноту. Весільні пісні наповнені щастям та радістю. Все в них спрямовано на створення гарного настрою на святі. Дванадцять несе в собі вічність та світле і щасливе майбутнє для закоханих. Воно символізує Всесвітній Духовний лад, який проявляється в гармонії та завершеності. Таким чином, число дванадцять включає в себе побажання щасливого майбутнього закоханим. Також часто зустрічається число 10, яке є символом справедливості та ідеалу. Тобто використання числа 10 у весільних та любовних піснях не випадкове. Воно символізує поєднання двох половинок єдиного цілого ідеально та правильно. Це священне число Всесвіту, космосу та вічності. Воно несе в собі надію. Що закохані завжди будуть разом та все в них буде добре. Крім 10 та 12 ми бачимо і число два. Воно символізує закоханих, наречену та нареченого.

Колискові пісні – вид народної творчості, з яким вперше в житті зустрічається дитина. Вони пройняті почуттям ніжності й любові до малят, відзначаються поетичністю образів, лагідністю тону. Зміст колискових пісень різноманітний. Часто в пісні висловлено побажання здоров'я і щастя дитині.

Колискові пісні різних народів мають певні спільні риси – інтонації, повільний темп виконання. Пісні кожної країни мають свої відмінності, пов'язані із особливостями філософії, поглядів на життя, особливостями історичного досвіду народу. У деяких народів було прийнято писати індивідуальну колискову кожній дитині. Ця пісня мала супроводжувати людину від народження протягом всього життя.

Типовими героями колискових пісень виступають тварини. Взагалі, найчастіше використовували образи тих тварин, яких дитина може

побачити на вулиці або в своєму домі (кіт, собака, кури, гуси, голуби, корова, птахи, коні).

Прикладами вживання чисел можуть бути такі колискові:

Να μου το πάρεις, ύπνε μου

Να μου το πάρεις, ύπνε μου,

Τρεις βίγλες θα του βάλω,

Τρεις βίγλες, **τρεις** βιγλάτορες

Κι οι **τρεις** αντριωμένοι.

Βάζω τον ήλιο στα βουνά,

Τον αϊτό στους κάμπους,

Τον κυρ βοριά το δροσερό

Ανάμεσα πελάγου...

Κοιμήσου αστρί

Κοιμήσου αστρί, κοιμήσου αυγή, κοιμήσου νιο φεγγάρι,

κοιμήσου, που να σε χαρεί ο νιος που θα σε πάρει.

Κοιμήσου, που παράγγειλα στην Πόλη τα χρυσά σου,

στη Βενετιά τα ρούχα σου και τα διαμαντικά σου.

Κοιμήσου, που σου ράβουνε το πάπλωμα στην Πόλη

και που σου το τελειώνουνε **σαράντα δυο** μαστόροι...

Να μου το πάρεις

Να μου το πάρεις, ύπνε μου, **τρεις** βίγλες θα σου βάλω,

τρεις βίγλες, **τρεις** βιγλάτορες κι οι **τρεις** αντριωμένοι.

Βάζω τον ήλιο στα βουνά και τον αϊτό στους κάμπους,

τον κυρ Βοριά το δροσερόν ανάμεσα πελάγου...

У колискових піснях ми зустріли числа 1 та 3. У значенні одиниці розкривається єдність та неповторність дитини для матері. Дитина для кожної матері – це надія та щастя, найважливіше в житті. Кожна мати хоче дати все найкраще, неповторне для своєї дитини, тому часто можемо зустріти

дане число у колискових піснях. Мати ніби програмує своє немовля бути першим у всьому. Число три також є символічним у цьому виді пісень. Трійка – символ єдності. Вона символізує щасливу родину: батька, мати та дитину. Саме тому настільки часто можна зустріти число 3 у колискових піснях.

Велику кількість чисел із символічним значенням зустрічаємо в новорічних та різдвяних колядках, наприклад:

ΠΑΛΙΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ (Γνωστά στις Δυτ. Επαρχίες)

Αρχιμηνιά κι' αρχιχρονιά κι' αρχή του Γεναρίου
αύριο ξημερώνεται τ' Αγίου Βασιλείου
να τον καλησπερίσομεν αυτό το νιόν αφέντη
πέντε φορές αφέντεψε και πάλι αφέντης είναι
πέντε κρατούν το μαύρο του **εννιά** το χαλινάρι.
και **δέκα** τον παρακρατούν αφέντοι καβαλάροι
καβαλικεύει χαίρεται πεζεύνει καμαρώνει
κι' όπου πατήσει ο μαύρος του πηγάδια θεμελιώνει
πηγάδια πετροπήγαδα κι' αυλές μαρμαρωμένες
μέσα σε κείνες τις αυλές τις μαρμαροστρωμένες
σύρμα και σύρμα το λουρί και σύρμα το λογάδι
κι' είς τον άφρον του λογαδιού κοιμάται ο νιός αφέντης
αν τον ξυπνήσω με νερό φοβούμαι μην κρυώσει
κι' αν τον ξυπνήσω με κρασί φοβούμαι μην μεθύσει
φέρετε μήλα **δώδεκα**, κυδώνια **δέκα πέντε**
κι' ένα κλαδί βασιλικό ίσως και τον ξυπνήσω.

Звертає на себе увагу той факт, що тут на відміну від традиційних чисел 1, 2, 3 використовуються 5, 9, 10, 12.

П'ятірка – універсальний символ людини і його п'яти відчуттів (зір, слух, смак, нюх і дотик). П'ятірка асоціюється з любов'ю і сексуальною енергією, центром, серцем, силою і здоров'ям. Духовне значення п'ятірки

асоціюється з подорожжю і рухом (і не тільки фізичним, але і духовним), а також несе в собі символіку нестабільності, непередбачуваності і радикальних змін.

Число **дев'ять** – це образ завершеного циклу, замкнутості, закінченості. Це число змагається з сімкою як космічною константою, уособленням основних параметрів всесвіту. Дев'ять, одержуване триразовим повторенням трійки, співвідноситься з останньою у своїй символіці і може бути розглянута як деталізований образ трьох світів.

Число **десять** виступає як символ досконалості, універсальності, а також шлюбу. Воно уособлює цілісність універсуму, початок нового циклу, відкриття нового рівня. Це число відіграє важливу роль в містичній філософії (і, зрозуміло, в сучасній системі числення, що веде початок від стародавнього рахунку «на пальцях»).

Число **дванадцять** – це образ вищого порядку і блага, а також повноти; з його допомогою структуруються простір і час, воно також пов'язане з символікою колеса і кола. Дванадцять, як добуток трьох і чотирьох, символізувало проникнення духу в матерію. Можна відзначити, що більшість циклічних процесів знаходять своє втілення в дванадцятиричних системах.

Переважає більшість історичних пісень створена в роки боротьби греків проти турецького ярма (пісні клефтів) і в період становлення грецької держави, їх основним змістом стало оспівування волі й незалежності. Виконання грецьких народних пісень часто супроводжується хороводом.

Клефтські пісні (грец. *Κλέφτικο τραγούδι*) склалися в Греції наприкінці XVII – початку XIX століття, в період боротьби греків з Туреччиною за свою незалежність. Клефтські пісні відносяться до новогрецької народної поезії.

Турецьке панування, що тривало кілька століть, однак, не призвело до значного впливу Османської імперії на грецьку культуру. Втім, живе поетичне слово існувало лише в неписаному вигляді в народних піснях клефтів і маніотів, вільних мешканців гір, що уникали всякого підпорядкування. Авторство перших клефтських пісень приписується саме

гірським жителям островів, що переховувались від турецької влади і які одержали від іноземців назву «розбійників-грабіжників». Європейська революційна молодь початку ХІХ століття створила клефтам ореол героїчної романтики.

Власне клефтські пісні оспівують подвиги клефтів і їхнє життя, повне пригод і переслідувань з боку турецької влади. Зазвичай заодно з вільними клефтами виступали проти турків і арματοли (їм турки доручали поліцейську охорону). Тому «арματοли» в піснях часто вживається як синонім «клефтам».

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Τρία πουλάκια κάθονταν στου Διάκου το ταμπούρι
το 'να τηράει τη Λειβαδιά και τ' άλλο το Ζητούνι,
το **τρίτο** το καλύτερο μοιρολογάει και λέει.
-Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα.
Μην ο Καλύβας έρχεται, μην ο Λεβεντογιάννης;
-Νουδ' ο Καλύβας έρχεται, νουδ' ο Λεβεντογιάννης.
Ομέρ Βρυώνης πλάκωσε με **δεκαοχτώ** χιλιάδες.
Ο Διάκος σαν τ' αγροίκησε πολύ του κακοφάνει.
Ψηλή φωνή εσήκωσε, τον **πρώτο** του φωνάζει....

Η ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΗ ΛΥΓΕΡΗ, Η ΜΑΝΝΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

...Φίδια στρώνει το φάρο της κι' όχιαίς τον καλλιγώνει,
και τους αστρίταις τους κακούς τους βάνει φτερνιστήρια,
Φτερνιά δίνει του μαύρου της, πάει **σαράντα** μίλια,
κι' άλλη ματαδευτέρωσε 'ς τον πόλεμον εμπήκε...

Ο ΓΙΑΝΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

...-Θαρρώ πως είχα μάννα, μάννα κι' αδερφή,
κι' η δόλια μου η γυναίκα να την πόρχεται,
με **δυο** μαύρα λιθάρια στηθοδέροντας.
"Γιάννο μου, δεν σου το είπα, δε σ' αρμήνευα,

με χίλιους μην τα βάνης και μην πολεμάς;
-Σώπα, καλέ γυναίκα, και ντροπιάζεις με.
Εγώ είμαι ο ανδρειωμένος, τ' Ανδρόνικου ο γιος,
που τρέμει ο κόσμος όλος κι' όλα τα χωριά,
και τρέμουν **τρεις** πασάδες που πολέμαγα.
Дεν ήσαν μήτε **πέντε**, μήτε **δεκοχτώ**,
εφτά χιλιάδες ήσαν κ' εγώ αμοναχός,
κι' απ' τοις **εφτά χιλιάδες** ένας γλύτωσε,
που χε Λαγού πηλάλα, Δράκου δύναμη,
και της αγριολαφίνας τα πηδήματα...

Досить часто в історичних піснях можна зустріти число 40, яке ми і бачимо у наведених вище прикладах. Число 40 є символічним для історичних пісень, бо символізує випробування, посвяту, смерть. А як відомо, головною темою історичних пісень є боротьба проти ворогів, проти загарбників. Перемогу не просто здобути, для цього необхідно пройти не через одне випробування і навіть смерть не раз зустрінеється на шляху. Також зустрічаються 1000, 2000 і більше, які показують розмах історичних подій, що описуються в піснях, та велику кількість героїв, які поклали свої життя заради перемоги. Число 3 в історичних піснях символізує духовний бік, і показує, наскільки духовно сильні люди можуть бути на шляху до перемоги та свободи. Число 2 символізує дві сили, які зійшлися у смертельній битві на шляху до поставленої цілі, на шляху до свободи, вічну боротьбу Добра і Зла.

Ми розглянули понад 80 історичних пісень та 120 побутових. Ми виявили числа, які частіше за інші зустрічаються в історичних піснях, та порахували їх частотність. Найпопулярнішими виявилися числа «3» та «12», а також серед популярних можемо назвати «2» та «7». Таблиця 2 демонструє частотність вживання чисел у народних піснях та їх кількісне відношення.

Частотність вживання чисел у грецьких народних піснях

Вид	Число	Частотність вживання
Історичні	1	7
	2	6
	3	10
	4	1
	5	3
	6	7
	7	1
	12	4
	18	1
	40	4
	400	2
1000	4	
Побутові	1	3
	2	5
	3	15
	7	10
	12	17

Згідно з таблицею можемо зробити висновок, що в історичних піснях числа більш різноманітні, ніж у побутових. Це зумовлено історичними подіями, що відбувалися в певний період, в якому і була складена певна пісня. І для кожного проміжку часу характерна своя, особлива символіка чисел. Для історичних пісень характерні числа з більшим числовим значенням, для того щоб показати весь масштаб тієї чи іншої події. Також можемо пояснити цей факт ще й тим, що історичні пісні стосуються, частіш за все, грандіозних за своїм розмахом подій, таких, як війни, революції,

повстання, і великої кількості людей, які в них беруть участь. Побутові пісні, в основному, розкривають важливу подію у житті однієї людини чи родини, тому і числа в них мають менше числове значення.

Таблиця 3

Частотність вживання чисел у різних видах пісень

Вид	Всього розглянуто	%	З числами	Одне число	Декілька чисел
Історичні	81	37,5%	29	13	16
Побутові	120	41,7%	50	35	15
А)колискові	54	9,3%	5	4	1
Б)любовні	59	13,6%	8	5	3
В)плач	17	29,4%	5	4	1

Виходячи з даних, наведених у Таблиці 3, ми бачимо, що в побутових піснях числа зустрічаються частіше, ніж в історичних. Це обумовлено тим, що в повсякденному житті люди використовують числа частіше, і з плином часу вони набувають певного символічного значення, яке потім і використовують у піснях.

Грецький народ використовував мову не тільки для повсякденних потреб, але й для вираження своїх почуттів та емоцій, які відображав у піснях. У Візантійський період розвивалися два основні види поезії: церковна та народна. В після візантійський період народна пісня почала активно розвиватися і поширюватися, набуваючи популярності серед народних мас. Деякі елементи були взяті з давньогрецьких мови. Народна пісня народилася без допомоги технічних засобів, без права на народні зібрання, в безкінечному рабстві та стражданні народу. Народні пісні народжувалися в усіх кутках Греції, передаючись із вуст в уста. В піснях кожного регіону були свої особливості. Вони відображали життя регіону в цілому та кожної людини, формуючи загальний характер пісні [64].

За походженням грецькі народні пісні можна поділити за такими географічними регіонами: Македонія, Фракія, Мала Азія (Смирна), Південно-

східний регіон, Іонічні острови, Крит, Пелопоннес – Каринтія – Аркадія, Морська Греція, Материкова Греція.

Таблиця 4

Вживання чисел в народних піснях різних регіонів Греції

Регіон	Кількість розглянутих пісень	Пісні з цифрами	Числа
1. Македонія	40	10	12 1000
2. Фракія	95	17	2 3
3. Мала Азія (Смирна)	82	29	1 2 3
4. Південно-східний регіон	58	23	1 12
5. Іонічні острови	20	4	2 18
6. Крит	108	31	2 3
7. Пелопоннес – Каринтія – Аркадія	140	60	2 3 100
8. Морська Греція	84	23	1 7
9. Материкова Греція	23	11	2 3 1000

Таблиця 4 демонструє числа, які притаманні певним регіонам Греції. В різній місцевості, числа можуть набувати різного значення. Частотність вживання також різна в різних регіонах. Це обумовлено перш за все різними умовами та різним рівнем життя людей, а також історичними подіями, які відбувалися в певній місцевості та вплинули на її розвиток.

2.3. Символіка чисел у фразеологізмах

Фразеологія – розділ мовознавства, що вивчає стійкі поєднання в мові. Фразеологією називається також сукупність стійких поєднань в мові в цілому, в мові того або іншого письменника, в мові окремого художнього твору тощо. Цей шар лексики дає найбільш точне уявлення про етнокультурний і мовний характер того чи іншого народу – носія мови. Вивчення фразеологічного багатства мови сприяє більш повному розумінню суті мови, менталітету народу, який говорить цією мовою.

Існують різні погляди на сутність фразеологізмів. Як робоче, обираємо визначення, наведене О.О. Селівановою: це «стійкі, зв'язані єдністю змісту, постійно відтворювані в мовленні словосполуки або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етносвідомості, є репрезентантами культури народу й характеризуються образністю й експресивністю» [52, с. 641].

Образні засоби мови, до яких належать і фразеологізми, передаючи знання людини про світ у творчо переосмисленій формі, визначають національне обличчя мовної картини світу. Фразеологізми акумулюють соціально-історичну, інтелектуальну та емоційну інформацію конкретно національного характеру та передають народний досвід, заснований на багатовікових спостереженнях. Система образів, закріплених у фразеологічному складі мови, так чи інакше пов'язана з матеріальною, соціальною чи духовною культурою певної мовної спільноти, а тому може свідчити про її національно-культурний досвід і традиції. Фразеологізми є важливим складником, що несе інформацію про національну культуру,

особливості світосприйняття народу. Отже, вивчення мовних одиниць на тлі етнокультури дає можливість зануритись у її витoki, в особливості світовідчуття носія мови [57, с. 69].

Класифікація фразеологізмів з погляду семантичного злиття їхніх компонентів належить академікові В.В. Виноградову [53, с.13-15]. Як відомо, фразеологізми виникають із вільного сполучення слів, яке вживається у переносному значенні. Поступово переносність забувається, стирається, і сполучення стає стійким. Залежно від того, наскільки сильним є переносне значення компонентів фразеологізму, вчений розподіляє їх на три типи: 1) фразеологічні зрощення; 2) фразеологічні єдності; 3) фразеологічні сполуки.

Розглянемо ці типи фразеологічних одиниць у сучасній новогрецькій мові.

Фразеологічні зрощення – це абсолютно неподільні, нерозкладні стійкі сполучення, загальне значення яких не залежить від значення складових їхніх слів. Вони виникли на базі переносних значень їхніх компонентів, але згодом ці переносні значення стали незрозумілі з погляду сучасної мови. «Образність фразеологічних зрощень розкривається тільки історично» [22, с.125].

Фразеологічні зрощення називають ще ідіомами (від гр. «самобутній зворот»), під яким розуміють фразеологізми з повною втратою внутрішньої форми [53, с. 17]. Пояснити, як складалося значення ідіом, – складна етимологічна проблема.

Ідіоми можна дослівно перекласти на іншу мову, до ідіоми в іншій мові можна лише відшукати ідіому-відповідник, якщо така є, або перекласти її одним словом чи вільним словосполученням.

Таким чином, у фразеологічних зрощеннях втрачено зв'язок між прямим і переносним значеннями, переносне для них стало основним. Саме тому фразеологічні зрощення складно перекладати на інші мови.

Фразеологічні зрощення володіють низкою характерних ознак:

1) у їхній склад можуть входити так звані некротизми - слова, які ніде, крім даного зрощення, не вживаються, незрозумілі внаслідок цього з погляду сучасної мови;

2) до складу зрощень можуть входити архаїзми;

3) вони синтаксично нерозкладні;

4) у них неможлива в більшості випадків перестановка компонентів;

5) вони характеризуються непроникністю - не допускають у свій склад додаткових слів [22, с.125].

Втрачаючи своє самостійне лексичне значення, «...слова, що входять у структуру фразеологічного зрощення, перетворюються в компоненти складної лексичної одиниці, що за значенням наближається до окремого слова» [58, с.73].

- **τρεις** κ'η ζαβολιά – цей номер не пройде

- **δεύτερο** πράγμα – недостойна людина (букв.: друга, дугорядна річ)

- ο αριθμός **εκατό** – вбиральня (букв.: номер 100)

- τον ευλόγητε ο θεός με τα **δύο** του χέρια – Бог благословив його обома руками

- γίνουμαι **δύο** κάτια – розширитися

- **τρεις** κι ο κούκκος – півтори людини (букв.: троє та зозуля)

Фразеологічні єдності виникають на основі семантичного переосмислення або здвигу змінних словосполучень. Нове, фразеологічне значення здійснюється не в результаті змінений значення окремих компонентів, а зміна значення усього комплексу «немов накладання на нього свіжого семантичного або експресивного шару». У фразеологічній єдності поглинається й втрачається індивідуальний смисл слів-компонентів. Цьому разряду фразеології відповідає семантична єдність, або семантична цілісність. При всьому цьому значення цілого зв'язано з розумінням «образного стержня фрази» відчутним переносом значення, що і складає «внутрішню форму» або образну вмотивованість фразеологічної єдності.

З «діалектикою фразосполучення» зв'язані вторинні семантичні процеси, які можуть зазнавати слова-компоненти фразеологічних єдностей в тому числі фразеологічні єдності. Паралельно з утворенням фразеологічної єдності, який входить у склад слів можуть виникати нові значення, по-перше, «потенційний», немов «поглинені сумарним значенням складного номінативного цілого, але здібні актуалізувати, виділити, набувати здібності окремого відтворення» .

Образна мотивованість фразеологічної єдності може з плином часу збліднути та ослабнути до повної демотивації. Це, як правило, має місце у тих випадках, коли фразеологічна єдність виникає на переосмисленні таких змінних словосполучень, які були початковим значенням конкретних традицій німецького народу й вийшли з плином часу з використанням.

Однак демотивація фразеологічної єдності не впливає ні на його експресивність, ні на його функціонально-стилістичну приналежність.

Значення подібних одиниць, виникаючи на основі переосмислення змінного словосполучення, володіє абсолютною експресивністю, тобто воно експресивно не залежно від контексту. Воно існує в зв'язку з даним матеріальним складом фразеологізму також і в тому випадку, коли поступово послаблює і затемнює той образний стержень, який слугував основою мотивованості фразеологічної єдності. Отже, звуковий склад демотивованих фразеологічних єдностей (ідіом) сприймається носієм мови як певний словесний комплекс, який має традиційне закріплене значення, експресивність та функціонально-стилістичну приналежність.

Характерними ознаками фразеологічних єдностей є такі [22, с.126]:

- 1) можливість збігу з існуючими словосполученнями;
- 2) збереження значення окремих компонентів;
- 3) неможливість заміни одних компонентів іншими;
- 4) емоційно-експресивна забарвленість;
- 5) наявність синонімів із словами або іншими фразеологізмами.

Фразеологічні сполучення виникають в результаті одиничного сцеплення одного семантичного перетвореного компонента. Для семантики подібних фразеологічних одиниць характерна аналітичність та збереження семантичної окремоті компонентів.

Зазначимо такі характерні ознаки фразеологічних сполук (поєднань) [22, с.126]:

- 1) допущення варіантності одного з компонентів;
- 2) можливість синонімічної заміни стрижневого слова;
- 3) можливість включення визначень;
- 4) можливість перестановки компонентів;
- 5) обов'язковість вільного вживання одного з компонентів і зв'язаність вживання іншого.

- **Δωδέκατη ώρα** – останній момент.

- **Τον πέρασα γενές δεκατέσσερις** – проклясти до чотирнадцятого коліна.

- **Δύο κακών προκειμένων το μη χείρον βέλτιστον** – з двох лих вибирають менше.

- **Τρία πουλάκια κάθονται** – про когось, хто є байдужим до того, що відбувається навколо нього (букв.: сидять три пташки).

Розвинувши класифікацію академіка В. В. Виноградова, професор М. М. Шанський виділив четвертий тип фразеологічних одиниць – так звані «фразеологічні вирази» – стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні звороти, які цілком складаються із слів з вільним номінативним значенням і семантично подільні. Їх єдина особливість – відтворюваність – вони використовуються як готові мовні одиниці з постійним лексичним складом і певною семантикою [58, с. 84].

Отже, **фразеологічними виразами** називаються одиниці, які за своєю граматичною структурою є предикативними поєднаннями слів і речень. За комунікативною значущістю тут розрізняються такі різновиди:

1. Прислів'я
2. Приказки

Деякі з таких стійких вигуків і модальних виразів мають еліптичну форму.

Ці вирази фразеологізмів традиційно позначаються як «крилаті слова» і виділяються у всіх класифікаціях в особливу групу. Проте для синхронного опису фразеологічної системи і функціонування фразеологічних виразів в цій системі розгляд цих фразеологізмів як особливої групи неправомірно, оскільки в структурному і семантичному відношенні вони не відрізняються від інших фразеологічних виразів.

Всі наведені вище розряди фразеологічних виразів показують дві основні властивості фразеологічності: вони мають одиничну сполучуваність компонентного складу і специфічний різновид семантичного перетворення. Так, прислів'ям притаманний дидактичний сенс, який виражається через переосмислення відповідного образу.

- Το ξύλο έχει **δύο** άκρες – палка о двох кінцях.

- Η αλεπού **εκατό** χρονώ και τ'αλεπούδια εκατόν δέκα – яйця курку не вчать (букв.: лисиці сто років, а лисенятм сто десять).

- Η ίδια η αλεπού δεν πέφτει **δύο** φορές στην ίδια παγίδα – на помилках вчаться (букв.: одна лисиця двічі в одну й ту саму пастку не потрапляє)

- Η γλυκιά γλώσσα βυζαινει **δύο** βυζια ή το καλό ταρνί, από **δύο** μάνες βυζαίνει – ласкаве теля у двох маток годується.

- **Δύο** γάιδαροι μαλώνανε σε ξένον αχερώνα – ділити шкуру невбитого ведмедя (букв.: двоє ослів сварилися в чужому загоні).

- **Δύο** γελούν, κάτι ξέρουν, **ένας** γελά, τρελός είναι! – сміх без причини – признак дурості (букв.: двоє сміються – щось знають, один сміється – він божевільний!)

Прислів'я та приказки є найбільш розповсюдженою групою фразеологізмів. У достатньо великій їх кількості зустрічаються числа, представлені великим спектром:

1 – Ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη.

2 – Αν δεν μαλώσουν **δυο** καιροί, δεν βρέχει.

- 3 – Όποιος σπέρνει τον Οκτώβρη έχει **τρεις** σωρούς τ' αλώνι.
- 4 – Η γάτα όπως κι αν την πετάξεις, με τα **τέσσερα** θα πέσει.
- 5 – Ο Μάρτης ο πεντάγωνμος **πέντε** φορές εχιόνισε και πάλι το μετάνιωσε και πάλι ξαναχιόνισε.
- 8 – Οκτώβρης και δεν έσπειρες, **οκτώ** σπυριά δεν κάνεις.
- 9 – Στις **εννιά** του μακαρίτη, άλλος μπήκε μες στο σπίτι.
- 10 – Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει, **δέκα** μέρες κοσκινίζει.
- 13 – Τι κι αν σε δέρνουν **δεκατρείς**, αν δε σε δέρνει ο νους σου.
- 40 – Αξίζει μια γερόκοτα **σαράντα** πουλακίδες.
- 60 – Σαράντα τ' άλογο κι **εξήντα** το σαμάρι.
- 100 – Η αλεπού **εκατό** χρονώ και ταλεπούδια **εκατόν** δέκα
- 1000 – Ο λόγος εις την ώρα του **χίλια** φλουριά αξίζει, κι αν δεν τον πεις στην ώρα του, τίποτα δεν αξίζει.

Фразеологізми з числовим компонентом яскраво ілюструють національно й культурно зумовлені мовні концепти. Розвиток сучасного суспільства характеризується підвищеним інтересом до нумерології як мови чисел, що вважають досліджуванням інструментом розуміння й самопізнання людини. Числа – невід’ємний атрибут будь-якої культури, вони систематизують у семантичні блоки закладену в неї інформацію, полегшуючи цим завдання передачі знань із покоління в покоління незалежно від того, чи існує в цій культурі писемна чи тільки усна традиція. Числа підтримують гармонію та порядок у всьому, що відбувалося і відбувається у всесвіті [38, с. 71].

Фразеологічні одиниці з числівниковим компонентом належать до багатоаспектних мовних явищ із певною структурою та семантичним наповненням. Числівник – їх ядро, найголовніший критерій, який впливає на загальний зміст фразеологізму, на ті відтінки, які притаманні фразеологізму в певному контексті та поза ним [38, с. 72].

Числа – символічні. Варто зауважити, що їх символічність багатопланова та складна, а також вона надзвичайно стійка: зафіксована й

збережена у різних жанрах фольклору (загадках, приказках, повір'ях і фразеологічних одиницях). Загальновідомо, що в усіх етносах точкою відліку вважають число «1». У світовій символіці одиниця означає початок буття, відкриття людині духовної сутності, містичний Центр, Вищу силу. Як зазначав Х.Е. Керлот, означене число «вважалося символом духовної єдності, божественності, прирівнювалося до світла» [38, с. 72]. Саме тому, відзначаючи чистоту та не повторність кохання, «1» використовується у фраземах на семантизацію єдиного.

Числівник «один» – це образ початку, первинності, єднання, спільності. Таку ідею підтверджує «Словник символів» Дж. Тресиддера: «Число один символізувало первинну цілісність, божественний початок (або Творця), світло або сонце, джерело життя» [55, с. 79]. У слов'янській міфології одиницю шанували як сакральне число, що є початком життя та продовженням роду. Те саме можна сказати й про інші народи: *Κολιός και κολιός από ένα βαρέλι*.

Важливу роль відіграє у фразеології не тільки тематичний аспект, а й формальний, адже не менш важливо, як народна мудрість здатна завуалювати, приховати й водночас чітко продемонструвати різноманітні вияви людської недосконалості та гріховності: *Δεν μπορεί να μοιράσει δυο γαϊδουριών άχυρα. Ένα ψωριάτικο πρόβατο χαλάει όλο το κοπάδι. Ένας καν κανένας. Ένας κόκος δεν φέρνει την άνοιξη*.

Аналізуючи фразеологізми, погоджуємося з тезах В.М. Телії, яка вважає, що, «будучи номінально похідними змісту, експресивно-оцінні значення обов'язково містять вказівку на той образ або мотив, який став поштовхом до вибору саме цього слова для номінації нового позначення. Цей образ завжди пов'язаний з аналогією або порівнянням як одним із способів встановлення подібностей» [54, с. 38].

В.М. Войтович зазначає, що в українській міфології одиниця символізує центр, двійка означає продовгуватість, а три – весь світ. Два – перше число від одиниці, а тому символізує також гріх, жіноче начало [12, с. 583].

У проаналізованих нами прикладах грецьких ФО з числовим компонентом найбільше використовується число «2».

Двійка – число з амбівалентним потрактуванням. «Два» або ж «пара» може означати єднання, кохання чи дружбу. Значення числа «2» в позитивному аспекті повністю збігається з канонічним списком загальнолюдських достоїнств. Це – гречність, миролюбність, великодушність, коректність і тактовність, засновані на інтуїції, проникливості і розумінні людської душі. «Двійка» в якості одного з Головних Чисел – це «вісь симетрії», точка рівноваги, що забезпечує стан спокою внутрішнього світу людини. Будь-яке порушення цього стану сприймається людиною як пряма загроза життю й благополуччю і провокує її на дії, основна мета яких – відновлення порядку і гармонії в навколишньому світі: Να ‘ταν τα νιάτα **δυο** φορές, τα γηρατειά καμία.

Першим у всесвітній історії та культурі, хто звернув увагу на значення «2» був давньогрецький філософ Піфагор. У взаємодії парних і непарних чисел грецький філософ убачав дію універсального принципу єдності протилежностей: кінцевого та нескінченного, прямого та зігнутого, квадратного та круглого, чоловічого та жіночого [38, с. 72-73]: Τ’ Αυγούστου και του Γεναριού τα **δυο** χρυσά φεγγάρια, Τα παθήματα των **πρώτων**, γεφύρι των **δεύτερων**. Тривалий час символіка числа «2» розвивалася в міфах і магії: Αν δεν μαλώσουν **δυο** καιροί, δεν βρέχει.

Часто у фразеологічних одиницях число «2» має негативне забарвлення: **Δύο** κακών προκειμένων το μη χείρον βέλτιστον.

Виконуючи своє первинне числівникове значення у структурі фразеологізму, кількісний компонент слугує різносторонньою характеристикою людей, явищ чи предметів, що втілює традиційні уявлення народу про людську досконалість та різновекторні відхилення [38, с. 73]: Τον ευλόγητε ο θεός με τα **δύο** του χέρια, Γίνουμαι **δύο** κάτια.

Значення тріадності числівника *три* є знаковим у культурі та свідомості. *Три* – число священне, оскільки це перше число, якому присвоєно слово

«все»); воно одне знайбільш позитивних чисел не тільки з сакрального погляду, а й в міфології, легендах і фразеології.

В античності трійка – священна цифра, що символізувала початок, існування та кінець світу. Учені пояснюють сакралізацію цього числа спостереженням людей за багатовіковою біологічною еволюцією життя. Значення тріадності числівника «3» не тільки знакове в культурі та свідомості різних народів, а й вказує на рух, синтез (за Аристотелем), оскільки має початок, середину та кінець земля, вода й небо; душа, тіло і дух; народження, життя і смерть; минуле, теперішнє й майбутнє [38, с. 73]: Μία του κλέφτη, δύο του κλέφτη, **τρεις** και την κακή του μέρα.

В українській мові фразеологізми з числовим компонентом три мають особливе сакральне значення в культурі та побуті. Як стверджує В. Войтович, «три означає весь світ у напрямку до неба; сукупність царств верхнього-середнього-нижнього; світи Нав-Яв-Прав; небо-земля-вода; ранок-день-ніч; батько-дитина-мати; дитинство, юність-зрілість, старість. У числі «3» закладене розуміння боротьби та єдності протилежностей [12, с.583]. Означене твердження яскраво представлене й у грецьких фразеологізмах: Τα **τρία** κακά της μοίρας του.

Особливістю фразеологізмів, що містять у своїй структурі числівник «3», є те, що в таких конструкціях він здебільшого не має прямого, або конкретного, числового вираження. Три – символ, знак для загальнокатегоріальної семантики числа.

Підсумовуючи результати аналізу грецьких фразеологічних одиниць із компонентами-числівниками, варто відзначити, що вивчення структури та функційного потенціалу фразем у мовленні ґрунтоване на сукупності таких факторів, як: міфологія, релігійні погляди, менталітет народу, символіка. Формуючи зміст фразеологічних одиниць, саме образні засоби мови передають знання людини про світ у творчо переосмисленій формі, визначають національне обличчя мовної картини світу.

Найбільш продуктивним джерелом фразем із числовим компонентом виявилися 1 та 2, оскільки універсальність трактування символіки цих чисел пояснюється антропоцентричністю поглядів на світ і прагненням людини осмислити його будову, суспільства й самої себе через сакральну силу чисел.

Фразеологічна мікросистема з числовим компонентом є важливою складовою грецького фразеологічного фонду, що становить знакову частину образної системи новогрецької мови. Аналізованим одиницям притаманна образність, емоційна забарвленість, символічність.

Частотність вживання чисел у фразеологічних одиницях новогрецької мови представлено в Таблиці 5. Слід зазначити, що досить часто в одному фразеологізмі вживаються два числа або навіть більше: Σ' τους **είκοσι** μυαλό, σ' τους **τριάντα** βιο και σ' τους **σαράντα** γυναίκα, ειδ' αλλιώς είτε μυαλό είτε βιος είτε γυναίκα, **Δύο** καρπούζια δε χωράνε σε **μία** μασχάλη, **Μια** του κλέφτη, **δύο** του κλέφτη, **τρεις** και την κακή του μέρα тощо.

Таблиця 5

Частотність вживання чисел у фразеологічних одиницях новогрецької мови

Кількість розглянутих ФО	Кількість ФО з числами	Відсоткове відношення	Числа у фразеологізмах
300	100	33%	1 – 24 рази 2 – 35 разів 3 – 12 разів 4 – 4 рази 5 – 12 разів 6 – 2 рази 8 – 3 рази 9 – 2 рази 10 – 6 разів

			13 – 1 раз
			14 – 2 рази
			20 – 2 рази
			30 – 2 рази
			40 – 6 разів
			45 – 1 раз
			60- 1 раз
			100 – 4 рази
			1000 – 4 рази
			1002 – 1 раз

Всього ми розглянули близько 100 фразеологізмів з використанням цифрової символіки. Понад 60 – це фразеологічні вирази, тобто прислів'я та приказки; 12 – це фразеологічні зрощення; 8 – фразеологічні єдності; та 12 – фразеологічні сполучення. Ми зясували, що найбільш вживаними є числа: 1, 2, 3 та 5. Одиниця – це символ початку, первинності, єднання, спільності. Двійка несе у собі значення руху, протилежних начал та двоїстості. Трійка, напротивагу двійці символізує єдність, об'єднання теперішнього, минулого та майбутнього, і виражає єдиний час та простір. Пятірка у досліджуваних фразеологізмах означає велику кількість.

Найбільш вживаним числом-символом у фразеологізмах у нашій роботі виявилось число 2, тому що саме завдяки йому можна більш чітко висловити двоїстість світу, та на основі цього контрасту точніше зрозуміти значення того чи іншого фразеологічного виразу.

Отже, підводячи підсумки дослідження, можемо зазначити, що для всіх видів грецького фольклору характерними є числа «2» та «3», тільки у казках та піснях найпопулярнішим числом є «3», а у фразеологічних одиницях – «2».

Порівняння частотності вживання найпопулярніших чисел у різних видах фольклору

Види фольклору	Найуживаніші числа	%
Казки	1, 2, 3, 40	76%
Пісні	2, 3, 7, 12	68%
Фразеологізми	1, 2, 3, 5	65%

Висновки до розділу 2

Досліджуючи числову символіку в грецькому фольклорному дискурсі, можемо зробити певні висновки.

Особливістю народної казки є відсутність особи автора. Грецькі народні казки дуже неоднорідні за стилем, тематикою, походженням і художньою цінністю. Загалом вони представлені казками про тварин, побутовими (новелістичними), чарівними казками,

Найчастіше у казках вживаються такі числа: «3» – символ єдності, «2» – символ руху, протилежності, «1» – початок та «40», що символізує велику кількість.

Найчастіше числа зустрічаються у чарівних казках, і в них же числа, що зустрічаються, є більш різноманітними. Далі йдуть казки про тварин, ще менше чисел зустрічається в соціально-побутових (новелістичних) казках.

Народна пісня – найбільш розповсюджений вид народної музики, продукт колективної усної творчості, що роками складається в пісню. Відображає характер кожного народу, звичаї, історичні події.

В піснях кожного регіону Греції віддзеркалюється як життя регіону в цілому, так і кожної людини. Народні пісні Греції можна поділити за такими регіонами: Македонія, Фракія, Мала Азія (Смирна), Південно-східний регіон,

Кіпр, Іонічні острови, Крит, Пелопоннес – Каринтія – Аркадія, Морська Греція, Материкова Греція.

За жанром пісні можна розділити на історичні та побутові. Найбільше числа зустрічаються в історичних піснях, і там вони є більш різноманітними. Побутові ж пісні є біднішими з точки зору використання в них цифрової символіки.

Найпопулярнішими в грецьких піснях є числа «3», «12», «2» та «7» (які ми розташували за їх популярністю). Число «3» в історичних піснях символізує духовний бік, «12» – образ вищого порядку і блага, «2» – символізує дві сили, протилежності, одвічну боротьбу Добра і Зла, «7» – символ досконалої гармонії.

З'ясувавши сутність фразеологічної одиниці як стійкого словосполучення або висловлення і дослідивши фразеологізми з використанням цифрової символіки за класифікацією. В.В. Виноградова з доповненням М.М. Шанського, ми виявили, що більше половини досліджуваних прикладів – це фразеологічні вирази, тобто прислів'я та приказки. Ми з'ясували, що найбільш вживаними є числа: 1, 2, 3 та 5. Одиниця – це символ початку, первинності, єднання, спільності. Двійка несе у собі значення руху, протилежних начал та двоїстості. Трійка на противагу двійці символізує єдність, об'єднання теперішнього, минулого та майбутнього, і виражає єдиний час та простір. Духовне значення п'ятірки асоціюється з подорожжю і рухом (і не тільки фізичним, але і духовним), а також несе в собі символіку нестабільності, непередбачуваності і радикальних змін. Також у досліджуваних фразеологізмах вона може означати велику кількість.

Найбільш вживаним числом-символом у фразеологізмах у нашій роботі виявилось число 2, тому що саме завдяки йому можна більш чітко висловити двоїстість світу, та на основі цього контрасту точніше зрозуміти значення того чи іншого фразеологічного виразу.

Отже, підводячи підсумки дослідження, можемо зазначити, що для всіх видів грецького фольклору характерними є числа «2» та «3», тільки у казках та піснях найпопулярнішим числом є «3», а у фразеологічних одиницях – «2».

ВИСНОВКИ

Розглянувши символіку чисел у грецькому фольклорі, ми дійшли висновку, що це явище є дуже розповсюдженим у народних казках, піснях та фразеологізмах.

Природа та значення чисел здавна привертала увагу людства. Їх вивчали піфагорійці, певні числові коди зафіксовано в Біблійних текстах, у фольклористиці. Своє розуміння і трактування чисел висвітлювали філософи, письменники, поети різних епох.

Спочатку поняття числа визначалося тими потребами рахунку і виміру, які виникали в практичній діяльності людини. Пізніше число стає основним поняттям математики, і потреби цієї науки визначають подальший розвиток цього поняття.

Згідно з когнітивним підходом до мови, слова-символи – це багатогранна категорія, властива наукам різної сфери, зокрема історії, лінгвістиці, культурології, літературознавству, етнографії, антропології, народознавству.

У загальному розумінні символом називають багатозначний предметний образ, який об'єднує між собою різні плани відтворення дійсності, тоді як у художніх текстах символ набуває ознак типового художнього образу, в якому конкретно-чуттєва даність предмета зображення (його чуттєвий образ, водночас із власним) має значення вказівки на такий предмет, явище або ідею, які безпосередньо в зображуване не входять.

Символ до певної міри є атрибутом, розрахованим на взаємопорозуміння: він існує незалежно від нас; він є універсальним способом зв'язку, що здійснює єдність світобудови; він є діалектичною єдністю протилежностей; він лежить в основі мови і є особливою символічною формою, що пов'язує всі його прояви воедино; формула символу є загальною моделлю будь-якого знаку, в тому числі мовного, тощо.

Грецький фольклорний дискурс у нашому дослідженні представлений народними казками, народними піснями та фразеологізмами.

Досліджуючи грецькі народні казки на наявність у них чисел, які б несли у собі цифрову символіку, ми з'ясували, що числа у казках можуть позначати кількість головних героїв або важливі для розуміння та сприйняття казки предмети. Також часто зустрічаємо числову символіку вже у назвах казок. На основі розглянутих казок ми виявили таку числову частотність: частіше за все зустрічається число 3, трохи рідше – 2, також можна зустріти числа 1, 7, 12, 40 тощо. Частотність вживання того чи іншого числа залежить від виду казки. Частіше вони зустрічаються у чарівних казках, рідше у соціально-побутових (новелістичних) та у казках про тварин. Також можемо зазначити, що у переважній більшості казок зустрічається не одне, а декілька чисел. Певне число в різних контекстах може мати різні значення.

Отже, світ чисел в народній казці, виконуючи символічну функцію, відображає світогляд народу, який складав певну казку. Періодичність, повторюваність традиційних чисел у прозових жанрах засвідчує те, що вони є закономірними компонентами казкових сюжетів.

У грецьких народних піснях (*δημοτικά τραγούδια*) символіка чисел також дуже різноманітна та розповсюджена.

Розподіливши грецькі народні пісні відповідно до класифікації Н.А. Тсураса на історичні та побутові, зазначимо, що в історичних піснях числа більш різноманітні, ніж у побутових. Це зумовлено історичними подіями, що відбувалися в певний період, коли була складена певна пісня. І для кожного проміжку часу характерна своя, особлива символіка чисел. Для історичних пісень характерні числа з великим числовим значенням, для того, щоб показати весь масштаб тієї чи іншої події. Також можемо пояснити цей факт ще й тим, що історичні пісні стосуються, частіш за все, грандіозних за своїм розмахом подій, таких, як війни, революції, повстання, і великої кількості людей, які в них беруть участь. Побутові пісні, в основному,

розкривають важливу подію у житті однієї людини чи родини, тому і числа в них мають менше числове значення.

Досить часто в історичних піснях можна зустріти число 40, яке є символічним для історичних пісень, бо символізує випробування, посвяту, смерть. оскільки головною темою історичних пісень є боротьба проти ворогів, проти загарбників, зокрема турецьких. Задля перемоги необхідно пройти через багато випробувань, можливо навіть зустрітися із смертю. Тому числа 1000, 2000 і більше показують розмах історичних подій, що описуються в піснях, та велику кількість героїв, які поклали свої життя заради перемоги. Число 3 в історичних піснях символізує духовний бік, і показує, наскільки духовно сильні люди можуть бути на шляху до перемоги та свободи. Число 2 символізує дві сили, які зійшлися у смертельній битві на шляху до поставленої цілі, на шляху до свободи, вічну боротьбу Добра і Зла.

У досліджуваних грецьких народних піснях найпопулярнішими виявилися числа «3» та «12», а також серед популярних можемо назвати «2» та «7».

Фразеологічна мікросистема з числовим компонентом є важливою складовою грецького фразеологічного фонду, що становить знакову частину образної системи новогрецької мови. Аналізованим одиницям притаманна образність, емоційна забарвленість, символічність.

Найбільш продуктивним джерелом фразем із числовим компонентом виявилися 1 та 2, оскільки універсальність трактування символіки цих чисел пояснюється антропоцентричністю поглядів на світ і прагненням людини осмислити його будову, суспільства й самої себе через сакральну силу чисел.

Серед досліджуваних фразеологізмів з використанням цифрової символіки більше половини – це фразеологічні вирази, тобто прислів'я та приказки. Найбільш вживаними у фразеологізмах є числа: 1, 2, 3 та 5, з яких найпопулярнішим є 2. Одинця – це символ початку, первинності, єднання, спільності. Двійка несе у собі значення руху, протилежних начал та двоїстості. Трійка на противагу двійці символізує єдність, об'єднання

теперішнього, минулого та майбутнього, і виражає єдиний час та простір. Духовне значення п'ятірки асоціюється з подорожжю і рухом (і не тільки фізичним, але і духовним), а також несе в собі символіку нестабільності, непередбачуваності і радикальних змін. Також у досліджуваних фразеологізмах вона може означати велику кількість.

Підсумовуючи результати нашого дослідження, можемо зазначити, що в усіх видах грецького фольклору найпопулярнішими виявилися числа «2» та «3», з тією відмінністю, що у казках та піснях найпопулярнішим числом є «3», а у фразеологічних одиницях – «2».

Перспективу подальшого дослідження проблеми вбачаємо перш за все у більш поглибленому аналізі видів фольклорного дискурсу, що містять у своїй семантичній структурі числівник, зокрема дослідивши інші квантитативні одиниці, а також у проведенні порівняльних досліджень на матеріалі двох або більше мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверинцев С.С. София-Логос: Словарь. 2-е, испр. изд. Київ: Дух і Літера, 2001. С. 15 –161. URL: <http://ec-dejavu.ru/s-2/Symbol.html>
2. Авксентьев Л. Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування // Мовознавство. 1987. С. 43-46.
3. Александров А. Ф. Тайны магических цифр / А. Ф. Александров. – М. : Рипол классик, 2000. – 448 с.
4. Алексеенко В. К. Нумерология для начинающих / В.К. Алексеенко. – Владис: Рипол Классик, 2009. – 345 с.
5. Андреева В. Символы, знаки, эмблемы. Москва: «Издательство Астрель», 2004. 556 с.
6. Бидерманн Г. Энциклопедия символов. – М. : Республика, 1996. – 335 с.
7. Брутян Г. А. Язык и картина мира. Москва. Философские науки, 1973. № 1. С. 108 – 111.
8. Ващенко В. С. Фразеологізація компаративних зворотів / В.С. Ващенко. – Мовознавство, 1975. – С. 34-40.
9. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Москва. Языки русской культуры, 1999. 780с.
10. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва, 1996. 416с.
11. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М., 1977. – 541 с.
12. Войтович В.М. Українська міфологія. – [вид. 2-ге, стерео- тип] / В.М. Войтович. – К. : Либідь, 2005. – 662,
13. Гайдай М. М. Пісенний фольклор греків Приазов'я / М.М. Гайдай. // Під одним небом: фольклор етносів України / Упоряд.: Л. К. Вахкіна та ін. – К. : Головна спеціалізована редакція мовами національних меншин України, 1996. – С. 56–68.

14. Грецькі народні казки : для мол. шк. віку./ упоряд. та перекл. з новогрецьк. Василя Степаненка. ; вступ. слово Тетяни Чернишової. — К. : Веселка, 1985. — 159 с.
15. Греческие сказки и легенды / пособие подгот. Наталия Самохвалова. Москва : Издательство ВКН, 2016. 256 с.
16. Гумбольдт В. Фон. Избранные труды по языкознанию. Москва. Прогресс, 2000. 400с.
17. Джордан Дж. Классическая нумерология. О чем рассказывают имена и даты. – София, 2005. – 156 с.
18. Дунаєвська Л. Ф. Число-символ в українській народній прозі / Л. Ф. Дунаєвська // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць. – Випуск 3. – К. : Твімінтер, 1997. – С. 39–48.
19. Елисеева Ю.В. Атрибутивные средства характеристики персонажей сказки: функциональный и лингвокультурный аспекты (на материале русских и английских народных сказок) : дисс ... канд. філол. наук. Ставрополь, 2015. 184 с.
20. Єрченко П. Г. Класифікація фразеологічних одиниць / П. Г. Єрченко // Іноземна філологія. – Вип. 4. – 1994. – С. 8-12.
21. Жуков В. П. Семантика фразеологических оборотов [Текст] : учебное пособие / В. П. Жуков. - М. : Просвещение, 1978. - 160 с.
22. Камінська В.С. Теоретичні дослідження фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці / В.С. Камінська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – Випуск 5: збірник наукових праць / за ред. В. І. Гончарова – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 122-128.
23. Карасик В.И. О категориях лингвокультурологии [Текст] / В.И. Карасик // Языковая личность : проблемы коммуникативной деятельности : сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 2001. – С. 3-16.

- 24.Кассирер Э. Философия символических форм. Том 2. Мифологическое мышление. Москва: Университетская книга, 2001. 280 с. (Книга света). URL: http://krotov.info/lib_sec/11_k/kas/sirer_24.htm
- 25.Кербелите Б.П. Типы народных сказок: Структурно-семантическая классификация литовских народных сказок. М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2005, 724 с.
- 26.Кириллов А. А. Что такое число? Москва: МЦНМО, 2019. – 80 с.
- 27.Ключников С. Священная наука чисел М., Беловодье, 1995г., 192 с.
- 28.Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. Том 1. 607 с.
- 29.Кольцова И. Н. Социокультурные функции сказки : автореф. дис. / И.Н. Кольцова. – Нижний Новгород, 2000. – 28 с.
- 30.Костенко А. Числа Судьбы: пифагорейская, индийская и китайская нумерология / А. Костенко. – М.: ООО Издательство «София», 2008. – 240 с.
- 31.Котерелл А. Мифология. Энциклопедический справочник. Северная. Античная. Кельтская. Минск: Белфакс, 1997. 256 с.
- 32.Кунин А. В. Английская фразеология / А. В. Кунин. – М., 1970. – 342 с.
- 33.Кунин А. В. Замена компонентов фразеологизмов как стилистический прием / А. В. Кунин. – ИЯШ, 1977. – С. 3–12.
- 34.Купер Дж. Энциклопедия символов / Дж. Купер. – М. : Золотой век, 1995. – 402 с.
- 35.Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка . – Київ : Видавничий центр Академія, 2007. – 752 с.
- 36.Лосев А.Ф. Диалектика мифа. Москва, 1991.181 с.
- 37.Лук'янова С.О. Казки греків Приазов'я як засіб виховання дітей у сім'ї / С. О. Лук'янова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. - Вип. 28. - С. 229-236.

- 38.Мацюк З. С., Фенко М. Я. Science and Education a New Dimension. Символічно-сакральна мотивація семантики числа у фразеології Західного Полісся / З. С. Мацюк, М. Я. Фенко // Science and Education a New Dimension. Philology, 2015. III(15). Issue: 68. P.71-74.
- 39.Мелетинский Е.М. Сравнительная типология фольклора: историческая и структурная // Philologica. Памяти акад. В.М.Жирмунского. Л., 1973, с. 385-393.
- 40.Меннингер К. История цифр. Числа, символы, слова / К. Меннингер. М. : ЗАО Центрполиграф, 2013. 543 с.
- 41.Мокиенко В. М. Славянская фразеология. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Высшая школа, 1989. – 287 с.
- 42.Монин И.Б. Два взгляда на фразеологию // Фразеологическая система английского языка: Межвузовский сборник научных трудов. – Челябинск, 1985. С.3-9.
- 43.Новий тлумачний словник української мови : У 4-х томах. 42000 слів / Укл.: Яременко Василь, Сліпушко Оксана. – Київ : Аконит.
- 44.Орлянская Т. Г. Национальная культура через призму пословиц и поговорок // Вестник МГУ, Сер. 19, Лингвистика и МК. 2003. №3 С. 27-50.
- 45.Павленко М. Казки всіх країн, єднайтеся! [Електронний ресурс]. – URL.: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/50>
- 46.Панфилов В. З. Картина мира. Традиция восприятия чисел / В. З. Панфилов. – С.-Пб, 2001. – 497 с.
- 47.Понтрягин Л. С. Обобщения чисел / Л. С. Понтрягин. — М.: Наука, 1986. – 120 с.
- 48.Потебня А.А. Слово и миф. Москва, 1989. 505 с.
- 49.Пропп, В.Я. Морфология волшебной сказки [Текст] / В.Я. Пропп. – М.: «Лабиринт», 2001. – 192 с.
- 50.Радишевська М. Новий довідник: Українська мова та література К. : ТОВ «КАЗКА», 2005. — 864 с.

51. Рафаева, А.В. Методы Проппа в современной науке [Электронный ресурс] / А.В. Рафаева. – URL: http://sbiblio.com/biblio/archive/propp_skazka/11.aspx
52. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – Київ, 2006. 716 с.
53. Скрипник Л.С. Фразеологія української мови. К. : Наукова думка, 1973. – 280 с.
54. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В.Н. Телия. – М. : Наука, 1986. – 142 с.
55. Трессидер Д. Словарь символов / Д. Трессидер. – URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/JekTresidder/index.php
56. Хориков И. П., Малев М. Г. Новогреческо-русский словарь / И.П. Хориков. – М. : Культура и традиции, 1993. – 856 с.
57. Шабі С.В. Фразеологізми з семантикою кількості як особливий вид квантативних одиниць у мові української казки / С.В. Шабі // Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. Сковороди. – 2013. – Вип. 35. – С. 69–75.
58. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. СПб.: Специальная Литература, 1996. 192 с.
59. Энциклопедия символов / В. Бауэр [и др] ; пер.с нем. Г. Гаева. – М. : Крон-Пресс, 1998. – 512 с.
60. Δημοτικό τραγούδι [Электронный ресурс]. URL: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CE%B4%CE%B9
61. Καψωμένος Ε. Δημοτικό τραγούδι. Μια διαφορετική προσέγγιση / Ε. Καψωμένος. – Αθήνα: Πατάκης, 1996. – 456 σ.
62. Корδάτου Γ. Ακμή και παρακμή του Βυζαντίου / Γ. Корδάτου. – Εκδόσεις Μπουκουμάνη, 2005. – 124 σ.

- 63.Κυριακίδης Π. Το δημοτικό τραγούδι: Συναγωγή μελετών / Π. Κυριακίδης. – Αθήνα, 1990. – 320 σ.
- 64.Κωνσταντίνου Γ. Ακριτικά δημοτικά τραγούδια / Γ. Κωνσταντίνου. – Α' τόμος, Παρουσία, 1999. – 466 σ.
- 65.Λουκάτος Δ. Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα / Δ. Λουκάτος. – Εκδοτ. οίκος Ιωάννου Ν. Ζαχαροπούλου, 1957.– 692 σ.
- 66.Μέγας Γ. Ελληνικά παραμύθια Ι. Αθήνα: Εστία, 2008. 244 σ.
- 67.Μέγας Γ. Ελληνικά παραμύθια ΙΙ. Αθήνα: Εστία, 2011. 234 σ.
- 68.Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Κέντρο λεξικολογίας / Μπαμπινιώτης Γ. Ε.Π.Ε. – Αθήνα, 1998. – 2064 σ.
- 69.Νανουρίσματα [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gr.arkadia/culture/music/nanourismata.htm>
- 70.Πατρουνόβα Ο. Β. Σύντομο Ελληνο-Ρωσικό λεξικό ιδιωματικών εκφράσεων / Ο. Β. Πατρουνόβα. – Επταλόφος, 1995. – 366 σ.
- 71.Πολίτης Λ. Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας / Λ. Πολίτης. – Γ' έκδοση. – Αθήνα, 1999. – 863σ.
- 72.Πολίτης Ν. Εκλογαί από τα Τραγούδια του Ελληνικού Λαού /Ν. Πολίτου. – Αθήνα: Εκάτη, 2001. – 338 σ.
- 73.Τζάκης Δ. Το Κλέφτικο και το Ρεμπέτικο τραγούδι: εθνικοί Μύθοι και Λαογραφικές Αναζητήσεις / Δ. Τζάκης. – Πάτρα: ΕΑΠ, 2002. – 512 σ.
- 74.Τσούρας Ν. Α. Τα δημοτικά τραγούδια της Ηλείας. / Νίκος Α. Τσούρας. – Αθήνα : Βιβλιοπανόραμα, 2004. – 150 σ.
- 75.Fauriel C. Ελληνικά δημοτικά τραγούδια: Η έκδοση του 1824-1825 / C. Fauriel. – Ηράκλειο, 2007. – 597 σ.
- 76.Saunier G. Ελληνικά δημοτικά τραγούδια. Συναγωγή μελετών (1968-2000). Αθήνα : Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, 2001. 589 σ.
- 77.Saunier G. Ελληνικά δημοτικά τραγούδια: Τα μοιρολόγια / G. Saunier. – Αθήνα, 1999. – 34 σ.

Ιστορικά – Ακριτικά – Κλεφτικά

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Τρία πουλάκια κάθονταν στου Διάκου το ταμπούρι
 το 'να τηράει τη Λειβαδιά και τ' άλλο το Ζητούνι,
 το τρίτο το καλύτερο μοιρολογάει και λέει.
 -Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα.
 Μην ο Καλύβας έρχεται, μην ο Λεβεντογιάννης;
 -Νουδ' ο Καλύβας έρχεται, νουδ' ο Λεβεντογιάννης.
 Ομέρ Βρυώνης πλάκωσε με **δεκαοχτώ** χιλιάδες.
 Ο Διάκος σαν τ' αγροίκησε πολύ του κακοφάνει.
 Ψηλή φωνή εσήκωσε, τον πρώτο του φωνάζει.
 -Τον ταϊφά μου σύναξε, μάσε τα παλικάρια,
 δώσ' τους μαπαρούτη περισσή και βόλια με τις χούφτες,
 γλήγορα και να πιάσουμε κάτω την Αλαμάνα,
 που 'ναι ταμπούρια δυνατά κι όμορφα μετερίζια.
 Παίρνουνε τ' αλαφρά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,
 στην Αλαμάνα φτάνουνε και πιάνουν τα ταμπούρια.
 -Καρδιά παιδιά μου, φώναξε, παιδιά, μη φοβηθείτε!
 Σταθείτε αντρεία σαν Έλληνες και σα Γραικοί σταθείτε!

2. ΕΝΑΣ ΑΪΤΟΣ ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ

Ένας αϊτός περήφανος, ένας αϊτός λεβέντης
 από την περηφάνεια του κι' από τη λεβεντιά του,
 δεν πάει τα κατώμερα να καλοξεχειμάση,
 μον' μένει απάνω 'ς τα βουνά, ψηλά 'ς τα κορφοβούνια.
 Κ' έρρηξε χιόνια 'ς τα βουνά και κρούσταλλα 'ς τους κάμπους,
 εμάργωσαν τα νύχια του κ' επέσαν τα φτερά του.
 Κι' αγνάντιο βγήκε κ' έκατσε, 'ς ένα ψηλό λιθάρι,
 και με τον ήλιο μάλωνε και με τον ήλιο λέει.
 «Ηλιε, για δε βαρείς κ' εδώ 'ς τούτη την αποσκιούρα,
 να λειώσουνε τα κρούσταλλα, να λειώσουνε τα χιόνια,
 να γίνη μια άνοιξη καλή, να γίνη καλοκαίρι,
 να ζεσταθούν τα νύχια μου, να γιάνουν τα φτερά μου,
 να ρθούνε τάλλα τα πουλιά και τάλλα μου ταδέρφια».

3. Η ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΗ ΛΥΓΕΡΗ, Η ΜΑΝΝΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Κάπου πόλεμος γίνεται 'ς Ανατολή και Δύση,
 και τό μαθε μια λυγερή και πάει να πολεμήση.
 Αντρίκια ντύθη κι' άλλαξε και πέρνει τάρματά της.
 Φίδια στρώνει το φάρο της κι' όχιαίς τον καλλιγώνει,
 και τους αστρίταις τους κακούς τους βάνει φτερνιστήρια,
 Φτερνιά δίνει του μαύρου της, πάει **σαράντα** μίλια,
 κι' άλλη ματαδευτέρωσε 'ς τον πόλεμον εμπήκε.
 'Σ τά μπα της στράταις έκανε, 'ς τά βγα της μονοπάτια,
 'ς τάλλο της στριφογύρισμα, έσπασε το λουρί της,
 φανήκαν τα χρυσόμηλα, τα λινοσκεπασμένα.

4. Η ΑΠΙΣΤΙΑ ΤΟΥ ΔΕΛΒΙΝΟΥ

Σύγγεφο μαύρο σκέπαζε το Σούλι και την Κιάφα,
ολημερίς εχιόνιζε, ολονυχτίς χιονίζει.
Απ' το Συστράνι πρόβαινε ένας λιγνός Λεβέντης
που από τα Γιάννενα πικρά, μαύρα μαντάτα φέρνει.
-Τα παλικάρια τα καλά τα χάνουν οι συντρόφοι!
Ακούστε Φώτου τα παιδιά, του Δράκου παλικάρια,
το Δέλβινο το άπιστο πρόδωσε τα παιδιά σας.
Τ' Αλή πασά του τα φερε, τα έξ' αράδα αράδα.
Κι αυτός τα **τέσσερά** 'σφαξε, δυονών ζωή χαρίζει,
του Δήμου Δράκου τον υιό, κι εν' αδερφό του Φώτου.
Κι εκείνοι καθώς τ' άκουσαν, βαριά τους κακοφάνει.
-Δέσποτα και Πρωτόπαπα, βάλε το πετραχήλι,
να ψάλεις τα μνημόσυνα των έξ' παλικαριών μας!
Τα δυο, καθώς τα **τέσσαρα** σφαμμένα τα μετρούμε,
ούτε κι ο τύραννος ζωή των Σουλιωτών χαρίζει,
ούτε Σουλιώτης, ζωντανός στα χέρια του λογιέται!

5. Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΗ

Ως έτρωγα κι' ως έπινα σε μαρμαρένια τάβλα,
ο μαύρος μου χλιμίντρισε και το σπαθί μου ερράη,
κι' εμένα ο νους μου τό βαλε, παντρεύουν την καλή μου,
με κάποιον άλλον τη βλογούν κι' εκείνη δεν τον θέλει,
παντρευαρραβωνιάζουν την κι' εμένα μ' αστοχούνε.
Περνώ και πάω 'ς τους μαύρους μου, τους **εβδομηνταπέντε**.
"Μαύροι μου ακριβοτάγιστοι και μοσκαναθρεμμένοι,
ποιος ειν' αφύς και γλήγορος, να τον καβαλικέψω,
ν' αστράψη 'ς την ανατολή και να βρεθί 'ς τη δύση;"
Οι μαύροι μου όσοι τάκουσαν ούλοι βουβοί απομείναν,
κι' όσαις φοράδες τάκουσαν έρρηξαν τα πουλάρια,
κι' ένας γρίβας παλιόγριβας, **σαρανταπληγιασμένος**,
κείνος απολογήθηκε, γυρίζει και μου λέει.
"Εγώ είμαι αφύς και γλήγορος να πάγω όθε κι' αν είναι.
Οπού είναι γάμος και χαρά πάνε τα νια μουλάρια,
οπού είναι πόλεμος φρικτός παίρνουν εμέ το γέρο.
Εγώ είμαι γέρος κι' άχαρος, ταξίδια δε μου πρέπουν,
μα για χατίρι της κυράς να μακροταξιδέψω,
οπού μ' ακριβοτάγιζε 'ς το γύρο της ποδιάς της,
κι' οπού μ' ακριβοπότιζε 'ς τη χούφτα του χεριού της.
Μόν' δέσε το κεφάλι σου με **δυο** με **τρία** μαντήλια,
και σφίξε τη μεσούλα σου με **δυο** με **τρία** ζουνάρια,
να μη σε φάη η βουή και ντραλιστής και πέσης.
Και μη σε πάρη κουρτεσιά και βάλης φτερνιστήρι,
και θυμηθώ τη νιότη μου και κάμω σαν πουλάρι,
και σπείρω τα μυαλούδια σου 'ς **εννιά** μοδιώ χωράφι."

6. ΛΑΜΠΟΥΝ ΤΑ ΧΙΟΝΙΑ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ (ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ)

Λάμπουν τα χιόνια στα βουνά κι ο ήλιος στα λαγκάδια,
λάμπουν και τ' αλαφρά σπαθιά των Κολοκοτρωναίων,
που 'χουν τ' ασήμια τα πολλά, τις ασημένιες πάλες,
τις **πέντε** αράδες τα κουμπιά, **τις έξι** τα τσαπράζια,
οπού δεν καταδέχονται τη γη να την πατήσουν.

Καβάλα τρώνε το ψωμί, καβάλα πολεμάνε,
καβάλα πάν' στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε,
καβάλα παίρν' αντίδερο απ' του παπά το χέρι.
Φλουριά ρίχνουν στην Παναγιά, φλουριά ρίχνουν στους άγιους,
και στον αφέντη το Χριστό τις ασημένιες πάλες.
"Χριστέ μας, 'βλόγα τα σπαθιά, 'βλόγα μας και τα χέρια".
Κι ό Θεοδωράκης μίλησε, κι ο Θεοδωράκης λέει:
"Τούτ' οι χαρές που κάνουμε σε λύπη θα μας βγάλουν.
Απόψ' είδα στον ύπνο μου, στην υπνοφαντασιά μου,
θολό ποτάμι πέρναγα και πέρα δεν εβγήκα.
Ελάτε να σκορπίσουμε, μπουλούκια να γενούμε.
Σύρε, Γιώργο μ', στον τόπο σου, Νικήτα, στο Λοντάρι,
εγώ πάω στην Καρύταινα, πάω στους εδικούς μου,
ν' αφήσω τη διαθήκη μου και τις παραγγελιές μου,
'τι θα περάσω θάλασσα, στη Ζάκυνθο θα πάω".

7. ΜΑΥΡΗ ΖΩΗ ΠΟΥ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΜΑΥΡΟΙ ΚΛΕΦΤΑΙΣ

Παιδιά, σαν θέτε λεβεντιά και κλέφταις να γενήτε,
νεμένα να ρωτήσετε να σας ομολογήσω
της κλεφτουριάς τα βάσανα και των κλεφτών τα ντέρτια.
Μαύρη ζωή που κάνουμε εμείς οι μαύροι κλέφταις!
Ποτέ μας δεν αλλάζουμε και δεν ασπροφορούμε,
ολημερίς 'ς τον πόλεμο, τη νύχτα караούλι.
Δώδεκα χρόνους έκαμα 'ς τους κλέφταις καπετάνιος.
Ζεστό ψωμί δεν έφαγα, δεν πλάγιασα σε στρώμα,
τον ύπνο δεν έχόρτασα, του ύπνου τη γλυκάδα,
το χέρι μου προσκέφαλο και το σπαθί μου στρώμα,
και το καριοφιλάκι μου σαν κόρη αγκαλιασμένο.

8. Ο ΓΕΡΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Γέρασα ο μαύρος γέρασα, δε μπορώ 'α περπατήσω,
δε μπορώ 'ά σύρω τάρματα, τα γέρημα τσαπράζια,
τους **πέντε** αράδες τα κουμπιά, τα φλωροκαπνισμένα.
Τουφέκι μου περήφανο, πιστόλια πέρα πέρα,
και συ σπαθί μου διμισκί με τη χρυσή τη χούφτα,
δεν πρέπεστε για κρέμασμα, κι' ουδέ για το παζάρι,
μόν πρέπεστε για λεβεντιά και για λιανή μεσούλα.

9. Ο ΓΙΑΝΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

Κάτου 'ς την άσπρη πέτρα και 'ς το κρυό νερό,
εκεί κείται ο Γιάννος τ' Ανδρονίκου ο γιος,
κομμένος και σφαμένος κι' ανεγνώριτος.
Το αίμα του σαν βρύση χύνονταν 'ς τη γης,
και γιατρεμό δεν είχε η βαθειά πληγή.
Τούρκοι τον παραστέκουν και Ρωμιοί τον κλαιν,
κι' απάρθена κοράσια τον μοιρολογούν.
"Γιάννο μ', δεν είχες μάννα, μάννα κι' αδερφή,
δεν είχες και γυναίκα, για να σ' έκλαιγεν;
-Θαρρώ πως είχα μάννα, μάννα κι' αδερφή,
κ' η δόλια μου η γυναίκα να την πόρχεται,
με **δυο** μαύρα λιθάρια στηθοδέρνοντας."
"Γιάννο μου, δεν σου το είπα, δε σ' αρμήνευα,

με χίλιους μην τα βάνης και μην πολεμάς;
-Σώπα, καλέ γυναίκα, και ντροπιάζεις με.
Εγώ είμαι ο ανδρειωμένος, τ' Ανδρόνικου ο γιος,
που τρέμει ο κόσμος όλος κι' όλα τα χωριά,
και τρέμουν **τρεις** πασάδες που πολέμαγα.
Δεν ήσαν μήτε **πέντε**, μήτε **δεκοχτώ**,
εφτά χιλιάδες ήσαν κ' εγώ αμοναχός,
κι' απ' τοις **εφτά χιλιάδες** ένας γλύτωσε,
που χε Λαγού πηλάλα, Δράκου δύναμη,
και της αγριολαφίνας τα πηδήματα.
'Σ τα νέφια νέφια πάει, 'ς τα νέφια περπατεί,
'ς τον ουρανό πετούσε, 'ς τ'άστρη εχάνονταν.
Μια σαϊττιά μου παίζει μέσα 'ς την καρδιά,
τη δύναμη μου κόβει κι' όλη την αντρεία."

10. Ο ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΜΟΣ ΤΣΗ ΚΡΗΤΗΣ

'Στα χίλια οχτακόσια εικοσιοχτώ, μιαν Τρίτη,
(αφουγκρασθήτε να σας πω ογιά τη μαύρη Κρήτη)
σύναξη κάνου οι βασιλείς και πάνε 'ς το Παρίσι,
να κάμουνε συνέλεψη τι να γενή η Κρήτη.
Μ' απής εσυναχτήκανε κι'άρχηξαν το κουσούλτο,
ούλοι εδιχονήσανε και παίρνει την ο Τούρκος.
Αθρώπους τότε επέσανε κ' εις τσοι Καλύβαις βγαίνει,
να συναχτούν οι Χριστιανοί, να δώση το χαμπέρι.
Και σαν εσυναχτήκασι, διαβάζει τη συθήκη,
κ' έγραφε πως εδώκανε του Μισιριού την Κρήτη.

11. ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΛΑΖΑΙΩΝ

Τρία πουλάκια κάθονται 'ς τον Έλυμπο 'ς τη ράχη,
τό να τηράει τα Γιάννινα, τάλλο την Κατερίνα,
το τρίτο το καλύτερο μοιριολογάει και λέει:
Τι είν' το κακό που πάθαμε οι μαύροι οι Λαζαίοι;
Μας χάλασε ο Βελή πασάς, μας έκαψε τα σπίτια,
μας πήρε τοις γυναίκες μας, μας πήρε τα παιδιά μας,
'ς τον Τούρναβο τοις πάησε, πεσκέσι του βεζίρη.
Μπροστά παγαίνει η Τόλιαινα, κι' οπίσω οι συννυφάδες,
κι' οπίσω οπίσω η Κώσταινα με το παιδί 'ς το χέρι,
σα μήλο, σα τριαντάφυλλο, σα νεραντζιά κομμένη.
Βγαίνουν κυράδες την τηρούν από τα παραθύρια.
«Ποιαις είν' αυταίς οπόρχουνται 'ς την Πόρτα, 'ς το Σαράϊ;
-Κυράδες τί λογιάζετε, κυράδες, τί τηράτε;
Εμείς είμεστε κλέφτισαις, γυναίκες των Λαζαίων.»
Βελή πασάς αγνάντευε, στέκει και τοις ρωτάει.
"Γυναίκες, που ειν' οι άντροι σας κ' οι καπιταναραίοι;
-Είναι ψηλά 'ς τον Έλυμπο, ψηλά 'ς τα κυπαρίσσια.
-Πάρτε ταις τρεις φλακώστε ταις, βάλτε ταις 'ς το μπουντρούμι,
την Κώσταινα την όμορφη φέρτε την 'ς το χαρέμι.
-Άφες μ', αφέντη μ', άφες με, **δυο** λόγια να σου κρίνω,
να γράψω μια πικρή γραφή 'ς τον καπετάνιο Κώστα.
"Εσύ, Κώστα μ', 'ς τον Έλυμπο, ψηλά 'ς τα κυπαρίσσια,
κ' η Κώσταινα 'ς τον Τούρναβο σε τούρκικο χαρέμι."

12. Σ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΞΑΣΤΕΡΙΑ, Σ' ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΗΛΙΟΣ

Σ όλον τον κόσμο ξαστεριά, σ' όλον τον κόσμο ήλιος
και 'ς τα καϊμένα Γιάννενα μαύρο, παχύ σκοτάδι,
τι φέτο εκάμαν τη βουλή **οχτώ** βασιλεία ανθρώποι
κ' εβάλανε τα σύνορα 'ς της Άρτας το ποτάμι
κι' αφήκανε τα Γιάννενα και πήρανε την Πούντα,
κι' αφήκανε τα Γιάννενα και πήρανε την Άρτα,
κι' αφήκανε το Μέτσοβο με τα χωριά του γύρα.

13. ΣΑΡΑΝΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ

Σαράντα παλικάρια από τη Λε-, από τη Λεβαδιά,
πάνε για να πατήσουνε την Τροπό-, μωρ' την Τροπολιτσία.
Στο δρόμο που πηγαίνανε, γέροντα, μωρ' γέροντα απαντούν,
Γεια σου, χαρά σου γέρο, καλώς τα τα, καλώς τα τα παιδιά.
Πού πάτε παλικάρια, πού πάτε ορέ, πού πάτε ορέ παιδιά,
Πάμε για να πατήσουμε την Τροπό-, μωρ' την Τροπολιτσία.
Έλα και συ ρε γέρο, να πάμε για, να πάμε για κλεψιά,
Δεν ημπορώ παιδιά μου, γιατί 'μαι γέ-, γιατί 'μαι γέροντας.
Περάστε από τη στάνη κι από τα πρό-, κι από τα πρόβατα,
και πάρτε τον υιό μου τον πιο μικρό-, τον πιο μικρότερο.
Που 'χει λαγού ποδάρια και πέρδικας, και πέρδικας φτερά,
και ξέρ' τα μονοπάτια απ' όλους πιο, απ' όλους πιο καλά.

14. ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ

Τρία μπαϊράκια φαίνονται ποκάτω από το Σούλι.
Το 'να ναι του Μουχτάρ πασά, τάλλο του Σελιχτάρη,
το **τρίτο** το καλύτερο είναι του Μιτσομπόνου.
Μια παπαδιά τ' αγνάντεψε ναπό ψήλη ραχούλα.
"Πού στε του Λάμπρου τα παιδιά, πού 'στε νοι Μποτσαραίοι;
Αρβανιτιά μας πλάκωσε, θέλει να μας σκλαβώση.
- Ας έρτουν οι παλιότουρκοι, τίποτε δε μας κάνουν
Ας έρτουν πόλεμο να ιδούν και Σουλιωτών τουφέκια,
να μάθουν Λάμπρου το σπαθί, Μπότσαρη το τουφέκι,
τ' άρματα των Σουλιώτισσων, της ξακουσμένης Χάιδως".
Κι' ο Κουτσονίκας φώναξεν από το μετερίζι,
"Παιδιά, σταθήτε στέρεα, σταθήτε αντροειωμένα,
γιατ' έρχεται ο Μουχτάρ πασάς με δώδεκα χιλιάδες".

15. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ο Θιος, σημαίνει η γης, σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κ' η αγιά Σοφιά, το μέγα μοναστήρι,
με **τετρακόσια** σήμαντρα κ' εξηνταδυό καμπάναις,
κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης,
κι' απ' την πολλή την ψαλμουδιά εσειόντανε οι κολόνναις.
Να μπόυνε 'ς το χερουβικό και νά βγη ο βασιλέας,
φωνή τους ήρθε εξ ουρανού κι' άπ' αρχαγγέλου στόμα.
"Πάψετε το χερουβικό κι' ας χαμηλώσουν τ' άγια,
παπάδες πάρτε τα γιερά, και σεις κεριά σβηστήτε,
γιατί είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψη.
Μόν στείλτε λόγο 'ς τη Φραγκιά, νάρτουνε τρία καράβια,
το 'να να πάρη το σταυρό και τάλλο το βαγγέλιο,

το **τρίτο**, το καλύτερο, την άγια τράπεζα μας,
μη μας την πάρουν τα σκυλιά και μας την μαγαρίσουν".
Η Δέσποινα ταράχτηκε, κ' εδάκρυσαν οι εικόνες.
"Σώπασε, κυρά Δέσποινα, και μη πολυδακρύζεις,
πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά σας είναι

16. ΤΗΣ ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗΣ

Τ' ακούσατε τι γίνηκε 'ς τα Γιάννενα, τη λίμνη,
που πνίξανε τοις **δεκαφτά** με την κυρά Φροσύνη;
Αχ, Φροσύνη παινεμένη,
τι κακό παθες, καϊμένη!
Άλλη καμιά δεν τό βαλε το λιαχουρί φουστάνι,
πρώτ' η Φροσύνη το βαλε και βγήκε 'ς το σιργιάνι
Αχ, Φροσύνη παινεμένη,
και 'ς τον κόσμο ξακουσμένη!
Δε σ' τό 'λεγα, Φροσύνη μου, κρύψε το δαχτυλίδι,
γιατί αν το μάθη ο Αλήπασας θε να σε φάη το φίδι;
Αχ, Φροσύνη μου καϊμένη,
τι πολύ κακό θα γένη!
Αν είστε Τούρκοι αφήστε με, **χίλια** φλωριά σας δίνω,
σύρτε με 'ς το Μουχτάρπασα, δυο λόγια να του κρίνω"
Αχ, Φροσύνη μου καϊμένη,
τι κακό πολύ θα γένη!
«Πασά μου, πού είσαι, πρόβαλε, τρέξε να με γλυτώσης,
μέρωσε τον Αλή πασά, και δώσε ό τι να δώσης».
Αχ, Φροσύνη πέρδικά μου,
τι κακό 'παθες, κυρά μου!
Εις το Βεζίρη τα φλωριά, τα δάκρυα δεν περνάνε,
και σένα μ' άλλαις **δεκαφτά** τα ψάρια θα σας φάνε.
Αχ, Φροσύνη πέρδικα μου,
μόκαψες τα σωθικά μου!
Νά ταν οι πέτραις ζάχαρη, να ρήχνανε 'ς τη λίμνη,
για να γλυκάνη το νερό για την κυρά Φροσύνη.
Αχ, Φροσύνη παινεμένη,
μέσ 'ς τη λίμνη ξαπλωμένη!
Φύσα, βοριά, φύσα, θρακιά, για ν' αγρίεψη η λίμνη,
να βγάλη ταις αρχόντισσαις και την κυρά Φροσύνη.
Αχ, Φροσύνη παινεμένη,
μεσ 'ς τη λίμνη ξαπλωμένη!
Φροσύν', σε κλαίει το σπίτι σου, σε κλαίνε τα παιδιά σου
σε κλαίν όλα τα Γιάννενα, κλαίνε την ομορφιά σου.
Αχ, Φροσύνη πέρδικα μου,
μόκαψες τα σωθικά μου!

17. ΤΗΣ ΛΕΝΩΣ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Όλαις οι καπετάνισσαις από το Κακοσούλι
όλαις την Άρτα πέρασαν, 'ς τα Γιάννινα τοις πάνε,
σκλαβώθηκαν οι αρφαναίς, σκλαβώθηκαν οι μαύραις,
κ' η Λένω δεν επέρασε, δεν την επήραν σκλάβα.
Μόν πήρε δίπλα τα βουνά, δίπλα τα κορφοβούνια,
σέρνει τουφέκι σισανέ κ' εγγλέζικα κουμπούρια,
έχει και 'ς τη μεσούλα της σπαθί μαλαματένιο.

Πέντε Τούρκοι την κυνηγούν, **πέντε** τζοχανταραίοι.
Τούρκοι, για μην παιδεύεστε, μην έρχεστε σιμά μου,
σέρνω φουσέκια 'ς την ποδιά και βόλια 'ς τοις μπαλάσκαις
-Κόρη, για ρηξε τάρματα, γλύτωσε τη ζωή σου.
-Τι λέτε, μωρ' παλιότουρκοι και σεις παλιοζαγάρια;
Εγώ είμαι η Λένω Μπότσαρη, η αδελφή του Γιάννη,
και ζωντανή δεν πιάνουμαι εις των Τουρκών τα χέρια".

18. ΤΗΣ ΛΙΑΚΑΙΝΑΣ

Πως λάμπει ο ήλιος 'ς τα βουνά, 'ς τους κάμπους το φεγγάρι
έτσι έλαμπε κ' η Λιάκαινα 'ς τα τούρκικα τα χέρια.
Πέντε Αρβανίταις την κρατούν και δέκα την ξετάζουν,
Κ' **ένα** μικρό μπεόπουλο κρυφά την κουβεντιάζει.
"Λιάκαινα, δεν παντρεύεσαι, δεν παίρνεις Τούρκον άντρα,
να σ' αρματώση 'ς το φλωρί, μεσ' 'ς το μαργαριτάρι;
-Κάλλιο να ιδώ το αίμα μου τη γης να κοκκινήση,
παρά να ιδώ τα μάτια μου Τούρκος να τα φιλήση,"
Κι' ο Λιάκος την αγνάντεψε ναπό ψηλή ραχούλα,
κοντοκρατεί το μαύρο του, στέκει και τον ξετάζει,
"Δύνεσαι, μαύρε μ', δύνεσαι να βγάλης την κυρά σου;
-Δύνομαι, αφέντη μ', δύνομαι να βγάλω την κυρά μου,
Να μ' αυγατίσης την ταή σαρανταπέντε χούφταις,
να μ' αυγατίσης το κρασί σαρανταπέντε κούπαις,
να δέσης το κεφάλι σου με **δεκοχτώ** μαντήλια,
να δέσης τη μεσούλα σου μαζί με τη δική μου."
Βιτσιά δίνει τ' αλόγου του, 'ς τη μέση γιουρουστάει,
και πάησε και την άδραξε, 'ς το σπίτι του την πάει.

19. ΤΗΣ ΛΙΟΓΕΝΝΗΤΗΣ

Ο Κωσταντής ο ομορφονιός, ο μικροκωσταντίνος
μια μέρα. θέλησε να βγη να λαγοκυνηγήση,
και διάβαινε καμαρωτός απ' την πλατειά τη ρούγα.
Εκεί είδε τη Λιογέννητη με **τετρακόσιαις** σκλάβαις.
Σε κρεμεζιά τριανταφυλλιά ήταν ακουμπισμένη,
κ' είχε τα φρύδια торνευτά, τα μάτια σα ζαφείρι,
και 'ς το μικρό το δάχτυλο είχε το δαχτυλίδι,
καλλιά λαμπε το δάχτυλο παρά το δαχτυλίδι.
Ωσάν την είδ' ο Κωσταντής, αφήνει το κυνήγι.
Κινάει να πάη 'ς το σπίτι του σα μήλο μαραμμένος.
Χωρίς θέρμη θερμάθηκε, χωρίς οριόν ερριάστη,
δίχως τον πονοκέφαλο έπεσε 'ς το κρεβάτι.
"Μάννα, ψυχή, μάννα, καρδιά, μάννα και το κεφάλι.
Μάννα, θολά είναι τα βουνά και θαμπερό το σπίτι.
-Γιε μου, καλά είναι τα βουνά και λαμπερό το σπίτι,
μα συ κορίτσι ναγαπάς κ' εκείνη δεν το ξέρει.
-Μάννα, την κόρη που είδα γω, άλλος να μη την πάρη.
Στείλε να κράξης άρχοντες και μητροπολιτάδες
να παν να κάμουν προξενειά, γυναίκα να την πάρω."
Στέλνει τρακόσιους άρχοντες και μητροπολιτάδες,
στέλνει τον άρχοντα Φωκά, στέλνει το Νικηφόρο,
στέλνει τον Πετροτράχηλο, που τρέμει η γης κι' ο κόσμος.

20. [ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ](#)

Τρία πουλιά απ' την Πρέβεζα διαβήκανε 'ς την Πάργα,
τό να κυττάει την ξενιτειά, τάλλο τον Άη Γιαννάκη,
το τρίτο το κατάμαυρο μοιριολογάει και λέει.
"Πάργα, Τουρκιά σε πλάκωσε, Τουρκιά σε τριγυρίζει.
Δεν έρχεται για πόλεμο, με προδοσιά σε παίρνει.
Βεζίρης δε σ' ενίκησε με τα πολλά τασκέρια.
Έφευγαν Τούρκοι σα λαγοί το Παργινό τουφέκι,
κ' οι Λιάπηδες δεν ήθελαν νά ρτουν να πολεμήσουν.
Είχες λεβένταις σα θεριά, γυναίκες αντρειωμένες,
πότρωγαν βόλια για ψωμί, μπαρούτι για προσφάγι.
Τάσπρα πουλήσαν το Χριστό, τάσπρα πουλούν και σένα."

21. [ΤΟ ΚΡΟΥΣΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΡΙΑΝΟΠΟΛΗΣ](#)

Ταηδόνια της Ανατολής και τα πουλιά της Δύσης
κλαίγουν αργά, κλαίγουν ταχιά, κλαίγουν το μεσημέρι,
κλαίγουν την Αντριάνοπολη την πολυκρουσεμένη,
οπού τήνε κρουσέψανε τοις **τρεις** γιορταίς του χρόνου,
του Χριστουγέννου για κηρί, και του Βαγιού για βάγια,
και της Λαμπρής την Κυριακή για το Χριστός ανέστη.

22. [ΤΟ ΠΑΛΕΜΑ ΤΟΥ ΤΣΑΜΑΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΙΟΥ ΤΟΥ](#)

Μέσ' 'ς τ' άη Γιωργιού τους πλάτανους γένονταν πανηγύρι,
το πανηγύρι ήταν πολύ, κ' ο τόπος ήταν λίγος,
δώδεκα δίπλαις ο χορός, κ' έξηνταδυό τραπέζια,
και **χίλια** ψένονται σφαχτά 'ς όλο το πανηγύρι.
Κ' οι γέροντες παρακαλούν, τάζουν 'ς τον άη Γιώργη,
ο Τσαμαδός να μην ερθή, χαλάει το πανηγύρι.
Ακόμα ο λόγος έστεκε κ' ο Τσαμαδός εφάνη,
που ροβολάει οχ το βουνό κατά το πανηγύρι.
Πατεί και σειέται το βουνό, κράζει κ' αχάν οι λόγγοι,
κ' εκράταγε 'ς τον ώμο του δέντρο ξεριζωμένο,
και απάνου 'ς τα κλωνάρια του θεριά είχε κρεμασμένα.
Ωρα καλή σας, γέροντες. -Καλό 'ς το παλληκάρι.
-Ποιος έχει αστήθι μάρμαρο και χέρια σιδερένια,
για να βγη να παλέψουμε 'ς το μαρμαρένιο αλώνι;"
Κανείς δεν αποκρίθηκε απ' τους πανηγυριώταις,
της χήρας γιος εφώναξε, της χήρας ο αντρειωμένος.
"Εγώ χω αστήθι μάρμαρο και χέρια σιδερένια,
για νά βγω να παλέψουμε 'ς το μαρμαρένιο αλώνι."

23. [ΤΟΥ ΒΑΡΛΑΜΗ](#)

Τρία πλάτανα, τα τρία αράδα αράδα,
κ' ένας πλάτανος παχύν ήσκιον οπόχει!
'Σ τα κλωνάρια του σπαθιά ναι κρεμασμένα,
και 'ς τη ρίζα του τουφέκια ακουμπισμένα,
κ' αποκάτω του ο Βαρλάμης ξαπλωμένος.

24. [ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΘΑΝΑΣΗ](#)

Τρία πουλάκια κάθονται ψηλά 'ς τη Βουνιχώρα,
το να τηράει τη Λιάκουρα, και τάλλο την Κωστάρτσα,
το τρίτο το καλύτερο ρωτάει τους διαβάταις:

"Διαβάταις πού διαβαίνετε, στρατιώταις πού περνάτε,
μην είδετε τς αρματωλούς και το Βλαχοθανάση,
που γέρασεν αρματωλός, 'ς τους κλέφταις καπετάνιος;
-Εμείς προψές τον είδαμε 'ς τον Έπαχτον απόξω,
δυο μέραις επολέμαγε με Τούρκους τρεις χιλιάδες."
"Ανδρούτσο, τί κλειστήκαμε, σα νά μαστε γυναίκες;"
Το γαταγάκι τραύηξε κ' ένα γιουρούσι κάνει.
Του πέφτουν βόλια σα βροχή, κανόνια σα χαλάζι.
Τρεις μπάλαις του ερρήξανε, πικραίς φαρμακωμέναις.
'Η μια τον πήρε 'ς το λαιμό η άλλη μέσ' 'ς το χέρι,
Κ' η τρίτη η φαρμακερή τον ήυρε 'ς το κεφάλι.
"Κόψτε μου το κεφάλι μου, νά χετε την ευχή μου!"
Κι' ο Ανδρούτσος βγάνει **μια** φωνή, πικρή, φαρμακωμένη:
"Παιδιά, τραυάτε, τα σπαθιά, κι' αφήτε το ντουφέκι,
να μη μας πάρη η Τουρκιά του Βλάχου το κεφάλι,
που γέρασεν αρματωλός, 'ς τους κλέφταις καπετάνιος."
Βλάχο, καλά καθόσουνε ψηλά 'ς τη Βουνιχώρα,
θυμήθηκες τα νιάτα σου, κ' επήρ' ο νους σ' αγέρα,
και τώρα το κεφάλι σου το πήρανε οι Τούρκοι.
Το σεργιανάνε 'ς τα χωριά και παίρνουνε μπαξίσι,
'ς τα Σάλωνα οι μπέηδες χούφταις φλωριά κερνάνε.

25. ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΤΟΥ ΣΤΑΘΑ

Μαύρο καράβ' αρμένιζ 'ς τα μερη της Κασάντρας.
Μαύρα παννιά το σκέπαζαν και τουρανού σημαία.
Κι' ομπρός κορβέττα μ' άλικη σημαία του προβγαίνει.
"Μάινα, φωνάζει, τα παννιά, ρήξε τοις γάμπαις κάτω.
-Δεν τα μαϊνάρω τα παννιά κι' ουδέ τα ρήχνω κάτω.
Μη με θαρρείτε νιόνυφη, νύφη να προσκυνήσω;
Εγώ είμαι ο Γιάννης του Σταθά, γαμπρός του Μπουκουβάλα
Τράκο, λεβένταις, δώσετε, απίστους μη φοβάστε. "
Κ' οι Τούρκοι βόλτα έρρηξαν κ' εγύρισαν την πλώρη.
Πρώτος ο Γιάννης πέταξε με το σπαθί 'ς το χέρι.
'Σ τα μπούνια τρέχουν αίματα, το πέλαο κοκκινίζει,
κι' αλλά! αλλά οι άπιστοι κρίζοντας προσκυνούνε.

26. ΤΟΥ ΓΙΩΤΗ

Τρία πουλάκια κάθουνταν 'ς της Παναγιάς τον πύργο,
τα τρία αράδα νέκλαιαν, πικρά μοιριολογούσαν.
"Τι συλλογειέσαι, Γιώτη μου, τι βάνεις με το νου σου;
τόπος δεν είναι για κλεφτιά, κι' ουδέ γι' αρματωλίκι,
τι τα ντερβένια τούρκεψαν, τα πήραν οι Αρβανίταις.
-Κι' αν τα ντερβένια τούρκεψαν, κι' αρματωλοί δεν είναι,
ο Γιώτης είναι ζωντανός, τους Τούρκους δε φοβάται.
Παρακαλέστε το θεό και τους αγίους όλους,
να γιατρευτή το χέρι μου, να πιάσω το σπαθί μου,
να πάρω δίπλα τα βουνά, δίπλα τα κορφοβούνια,
να πιάσω αγάδες ζωντανούς και Τούρκους κι' Αρβανίταις,
να φέρουν τάσπρα 'ς την ποδιά και τα φλωριά 'ς τον κόρφο."

27. ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ

Όσα κάστρα κι' αν είδα και περπάτησα,
σαν της Ωριάς το κάστρο δεν ελόγιασα.
Κάστρο θεμελιωμένο, κάστρο ξακουστό,
σαράντα οργυαίς του ψήλου, **δώδεκα** πλατύ,
μολύβι σκεπασμένο, μαρμαροχυτό,
με πόρτες ατσαλένιαις κι' αργυρά κλειδιά,
και του γιαλιού η πόρτα στράφτει μάλαμα.
Τούρκος το τρογουρίζει χρόνους δώδεκα,
δεν μπορεί να το πάρη το ερημόκαστρο.
Κι' ένα σκυλί τουρκάκι, μιας 'Ρωμνιάς παιδί,
'ς τον Αμιρά του πάει και τον προσκυνάει.
"Αφέντη μ' Αμιρά μου και σουλτάνε μου,
αν πάρω γω το κάστρο τι είν' η ρόγα μου;
-**Χίλια** άσπρα την ημέρα κι' άλογο καλό,
και δυο σπαθιά ασημένια για τον πόλεμο.
-Ουδέ τάσπρα σου θέλω κι' ουδέ τα φλωριά,
ουδέ και τάλογό σου κι' ουδέ τα σπαθιά,
μόν' θέλω γώ τη κόρη, πού ναι 'ς τα γυαλιά.
-Ωσάν το κάστρο πάρης, χάρισμα κι' αυτή."

28. ΧΗΡΑΣ ΥΓΙΟΣ ΛΑΤΡΕΥΕΙ ΤΡΙΑ ΚΑΛΑ ΑΛΟΓΑ

Χήρας υγιός λατρεύει **τρία** καλά άλογα,
το Γρίβα και το Μαύρη και τον Πέπανο,
το Γρίβα για καβάλλα και για λεβεντιά,
τον Πέπανο για μάτια και ξανθά μαλλιά,
το Μαύρη για σεφέρι και για πόλεμο.
Μα πήγε 'ς το σεφέρι κ' ήρθεν αδειανό,
και ο Γρίβας το μαλώνει και ο Πέπανος.
"Βρε πού είναι, μωρέ Μαύρη, πού είναι ο αφέντης μας,
πού πήγες 'ς το σεφέρι κ' ήρθες αδειανός;
-Αφήστε να σας είπω τα τραγούδια μου
και το μεγάλο πόνο της καρδούλας μου.
Ωσάν επολεμούμε 'ς το ρημόκαστρο,
έκαμα να περάσω πο τον πόταμο,
κοπήκανε οι σέλλαις και οι σκαλωσιαίς,
και πήρε τον αφέντη κ' ήρθα ναδειανό."

29. ΤΟΥ ΧΡΟΝΗ

Πολλά τουφέκια αντιβογούν, μιλιόνια, καριοφίλια,
μήνα σε γάμο πέφτουνε, μήνα σε πανηγύρι,
κι' ουδέ σε γάμο πέφτουνε κι' ουδέ σε πανηγύρι,
Αλή Τσεκούρας χαίρεται και ρίχνει 'ς το σημάδι.
Πάγει κι' ο Χρόνης για να ιδή, σεργιάνι για να κάμη.
"Ωρα καλή, μπουλούκμπαση. -Καλό 'ς το Χρόνη οπού ρθε.
Πώς τά χεις, Χρόνη μ', τα παιδιά, τι κάνουν τα παιδιά σου;
- Σε προσκυνούν, μπουλούκμπαση, και σου φιλούν τα χέρια,
δώδεκα μέραις έλειπα, τι κάνουνε δεν ξέρω.
-Για άπλωσε, Χρόνη, 'ς τον τορβά, για λύσε το δισάκκι,
θα βρης δυο μήλα κόκκινα, δυο πατρινά λεμόνια."
Πάγει κι' ο Χρόνης και κυττάει μεσ' 'ς τον τορβά και βλέπει,
βλέπει το πρώτο του παιδί, το **πρώτο** παλληκάρι,

τηράζει κι' άλλη μια φορά, τάλλο παιδί του βλέπει.
Πέφτει στραβός με το σπαθί 'ς το τούρκικο τασκέρι,
βαρεί δεξιά, βαρεί ζερβιά, βαρεί μπροστά και πίσω,
κόβει Αρβανίταις **δώδεκα** και **δυο** μπουλουκμπασήδες.

30. ΕΓΩ ΠΕΡΝΑΩ ΚΙ' ΑΝΤΙΠΕΡΝΑΩ

Εγώ περνάω κι' αντιπερνάω 'ς της Μαρουδής τ' αλώνι,
οπού αλωνίζουν δώδεκα, κι' οπού συμπαίζουν **δέκα**,
κ' η Μάρω με τη μάννα της τριγύρω λαγανίζει.
Κ' η μάννα της της έλεγε, κ' η μάννα της της λέγει.
"Φεύγα, η Μαρώ, οχ τον κουρνιαχτό, φεύγα κι' από τον ήλιο.
-Μάννα, τον ήλιο ναγαπώ, τον κουρνιαχτό τον θέλω,
το γιο του πρωτολιχιστή άντρα θελάν τον πάρω.
-Ο γιος του πρωτολιχιστή πολλά προικιά γυρεύει.
-Σαν τα γυρεύη, δώστε τα, καλός ειν' κι' ας τα πάρη.
-Γυρεύει βόιδα του ζυγού, φοράδα της καβάλλας,
γυρεύει κι' ανεμόπαχνο να τρώη η φοράδα μέσα,
γυρεύει αμπέλια ατρύγητα, χωράφια με τα στάχνα.
-Σαν τα γυρεύη, δώστε τα, καλός ειν' κι' ας τα πάρη."

Νανουρίσματα

1. «Νάνι νάνι νάνι του
όσο νάρθει η μάνα του
απ' το γάμο απ' τη χαρά
να του φέρει **πέντε** αυγά
πέντε αυγά τηγανητά
και στο βούτυρο βραστά
πέντε μήλα κόκκινα
σαν τα **δύο** του μάγουλα»

2. *Κάμε Χριστέ και Παναγιά*

Κάμε Χριστέ και Παναγιά και θρέψε το παιδί μου,
να μεγαλώσει να θραφεί καλό παιδί να γίνει.
Τύχη χρυσή ας του δίνετε και φώτιση μεγάλη,
να μάθει γράμματα πολλά και φρόνιμο να γίνει,
για να κερδίζει χρήματα, παντού καλά να κάμει,
ένα και **είκοσι** σχολειά μ' αληθινούς δασκάλους,
να μάθουν γράμματα οι φτωχοί, άνθρωποι να γενούνε.

3. *Να μου το πάρεις, ύπνε μου*

Να μου το πάρεις, ύπνε μου,
Τρεις βίγλες θα του βάλω,
Τρεις βίγλες, **τρεις** βιγλάτορες
Κι οι τρεις αντριωμένοι.
Βάζω τον ήλιο στα βουνά,
Τον αϊτό στους κάμπους,
Τον κυρ βοριά το δροσερό
Ανάμεσα πελάγου.
Ο ήλιος εβασίλεψε,
Κι ο αϊτός αποκοιμήθει,

Κι ο κυρ βοριάς ο δροσερός
Στη μάνα του πηγαίνει:
«Γιε μου που 'σουν χτες,
που 'σουν προχθες,
που 'σουν την άλλη νύχτα;
Μήνα με τ' άστρα μάλωνες,
Μήνα με το φεγγάρι,
Μήνα με τον Αυγερινό,
που 'μαστε αγαπημένοι;»
«Μήτε με τ' άστρα μάλωνα,
μήτε με το φεγγάρι,
μήτε με τον Αυγερινό
που 'μαστε αγαπημένοι.
Χρυσό υγιόν εβίγλιζα
Στην αργυρή του κούνια».

4.Κοιμήσου αστρί

Κοιμήσου αστρί, κοιμήσου αυγή, κοιμήσου νιο φεγγάρι,
κοιμήσου, που να σε χαρεί ο νιος που θα σε πάρει.
Κοιμήσου, που παράγγειλα στην Πόλη τα χρυσά σου,
στη Βενετιά τα ρούχα σου και τα διαμαντικά σου.
Κοιμήσου, που σου ράβουνε το πάπλωμα στην Πόλη
και που σου το τελειώνουνε **σαράντα δυο** μαστόροι.
Στη μέση βάνουν τον αϊτό, στην άκρη το παγόνι,
νάني του ρήγα το παιδί, του βασιλιά τ' αγγόνι.
Κοιμήσου και παράγγειλα παπούτσια στον τσαγκάρη,
να σου τα κάνει κόκκινα με το μαργαριτάρι.
Κοιμήσου μες στην κούνια σου και στα παχιά πανιά σου,
κι η Παναγιά η Δέσποινα να είναι συντροφιά σου.

5.Να μου το πάρεις

Να μου το πάρεις, ύπνε μου, τρεις βίγλες θα σου βάλω,
τρεις βίγλες, **τρεις** βιγλάτορες κι οι **τρεις** αντρειωμένοι.
Βάζω τον ήλιο στα βουνά και τον αϊτό στους κάμπους,
τον κυρ Βοριά το δροσερόν ανάμεσα πελάγου.
Ο ήλιος εβασίλευσε κι ο αϊτός αποκοιμήθη
κι ο κυρ Βοριάς ο δροσερός στη μάνα του πηγαίνει:
«Γιε μου, και πού 'σουν χτες προχτές, πού 'σουν την άλλη νύχτα;
Μήνα με τ' άστρα μάλωνες, μήνα με το φεγγάρι;
Μήνα με τον αυγερινό, που 'μαστε αγαπημένοι;»
«Μήτε με τ' άστρα μάλωνα μήτε με το φεγγάρι
μήτε με τον αυγερινό, οπού 'στε αγαπημένοι.
Χρυσόν υγιόν εβίγλιζα στην αργυρή του κούνια».

Μοιρολόγια

1. Η ΛΥΓΓΕΡΗ ΣΤΟΝ ΑΔΗ

Καλά τό χουνε τα βουνά, καλόμοιρ' ειν' οι κάμποι,
που Χάρο δεν παντέχουνε, Χάρο δεν καρτερούνε,
το καλοκαίρι πρόβατα και το χειμώνα χιόνια.
Τρεις αντρειωμένοι βούλονται να βγουν από τον Άδη.
Ο ένας να βγη την άνοιξη, κι' ο άλλος το καλοκαίρι,

κι' ο **τρίτος** το χινόπωρο, οπού είναι τα σταφύλια.
Μια κόρη τους παρακαλεί, τα χέρια σταυρωμένα.
Γΐα πάρτε με, λεβέντες μου, για τον Απάνου κόσμου.
-Δεν μπορούμε, λυγερή, δεν μπορούμε, κόρη.
Βροντομαχούν τα ρούχα σου κι' αστράφτουν τα μαλλιά σου,
χτυπάει το φελλοκάλιγο και μας ακούει ό Χάρος.
-Μα γω τα ρούχα βγάνω τα και δένω τα μαλλιά μου,
κι' αυτό το φελλοκάλιγο μέσ' 'ς τη φωτιά το ρηχνω.
Πάρτε με, αντρειωμένοι μου, να βγω 'ς τον Πάνω κόσμο,
να πάω να ιδώ τη μάννα μου ως χλίβεται για μένα.
-Κόρη μου, εσένα η μάννα σου 'ς τη ρούγα κουβεντιάζει.
-Να ιδώ και τον πατέρα μου πως χλίβεται για μένα.
-Κόρη μου, κι' ο πατέρας σου 'ς το καπελειό ειν' και πίνει.
-Να πάω να ιδώ ταδέρφια μου πως χλίβονται για μένα.
-Κόρη μου, εσέν' ταδέρφια σου ριχτούνε το λιθάρι.
-Να ιδώ και τα ξαδέρφια μου πως χλίβονται για μένα.
-Κόρη μου, τα ξαδέρφια σου μέσ' 'ς το χορό χορεύουν."

2. ΕΙΣ ΑΓΟΥΡΟΝ

Δε σόπρεπε, δε σόμοιαζε 'ς τη γη κρεβατοστρώση,
μόν' σόπρεπε, μόν' σόμοιαζε 'ς του Μάη το περιβόλι,
ανάμεσα σε **δυο** μηλιάς, σε τρεις νεραντζοπούλαις,
να πέφτουν τ' άνθ' απάνου σου, τα μήλα 'ς την ποδιά σου,
τα κρεμεζογαρούφαλα τριγύρω 'ς το λαιμό σου.

Μοιρολόγια του Κάτω Κόσμου και του Χάρου

Τώρα 'ς τον αποχωρισμό **τρεις** ποταμούς διαβαίνω,
ο ένας χωρίζει αντρόγενα, κι' ο άλλος χωρίζει αδέρφια,
κι' ο τρίτος ο φαρμακερός τη μάνν' απ' τα παιδιά της.

3. ΟΤΑΝ ΞΕΨΥΧΗΣΗ

Τώρα, ουρανέ μου, βρόντησε, τώρα, ουρανέ μου, βρέξε,
ρήξε 'ς τους κάμπους τη βροχή και 'ς τα βουνά το χιόνι,
'ς του πικραμένου την αυλή τρία γυαλιά φαρμάκι.
Τό να να πίνη την αυγή τ' άλλο το μεσημέρι,
το **τρίτο** το πικρότερο 'ς το δείπνο, όταν δειπνάη.

4. ΟΤΑΝ ΣΗΚΩΝΟΥΝ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ

Αϊτός ξεβγαίνει από τη γη, καϊμένα εϊν' τα φτερά του,
κι' άλλος αϊτός τον ρώταγε, κι' άλλος αϊτός του λέγει.
"Για πες μας, πες μας, σταυραϊτέ, τι κάνουν οι δικοί μας;
-Είδες εμέ το σταυραϊτό πως είναι τα φτερά μου;
Έτσι ειν' της μάννας τα παιδιά, των αδερφιών ταδέρφια,
έτσι εϊν' των κακορίζικων τα πρώτα τους αιταίρια,
τα **πρώτα** τους και τα καλά, τα πολυαγαπημένα."

5. ΤΗΣ ΛΥΓΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Ποιος έχει πέτρινη καρδιά, θέλω να μη ράϊση,
να ειπώ τραγούδι χλιβερό και παραπονεμένο,
μηδ' από χήραις τ' άκουσα, μηδ' από παντρεμέναις,
του Χάρου η μάννα τό λεγε, τό σουρνε μοιρολόγι.

"Πόχουν παιδιά, ας τα κρύψουνε, κι' αδέρφια, ας τα φυλάξουν,
γυναίκες των καλών αντρώ, να κρύψουνε τους άντρες,
γιατί έχω γιο κυνηγητή, γιατί έχω γιο κουρσάρο.
Ούλο τοις νύχταις περπατεί και τοις αυγαίς κουρσεύει,
κι' οπόβρη **τρεις** παίρνει τους **δυο**, κι' οπόβρη δυο τον **ένα**,
κι' οπόβρη κ' ένα μοναχό, κείνον τον ξεκληρίζει."
Μα να τον και κατέβαινε 'ς τους κάμπους καβελλάρης.
Μαύρος ήταν, μαύρα φορεί, μαύρο και τάλογό του,
σέρνει στελέττα δίκωπα, σπαθιά ξεγυμνωμένα,
στελέττα τα χει για καρδιαίς, σπαθιά για τα κεφάλια.

Του γάμου

1. ΕΓΩ ΠΕΡΝΑΩ ΚΙ' ΑΝΤΙΠΕΡΝΑΩ

Εγώ περνάω κι' αντιπερνάω 'ς της Μαρουδής τ' αλώνι,
οπού αλωνίζουν **δώδεκα**, κι' οπού συμπαίζουν **δέκα**,
κ' η Μάρω με τη μάννα της τριγύρω λαγανίζει.
Κ' η μάννα της της έλεγε, κ' η μάννα της της λέγει.
"Φεύγα, η Μαρώ, σχ τον κουρνιαχτό, φεύγα κι' από τον ήλιο.
-Μάννα, τον ήλιο ναγαπώ, τον κουρνιαχτό τον θέλω,
το γιο του πρωτολιχνιστή άντρα θελάν τον πάρω.
-Ο γιος του πρωτολιχνιστή πολλά προικιά γυρεύει.
-Σαν τα γυρεύη, δώστε τα, καλός ειν' κι' ας τα πάρη.
-Γυρεύει βόιδα του ζυγού, φοράδα της καβάλλας,
γυρεύει κι' ανεμόπαχνο να τρώη η φοράδα μέσα,
γυρεύει αμπέλια ατρύγητα, χωράφια με τα στάχνα.
-Σαν τα γυρεύη, δώστε τα, καλός ειν' κι' ας τα πάρη."

2. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩ ΘΡΑΝΙΩ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΙΝ (ΤΗΣ ΝΥΜΦΗΣ)

Εις το σκαμνί που κάθισες, ξέρα ήταν τα ξύλα,
κι από την ομορφάδα σου ανθούν και βγαίνουν φύλλα.
Όταν σ' εγγενά η μάνα σου, είχαν τ' αλάφια σκόλη,
και σώδωκαν την ομορφιά οι **δώδεκ'** αποστόλοι.
Απ' όλα τ' άστρια τ' ουρανού ένα είν' οπού σου μοιάζει
ένα που βγαίνει την αυγή όταν γλυκοχαράζει.
Άγγελιοι από τους ουρανούς με προσταγή Κυρίου
κατέβηκαν και 'σώδωκαν την λάμψη του ηλίου.
Έχεις μαλλιά τ' Αβεσαλώμ, του Ιωσήφ τα κάλλη,
καλότυχος, καλόμοιρος, ο νιος που θα σε πάρει.
Χαρά 'ς τη μάνα του γαμπρού, την πεθερά της νύφης,
Οπώκαμε τέτοιο γιο ζευγάρι τέτοιας νύφης.
Ποιος ήταν ο προξενητής που να είχε φάει κανέλα,
π' αντάμωσε τέτοιο αιτό με τέτοια περιστέρα!

3. ΕΝ ΤΗ ΣΤΕΨΕΙ (Σ' τούτης τς εκκλησιάς το άγιο δήμα)

Σ' τούτης τς εκκλησιά το άγιο δήμα
στέκουν **δυο** βεργιά περδικλωμένα,
'ς την κορφήν ελιά, 'ς τον πάτο δάφνη,
'ς τα ξοκλώναρα μαργαριτάρι·
στέκετ' ο παπάς να τα βλογήσει
κι ο παράνυφος να στεφανώσει.

5. ΜΑΥΡΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΟΤΗΡΙ

Μαύρα μά... μωρή κοντούλω, μαύρα μάτια στο ποτήρι
μαύρα μάτια στο ποτήρι, γαλανά στο παραθύρι.
Δώσ' μου τα ...μωρή κοντούλω – δώσ' μου τα να τ' αγοράσω
δώσ' μου τα να τ' αγοράσω κι ό,τι έχω ας τα χάσω.
- Δεν πουλιού...καλέ λεβέντη, δεν πουλιούνται αυτά με γρόσια
δεν πουλούνται αυτά με γρόσια, με **εκατό** και με **διακόσια**.
Θα τα δω...καλέ λεβέντη, θα τα δώσω στον καλό μου
θα τα δώσω στον καλό μου και στον αγαπητικό μου.

6. Ο ΓΕΡΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ

Βρε, μας εγύρισε ο γιος,
που δεν ερχόντανε πιο νιος,
μόν' ήρθε με ψαρά μαλλιά,
γυρεύει και γυναίκα νια.
Βάζει μπούντρα και κολόνια,
μα δε κρύβονται τα χρόνια,
μπογιατίζει το μουστάκι,
κάνει το παλικαράκι.
Ό,τι θέλετε να πείτε,
τίποτα δε θα μου βρείτε,
'μένα το πουγκί μου κάνει,
για **σαράντα** Αμερικάνοι.
Κι αν θα πας στο πασπυθάρι,
κάποιος άλλος θα την πάρει,
κάποιος άλλος θα την πάρει,
γέρος εξηνταπεντάρης.
Με δολάρια και λίρες,
τη μικρούλα μας την πήρε,
βράσε τα δολαριά σου,
για να βάψεις τα μαλλιά σου.

7. ΟΤΑΝ ΠΑΝ ΝΑ ΠΑΡΟΥΝ ΤΗ ΝΥΦΗ

Αυτό ταστέρι το λαμπρό, που πάει κοντά 'ς την Πούλια,
αυτό μου φέγγει κ' έρχομαι, κόρη μ', 'ς τον οβορό σου.
Χτυπά τη θύρα δυο φοραίς, το παραθύρι πέντε.
"Σήκω ν' αλλάξης, κόρη μου, να βάλης τάρματά σου,
γιατ' ήρθαν να σε πάρουνε πεζούρα καί καβάλλα.
Χίλιοι έρχονται καβαλλαριά, κι' άλλοι **χίλιοι** πεζούρα,
ξηντα μουλάρια κουβαλούν σιτάρι για το γάμο."

8. ΠΕΖΕ, ΝΥΦΗ,

- Πέζε, νύφη. – Δε πεζέωω, θέλω τάμα να πεζέψω.
Τάμα απ' το πεθερό μου, τάμα απ' τη πεθερά μου.
- Πέζε, νύφη...
τάμα από τ' αντραδέρφια, τάμα κι από τη μανίτσα.
Τάμα και απ' τη μανίτσα, θελομε μια σαρμανίτσα.
Πέζε, νύφη...
Κρατήστε τη να κατέβει, μες το σπίτι για να μπει.
Όποιος θα την κατεβάσει, μια εγγλέζικη θα σκάσει.
Κάλλια **πέντε** και στο χέρι, παρά **δέκα** και καρτερεί.

Κλασифікація грецьких народних пісень за регіонами:

1) Μακεδονία

Εσύ παλιογειτόνισσα

Εσύ παλιογειτόνισσα,
καινούργια φιλενάδα
Μάσε –καλέ- μάσε τα περιστέρια σου
Μάσε τα περιστέρια σου
που ερχούνται στην αυλή μου
Και μου – καλέ- και μου χαλούν τ' ορίζει μου...
Και μου χαλούν τ' ορίζει μου
και μου σκορπούν το χώμα
Κι αυτό –καλέ- κι αυτό το χώμα χρειάζεται...
Κι αυτό το χώμα χρειάζεται,
να χτίσω μοναστήρι.
Να βα -καλέ- να βάλω χίλιες καλογριές...
Να βάλω χίλιες καλογριές,
διακόσους καλογέρους
και γω –καλέ- και γω να γίνω ηγούμενος...

Η Λαφίνα

Όλα τα λάφια που βοσκούν όλα δροσολογιούνται
Και μια λαφίνα ταπεινή δεν πάει μαζί με τ' άλλα
Μόνο στ' απόσκια περπατεί, τ' απόζερβα αγναντεύει
Κι όπου βρει γάργαρο νερό θολώνει το και πίνει
Κι ο ήλιος την ερώτησε κι ο ήλιος τη ρωτάει
Γιατί λαφίνα ταπεινή δεν πας κοντά με τ' άλλα
Μόνο στ' απόσκια περπατείς τα απόζερβα αγναντεύεις
Κι όπου βρεις γάργαρο νερό θολώνεις το και πίνεις
Ήλιε μου Σα με ρώτησες θα σου το μολογήσω
Δώδεκα χρόνους έκαμα μόνη χωρίς ελάφι
Δώδεκα χρόνους ήλιε μου στείρα χωρίς ελάφι
Κι από τους δώδεκα κι ομπρός εγέννησα λαφάκι.

2) Фρακία

Ανάμεσα σε δυο βουνά

Ανάμεσα βρε μαν αμάν ανάμεσα σε **δυό** βουνά
πέρδικα περδικούλα μ' κλίμα ήταν φυτρωμένο.
Κάνει σταφύλι βρε μάν αμάν κάνει σταφύλι κόκκινο
Πέρδικα περδικούλα κι του κρασί μουσχάτου.
Το πίνουν οι ά- βρε μάν αμάν το πίνουν οι άνδρες και μεθούν
πέρδικα μ' περδικούλα μ' γυναίκες και λογίζουν.
Κι όποια γυναί- βρε μαν αμάν κι όποια γυναίκα θα το πιεί
Πέρδικα περδικούλα καμιά παιδί δεν κάνει.
Ας τόπινι βρε μαν αμάν κι ας τόπινι κι η μάνα μου
Πέρδικα περδικούλα μ' κι μένα ας μη μι κάμει
Που μέκανε βρε μαν αμάν που μ' έκανε και μέδωσε
πέρδικα περδικούλα πολύ μακριά στα ξένα
Ξένοι πλένουν βρε μάν αμάν ξένοι πλένουν τα ρούχα μου
πέρδικα περδικούλα μ' ξένες τα σαπουνίζουν.

Τα πλένουν μια βρε μάν αμάν τα πλένουν μια τα πλένουν δυό
πέρδικα περδικούλα μ'στις τρεις τα ρίχνουν πίσου
Ξένι πάρι βρε μαν αμάν ξένε πάρε τα ρούχα σου
πέρδικα περδικούλα και πάντα στη μάνα σου.
Σαν είχα γω βρε μαν αμάν σαν είχα μάνα κι αδερφή
Πέρδικα περδικούλα μ'δεν τάφερνα σι σένα

Άναψε το φαναράκι

και κατέ-**τρία** λαλαλαρόμ
και κατέ-και κατέβα στο γιαλό
λύσε μας το παλαμάρι
πήρ' αέ-τρία λα-λα λα-ρόμ
πήρ' αέ-πήρ' αέρας να διαβώ.
-Σ' έλυσα το παλαμάρι
άντε ξέ-τρία λαλαλαρόμ
άντε ξέ-άντε, ξένε μ', στο καλό,
και στο μεταγυρισμό σου
ξαναπέ-ξαναπερνά από δω.
-Φύσηξε το αεράκι
φεύγ' ο ξ-τρία λα-λα-λα-ρόμ
φεύγ' ο ξένος μακριά.
Ο θεός να τον φυλάη
μεσ' τη μα-τρία λαλαλαρόμ
μεσ' τη μα- μεσ'- τη μαύρη τη νυχτιά.

3) **Мала Азія (Смирна)**

Άιντε κοιμήσου κόρη μου

Άιντε κοιμήσου κόρη μου
κι εγώ θα σου χαρίσω
την Αλεξάνδρεια ζάχαρη
και το Μισίρι ρύζι
και την Κωνσταντινούπολη
τρεις χρόνους να την 'ρίζεις

Από ξένο τόπο

Από ξένο τόπο κι απ' αλαργινό] 2x
ήρθε **ένα** κορίτσι, φως μου, δεκαοχτώ χρονώ
ήρθε ένα κορίτσι, φως μου, δεκαοχτώ χρονώ
Ούτε στην πόρτα βγαίνει, ούτε στο στενό] 2x
Ούτε στο παραθύρι, φως μου, **δυο** λόγια να τής πω] 2x
Έβγα κόρη του γιαλού, άστρο λαμπερό] 2x
χάρισέ μου την ελιά σου που 'χεις στο λαιμό] 2x

4) **Південно-східний регіон**

Άρχισε γλώσσα μ' - Δετός

Άρχισε γλώσσα μ' άρχισε τραγούδια ν' αραδιάζεις
και την καλή παρέα μας να την εδιασκεδάζεις
Άλφα είναι το **πρώτο** γράμμα, βιόλα μου και μαντζουράνα
Άρχισε γλώσσα μ' άρχισε και χείλη μου μελέτα
και εσύ καημένη μου καρδιά όσα κι αν ξέρεις πέτα

Άλφα θέλω ν'αρχινίσω, το χορό να νοστιμίσω
Ας τραγουδήσω κι ας χαρώ, ας παίξω κι ας γελάσω
τα νιάτα δεν πουλιένται πια να τα ξαναγοράσω
Τράβα λεβέντη το χορό κι εγώ για σένα τραγουδώ

Δώδεκα χρονών κορίτσι

Δώδεκα χρονών κορίτσι
χήρα, πάει στη μάνα της
τα στεφάνια στην ποδιά της
κι ήκλαιγε τον άντρα της.
"Σώπα, κόρη μου, μην κλαίεις,
σώπα μην πικραίνεσαι,
έμμορφη κι αρχόντισσα 'σαι
και ξαναπαντρεύεσαι"

5) **Κίπρ**

Κυπριακά Κάλαντα

Καλήν εσπέραν θα σας πω
τζιάν(κι αν) είναι ορισμός σας
Χριστού τη θεια γέννηση
να πω, να πω στ' αρκοντικόν σας.
Χριστός γεννιέται σήμερα
εν(στην) Βηθλεέμ την πόλη
οι ουρανοί αγάλλονται
μαζί, μαζί τζι' η φύσης όλη.
Γεννιέται μες το σπήλαιον
στη φάτνη των αλόγων
ο βασιλιάς των ούρανων
τζι ο πλά-τζι ο πλάστης ημών όλων.
Αντζιέλοι εις τον ουρανόν
ψάλλουν το εν υψίστοις
τζιαι να το φανερώνετε
των νυ- των νυκτοβάτων πίστης.
Που την Περσίαν έρκονται(έρχονται)
τρεις μάγοι με τα δώρα
τζι' έναν αστέριν λαμπερόν
τους ο-τους οδηγά στην χώραν.

Τ' Άη Γιωρκού

Δευτέρα ήτουν της Καθαράς που κάμνουν την νομάδαν
Μες το καράβιν έμπηκεν την πρώτην εβτομάδαν
Και **τρεις** ημέρες έκαμεν να ρέξει το Βερούτιν
Ψουμίν, νερόν εν εβρέθηκεν μεσά στην χώραν τούτην
Ψουμίν νερόν είχεν πολλύν κατω μακρά στο πλάτος
Κειμέσα εκατώκησεν ένας μέαλος δράκος
Και δεν τα' αφήνει το νερόν στην χώραν τους να πάει
Ταΐνιν του εκάμνασιν ποναν παιδίν να φάει
Να ξαπολύσει το νερό, στην χώραν για να πάει
Άλλοι είχαν **έξι** και **οκτώ** κι επέμπαν του τον έναν
Κι ήρτεν γυριν τ' αφέντη μας, τ' αφέντη βασιλέα

Είχεν μιαν κόρη μοναχήν κι είχεν να την παντρέψει
Θέλοντας και μη θέλοντας του δράκου να την πέσει

6) **Ιονίχνη οστровι**

Η απαρνημένη

Όρκο τση κάνω τση ξανθής κι όρκο τση μαυρομάτας
κι όρκο τση γαϊτανόφρυδης βραδιά να μη τση λείψω.
Και μια βραδιά τση έλειψα κι η κόρη απερπίστη.
Πήρε τα όρη σκούζοντας και τα βουνά ρωτώντας.
- Βουνά μου και λαγκάδια μου και χαμηλόκλαδά μου,
μην είδατε τον π' αγαπώ τον ψεύτη τση αγάπης,
που οντίς με φίλιε μου 'λεγε γλυκιά που 'ναι η αγάπη
και τώρα μ' απαράτησε σαν καλαμιά στον κάμπο.
Σπέρνουν, θερίζουν τον καρπό και η καλαμιά μόν' μνέσκει.
Βάνουν φωτιά στην καλαμιά μαυρολογάει ο κάμπος.
Έτσι και με η καρδούλα μου μαύρη και αραχνιασμένη.
Κάνω να τον καταραθώ πάλι πονεί η ψυχή μου.
Από ψηλά να γκρεμιστεί και χαμηλά να πέσει.
Σαν το γυαλί να ραγιστεί, σαν το κερι να λιώσει.
Χίλιοι καλά να τον κρατούν και εξήντα μαθητάδες
και **δεκαοχτώ** γραμματικοί να γράφουν τσι πληγές του.

Κάλαντα Κεφαλλονίτικα Πρωτοχρονιάς

Εκοίταξα στον ουρανό
και είδα **δυο** λαμπάδες
και με το καλωσόρισμα
καλές σας εορτάδες.
Τρα λα λα λα λα λα λα λα
Τρα λα λα λα λα λα λα λα.
Και πάλι ξανακοίταξα
και είδα **δυο** στεφάνια
και με το καληνύχτισμα
καλά σας Θεοφάνεια.

7) **Крит**

Γ' εις κυνηγός (Κρήτη)

Γ' εις κυνηγός ανάτειλε
οξ' από τσ' όξω χώρες
- χανιώτικές μου βιόλες-
σαράντα **δυό** σκουδιά 'σερνε
κι ούλα μανιακομένα
- τα ερημοκαυμένα -
τα εκατό ήσαν κουργελά
και τ' άλλα **δυό** ήσαν άσπρα
- γαρεφαλιά στη γλάστρα -
πάνω σε πλάκα ανέβηκεν
ο νιός να τα μετρήσει
και να τ' αποτσακίσει.
Μα ήταν η πλάκα από βροχή
κι ήτανε γλυτσιασμένη

- η ερημοκαϋμένη -
και παραπάτησεν ο νιός
κι ήπεσε μες τον τάφκο
- γαρέφαλό μου αφράτο -
Σαράντα μέρες έκαμε
ο νιός μέσα στον τάφκο
- α που να μη σε χάσω -
κι απάνω στσι σαράντα δυό
σέρνει το μοιρολόι
- φιλόλιγνό μου μπόι -
"παιδιά δεν είν' επά βοσκή
δεν είν' αγριμολόι
ψυχή μου ροστολόει
Να πάρουν τα σκυλάκια μου
να πά να τα ποτίσουν
- και να τ' αποτσακίσουν -
Να πάρουν το τουφέκι μου
πριχού σκουριάνει η πάστρα
- ξανθή και μαυρομάτα –

Εγώ κυρά μου υποχωρώ

Εγώ καιρά μου υποχωρώ
και στο Θεό σ' αφήνω
απού τονε λένε Δίκαιο
να Τον ειδώ και Κείνο.
Είδα στη στράτα το Θεό
και του πα γεια σου ξένε
και μου πε Εγώ είμαι ο Κύρης σου
γιε μου δυστυχισμένε.
Εσύ Χριστέ μου το 'βαλες
τρεις μέρες το στεφάνι
για σκέψου εμένα μια ζωή
ίντα πληγές μου κάνει.

8) Πελοπονнес – Каринтия – Аркадія

Εγώ κυρά μου υποχωρώ

Εγώ καιρά μου υποχωρώ
και στο Θεό σ' αφήνω
απού τονε λένε Δίκαιο
να Τον ειδώ και Κείνο.
Είδα στη στράτα το Θεό
και του πα γεια σου ξένε
και μου πε Εγώ είμαι ο Κύρης σου
γιε μου δυστυχισμένε.
Εσύ Χριστέ μου το 'βαλες
τρεις μέρες το στεφάνι
για σκέψου εμένα μια ζωή
ίντα πληγές μου κάνει.
Θεέ μου μια χάρη σου ζητώ
τα μάτια μου πριν κλείσω,
ευτυχισμένο θάνατο

στσι αγκάλες τση να ζήσω.
Ποτέ μη πει εις το Θεό
κανείς πως δεν πιστεύει
γιατί Εκείνον προσκαλεί
όταν θα κινδυνεύει.

Εκατό δυο αρχοντόπουλα

Εκατό δυο αρχοντόπουλα μια λυγερή αγαπούσαν
ενιούς-ενιούς τ' άλλου ετάσето η βεργολυγερή
μια νύχτα μια ημέρα τα εκατό και δυο
μα εκείνα παρακούσασι και ήρθαν ούλα αντάμα τα αρχοντόπουλα
και ήρθαν ούλα αντάμα τα εκατό και δυο.
Γεμίζουν οι στάβλοι άλογα τα παραθύρια σέλες των εκατό και δυο.
Των εκατό σκαμιά έδωκε και των ι-δυο καθέκλες η βεργολυγερή.

9) **Морська Греція**

Εμέν κ' εσέν που θα χωρίζ

Εμέν κ' εσέν που θα χωρίζ'
ακόμα κ' εγεννέθεν
και ους να θε εποίνα σε τεμόν
το ψυόπο μ' ετελέθεν.
Εφτά χρόν(ε)α κι θα κρούγω
σον πρόσωπό μ' νερόν(ιv)
και να μη σπογγίζω και χάνω
το φίλεμα τεσόν(ιv).
Πουλί μ' το ομμάτια σ' τ' έμορφα
μακρέα τα μαλλία σ'
και γομάτο εν ασήν σεβντάν
το τρανόν η καρδιά σ'.

Η μάναν εν Θεός

Λόγια κι θα ευρίουνταν τη μάνα να υμνούνε
όσοι μανάδες μοναχόν την μάνα εγρυκούνε
Η μάνα εν Θεός η μάνα Παναγία
Άμον τη μάνας την εγάπ κι ευρίεται άλλον μία
Η μάνα **πρωτού** να γεννά πονεί για το παιδίν'ατς
και ους να φέραι ση ζωή πολεμά με την ψην'ατς
Φαί σο νουνα'τς ξαί κι κρούει νε διζά νε νυστάζει
Αν το παιδίν'ατς κατ παθάν το αίμαν'ατς λιφτάζει
Τι παιδί το χαμόγελο εν η χαρά τη μάνας
Ρουζ απές σο παράδεισο όντας γομόν τα πάνα

10) **Материкова Греція**

Απρίλη, Απρίλη 'μ δροσερέ

Απρίλη, Απρίλη 'μ δροσερέ
Γιώργη μου και γραμματικέ
Μάη μου λελουδιασμένε
Γιώργη μου γραμματισμένε
Όλο τον κόσμο γιόμισες
μωρέ Γιωργούλα 'μ δυό φορές

γιέ 'μ λελούδια και καλούδια
γειά σου αγάπη μου καινούργια
Και μένα με περέπλεξες
μωρέ Γιωργούλα 'μ **δυο** βολές
βγες ενός λεβέντ' αγκάλη
Γιώργη μου και παληκάρι
Σ'ενός λεβέντη γερμενή
Γιώργη μου και γραμματιστή
γέμισέ μας δω την αγκάλη
Γιώργη μου και παληκάρι

Η μάχη της Αράχοβας

Απάνω στην Αράχοβα, ψηλά στον 'ϊ Γιώργη
πολλά ντουφέκια πέφτουνε και σαματάς μεγάλος.
Μήνε σε γάμους πέφτουνε, μήνε σε πανηγύρι,
πόλεμος γίνεται εκεί και σκοτωμός μεγάλος.
Ρωμαίγοι είν' που πολεμάν με τον Καραϊσκάκη
με Τούρκους πώχουν αρχηγό αυτόνε το Μουστάμπεη,
πώχει Αρβανίτες διαλεχτούς το ούλο **τρεις χιλιάδες**.

Фразеολογικήνι οδινηιιι ζ χιςλοβιμ κομπονητομ

1. (Σαν) σήμερα **οκτώ**.
2. (Στο) παρά **πέντε**
3. **Κάλλιο πέντε** και στο χέρι, παρά **δέκα** και καρτέρι.
4. Αν βρέξει ο Απρίλης **δυο** νερά κι ο Μάης άλλο **ένα**, χαρά σ' εκείνον το ζευγά που' χει πολλά σπαρμένα.
5. Αν δεν μαλώσουν **δυο** καιροί, δεν βρέχει.
6. Αξίζει **μια** γερόκοτα **σαράντα** πουλακίδες.
7. Από σήμερα **οκτώ**.
8. Αύγουστε καλέ μου μήνα, να 'σουν **δυο** φορές το χρόνο.
9. Γίνομαι **δυο** κομμάτια
10. Γίνομαι **χίλια** κομμάτια.
11. Γινόμαστε με κπ. από **δυο** χωριά (χωριάτες).
12. Γίνουμαι **δύο** κάτια
13. Γυναίκα που δε θέλει να ζυμώσει, **πέντε** μέρες κοσκινίζει.
14. Δεν μπορεί να μοιράσει **δυο** γαϊδουριών άχυρα.
15. **Δεύτερο** πράγμα
16. **Δύο** γελούν, κάτι ξέρου, **ένας** γελά, τρελός είναι
17. **Δυο** βήματα
18. **Δύο** γάιδαροι μαλώνανε σε ξένον αχερώνα
19. **Δυο δυο** πάνε οι Χιώτες / Πάνε **δυο δυο** σαν τους Χιώτες.
20. **Δύο** κακών προκειμένων το μη χείρον βέλτιστον
21. **Δύο** καρπούζια δε χωράνε σε **μία** μασχάλη.
22. **Δυο** λεπτά
23. **Δύο** μέτρα και **δύο** σταθμά.
24. **Δυο** πόρτες έχει η ζωή.
25. **Δυο τρεις** / κάνα **δυο τρεις**.
26. **Δωδεκάτη** ώρα
27. **Εκατό** τα **εκατό** / **εκατό** τοις **εκατό**.
28. **Ένα** κι **ένα** κάνουν **δυο** / **Δύο** και **δύο** κάνουν **τέσσερα**
29. **Ένα** λεπτό υπομονής μπορεί να σημαίνει **δέκα** χρόνια ειρήνης.
30. **Ένα** ψωριάρικο πρόβατο χαλάει όλο το κοπάδι.
31. **Ένας** καν κανένας.
32. **Ένας** κούκος δεν φέρνει την άνοιξη.
33. **Εννιά** έχει ο μήνας
34. Έσμιξε ο ανάλατος με την αναλατίνα, κι εκάμανε **δύο** παιδιά, ανάλατα κι εκείνα.
35. Η αλεπού **εκατό** χρονώ και τ' αλεπούδια **εκατόν δέκα**
36. Η γαϊδούρα **σαράντα** πουλάρια έκανε και το σαμάρι δεν της έλειψε.
37. Η γάτα όπως κι αν την πετάξεις, με τα **τέσσερα** θα πέσει.
38. Η γλυκειά γλώσσα βυζαίνει **δύο** βυζια ή το καλό ταρνί, από **δύο** μάνες βυζαίνει
39. Η ίδια η αλεπού δεν πέφτει **δύο** φορές στην ίδια παγίδα

40. Η νυκτερίδα κι ο λαγός και δαίμων και αγάπη τα **τέσσερα** δαιμόνια την νύκτα ου κοιμούνται.
41. Θα του βάλω τα **δυό** πόδια σ'ένα παπούτσι.
42. Κάθε **τρεις** και λίγο / κάθε **τρεις** και δύο.
43. Και με τα **χίλια** βάσανα, πάλι η ζωή γλυκιά 'ναι.
44. Και **μια** και **δυο** ξεκίνησε
45. Κάλλιο **ένα** χρόνο κόκορας παρά **σαράντα** κότα.
46. Κάλλιο **πρώτος** στο χωριό παρά **δεύτερος** στη χώρα (στην πόλη)
47. Κολιός και κολιός από **ένα** βαρέλι.
48. Κόλλα **πέντε**
49. Μακριά απ' τον κόλο μου, κι ας είναι **δέκα** μέτρα.
50. Με (τα) **χίλια** ζόρια
51. Μ'ένα σμπάρο, **δυο** τρυγώνια.
52. Μένω / αφήνω κπ. στους **πέντε** δρόμους
53. **Μια** του κλέφτη, **δυό** του κλέφτη, **τρεις** και την κακή του μέρα.
54. Μου πάει **πέντε πέντε**
55. Να 'ταν τα νιάτα **δυο** φορές τα γηρατειά καμιά.
56. Ο αριθμός **εκατό**
57. Ο λόγος εις την ώρα του **χίλια** φλουριά αξίζει, κι αν δεν τον πεις στην ώρα του, τίποτα δεν αξίζει.
58. Ο Μάρτης ο πεντάγωνμος **πέντε** φορές εχιόνισε και πάλι το μετάνιωσε και πάλι ξαναχιόνισε.
59. Ο Χάρος φίλους και εχθρούς σ' **ένα** τραπέζι σμίγει.
60. Ο ψεύτης κι ο κλέφτης τον **πρώτο** χρόνο χαίρονται.
61. Οκτώβρης και δεν έσπειρες, **οκτώ** σπυριά δεν κάνεις.
62. Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει, **δέκα** μέρες κοσκινίζει.
63. Όποιος πίνει βερεσέ, **δυο** φορές μεθάει.
64. Όποιος σπέρνει τον Οκτώβρη έχει **τρεις** σωρούς τ' αλώνι.
65. Όσο να σηκώσει το **ένα** πόδι του, παίρνει ο διάολος το άλλο.
66. Πάρε **πέντε**
67. **Πέντε** λεπτά.
68. **Προτού** σκάσουν τα αυγά, άρχισε να μετράει τα πουλιά.
69. **Πρώτη** βοήθεια του θεού, **δεύτερη** του γειτόνου.
70. Σ' τους **είκοσι** μυαλό, σ'τους **τριάντα** βιο και σ' τους **σαράντα** γυναίκα, ειδ' αλλιώς είτε μυαλό είτε βιος είτε γυναίκα.
71. Σαν **δυο** σταγόνες νερό.
72. **Σαράντα πέντε** Γιάννηδες ενός κοκκόρου γνώση.
73. **Σαράντα** τ' άλογο κι **εξήντα** το σαμάρι.
74. Σκορπίζω στους **πέντε** ανέμους
75. Στα **είκοσι** θα δουλέψεις, στα **τριάντα** θα κάμεις, στα **σαράντα** θα 'χεις. Δε δούλεψες, δεν έκαμες, δεν έχεις.
76. Στις **εννιά** του μακαρίτη, άλλος μπήκε μες στο σπίτι.
77. Στους **δυό τρίτος** δε χωρεί / δε χωράει **τρίτος**.
78. Τ' Αυγούστου και του Γεναριού τα **δυο** χρυσά φεγγάρια.
79. Τα μάτια σου **τέσσερα** / τα μάτια σου **δεκατέσσερα**.

80. Τα παθήματα των **πρώτων**, γεφύρι των **δεύτερων**.
81. Τα στερνά τιμούν τα **πρώτα**.
82. Τα **τρία** κακά της μοίρας του.
83. Τι κι αν σε δέρνουν **δεκατρείς**, αν δε σε δέρνει ο νους σου.
84. Το ξύλο έχει **δύο** άκρες
85. Τον ευλόγητε ο θεός με τα **δύο** του χέρια
86. Τον πέρασα γενές **δεκατέσσερις**
87. Του άγιου άναβε **ένα** κερι και του διαβόλου **δέκα**.
88. Του Μάρτη ο ήλιος βάφει και **πέντε** μήνες δεν ξεβάφει.
89. Του πήγε **τρεις** και μία.
90. **Τρεις** κ'η ζαβολιά
91. **Τρεις** κι ο κούκκος
92. **Τρεις** κι εξήντα.
93. **Τρεις** το λάδι, **τρεις** το ξίδι (κι **έξι** το λαδόξιδο).
94. **Τρία** πουλάκια κάθονται.
95. Τώρα που βρήκαμε παπά, να θάψουμε **πέντ' έξι**.
96. **Χίλιοι δυο**.
97. **Χίλιοι** μύριοι.